IOANNES SV-
SENBROTVS AL-
MANGANVS,
DISCIPVLIS
SVIS. *S. D.*

B*ONI Præceptoris officium eſt, Literarum ſtudioſa Iuuentus, vt in interpretandis Authoribus non modò Etymologiam ac ſimplicem verborum Syntaxin, & id genus alia proſequatur, verumetiam artificia tum Grammaticæ, tum Rhetorices, quæ ad Authores & prophanos & ſacros ritè intelligendos haud mediocriter faciunt, ad amuſſim* καὶ ἀκριβῶς *explanet atque commonſtret, vt inde Authoris prælecti mentem facilius intelligere queant. Nam qui hæc artificia (Tropos dico & Schemata, quæ præcipuè inter exponendum indican ta*

Notantur præceptores oſcitantes. Auxeſis homœoteleu

 tra

erant, prætereunt) negligunt, ac cõtemnunt præterq́ue cauſam, quod dicitur, fugiunt: hi perinde faciunt, ac qui Andabatarum more pugnare, atque adeò clauſis oculis ſcopum attingere quempiam docere conantur. Ego ſanè, quo id præcauerem, huiuſmodi orationis ornamenta vobis ac cæteris Diſcipulis olim meis, pro virili ac ingenij captu, etſi non omnia ſemper, quæ occurrebant, pleráque tamen, quæ elegantiora videbantur, inter prælegendum velut digito commonſtraui, quò ſenſus illius, quod prælegebatur, à vobis certius ac citra obſcuritatem perciperetur, ſimúlque haberetis ſcribendi dicendiq́ue formulas, quas aſſiduo vſu imitari liceret. Cæterùm, quia præter Moſellani tabulas, nihil vobis Troporum ac Figurarum in manibus erat, nactus otium à ludo literario per id temporis (quo infrænis illa hoc ſeculo perditiſſimo Iuuentus, per totum oppidum laruata, velut Iſidis œſtro percita, aut inferorum furijs exagitata, ſurſum deorſum curſitaret, Baccho Veneríque parùm honeſtè litaret, ac reliquis plus quam Ethnicis, ne dicam impijs, ritibus ſtrenuè vacaret, & mihi per catarrhum, plus quàm vellem καταῤῥέοντα, *liberiora, ac publica, & quidem honeſta*

Bacchanalis periphraſis. Compar. & ὁμοιοτέλευτον.

hone-

honeſtorum virorum ac ſenum conuiuia, hactenus apud nos iſtis Bacchanalibus recepta moribus, adire non liceret:) eo inquam tempore, vt illius tædium deuorarem, Tropos ac Schemata, quæ apud Poëtas, Hiſtoricos, ac Rhetores in frequentiori vſu ſunt, ex ſelectis authoribus in hanc Epitomen colligere viſum eſt: quò vobis & in hac parte, ſicut in Grammaticis, conſulerem, anſam præberem, ac viam commonſtrarem ad horum lectionem Authorum, vnde hæc Epitome excerpta eſt. In qua quidem is ordo (quem Philip. Melanc. leni ac lepida facundia vir, primus attigiſſe videtur) à me obſeruatus eſt. Primo enim loco Tropos poſuimus tum Dictionum, tum Orationum, deinde Schemata, quæ & ipſa in Grammatica & Rhetorica diducta ſunt: tum Grammatica iterum in Orthographias ac Syntaxeos diuiduntur. Rhetoricorum porrò Schematum tres ordines fecimus: Dictionum, Orationum, & Amplificationum. Idque magis docendi gratia, quàm ſuperſtitioſa obſeruatione: nam & Rhetores & Grammatici Schemata quædam habent vel immutatis, vel variatis nominibus, quæ illis ſunt communia. Sunt & orationũ Schema-

Epanalepſis.

ὁμοιοτέλευτον.

Dicendorum ordo.

Genitiuus Græcus.

ta (Fortunatianus λόγους *appellat) quæ etiam Amplificationis exornationes dici meren-tur. Hanc igitur Epitomen eo accipiatis animo, quo vobis vel etiam abſentibus Diſcipulis dedicaui, hoc eſt lubenti, candido, ac beneuolo. Hanc obuijs, vt aiunt, manibus excipite, legite, relegite, ac animo inſcribite, tum in ſcribendi ac loquendi uſum redigite, cùm alioqui (vt ſæpenumerò vobis inculcaui) citra meditationem ac vſum ars omnis omni omnino vtilitate vacet. Quod ſi feceritis, Muſarum ianuæ procul dubiò vobis aperientur. Valete, ac Deum in veſtris precculis pro me interpellate. Rauenſpurgi ex Muſeolo noſtro 5. Martij. Anno humanitatis Chriſti reconciliatoris noſtri 41. Scholaſticæ adminiſtrationis 35. Ætatis meæ 56. qui mihi eſt Climactericus, id quod Domini pietas benè vertat. Iterum valete, ac bonis literis, veræ ac certiſſimæ poſſeſſioni, omnibus neruis incumbite.*

Olim non pœnitebit.

Articulus, & ὁμοιοτέλευτον.

Vegetius Traductio.

AV-

AVTHORES QVI huic oppellæ operam præſtiterunt.

M.T.Cicero.
Fabius Quintilianus.
Georgius Trapezuntius.
Deſ.Eraſmus Roterodamus.
Philippus Melanchthon.
Diomedes Grammaticus.
Antonius Mancinellus Veliternus.
Martianus Capella.
Conſultus Chirius Fortunatianus ex Capella.
M.Veltkirchius Rhetor.

TYPVS HVIVS E-PITOMÆ.

- *Figura diducitur, in*
  - *Tropos, quorum alij ſunt*
    - *Dictionum, & ſunt nouem.*
    - *Orationum, & ſunt decem.*
  - *Schemata, quorum alia ſunt*
    - *Grammatica, & ſunt duplicia*
      - *Orthographica, & ſunt* 15.
      - *Syntactica, & ſunt.* 32.
    - *Rhetorica, & ſunt triplicia.*
      - *Dictionum, & ſunt* 14.
      - *Orationũ, & ſunt vndecim, reuera* 19.
      - *Amplificationis, & ſunt* 41

Summa Troporum ac Schematum *in hac Epitome.* 132.

FIGVRAE DI-VISIO.

FIGVRA eſt ratio quædam, qua de recto ac ſimplici loquendi genere cum aliqua dicendi virtute deflectitur. Hæc authoritate, vetuſtate, conſuetudine, & conſenſu doctorum plerunque, ſæpè etiam ratione quadam ac metri neceſſitate defenditur. Vna tamen in re maximè vtilis, vt quotidiani, & ſemper eodem modo formati ſermonis faſtidium leuet, & nos à vulgari tum ſcribendi, tum dicendi genere defendat. Quòd ſi quis hiſce figuris parcè, & cùm res poſcet, vtetur, velut aſperſo quodam condimento, oratio iucundior erit: at qui nimiùm affectauerit, ipſam illam gratiam varietatis amittet.

Fab. lib. 9. cap. 3. Figura vnde defendatur.

Vtilitas.

Vſus.

Illud tamen obſeruandum, figuras certo numero omnes comprehendi non poſſe. Vnde notiores, ac ab authoribus frequentiore in vſu vſurpatas propria hîc ac certa ratione, cum exemplis quoque, diſcernere decretum eſt. Porrò figura diducitur in Tropum & Schema, ſiue figuram propriè.

Fab. refragatur.

TROPVS eſt dictionis ſiue orationis à propria ſignificatione in cognatam ornandi gratia variatio, ἀπὸ τοῦ τρέπειν, quòd dictionis, vel orationis ſignificationem inuertat atque commutet. Motum appellat.

Tropus. Fab. lib. 8. cap. 5. in calce.

SCHEMA, vel figura propriè, eſt aliqua nouata & ſcribendi & dicendi forma. Vel eſt quædam arte nouata tum ſcribendi tum dicendi ratio. Schemata etiam orationis lumina, exornationes, ac colores

Schema.

lores

NOTE

This volume

tight binding an

effort has been

duce the centres

result in

acade

microforms

me has a very
and while every
en made to repro-
tres, force would
in damage

ıdemic
orms

TYPVS HVIVS EPITOMÆ.

Figura diducitur, in

- *Tropos, quorum alij ſunt*
  - *Dictionum, & ſunt nouem.*
  - *Orationum, & ſunt decem.*
- *Schemata, quorum alia ſunt*
  - *Grammatica, & ſunt duplicia*
    - *Orthographica, & ſunt* 15.
    - *Sýntactica, & ſunt*, 32.
  - *Rhetorica, & ſunt triplicia.*
    - *Dictionum, & ſunt* 14.
    - *Orationũ, & ſunt vndecim, reuera* 19.
    - *Amplificationis, & ſunt* 41

Summa Troporum ac Schematum *in hac Epitome*. 132.

FIGVRAE DI-
VISIO.

FIGVRA eſt ratio quædam, qua de recto ac ſimplici loquendi genere cum aliqua dicendi virtute deflectitur. Hæc authoritate, vetuſtate, conſuetudine, & conſenſu doctorum plerunque, ſæpè etiam ratione quadam ac metri neceſſitate defenditur. Vna tamen in re maximè vtilis, vt quotidiani, & ſemper eodem modo formati ſermonis faſtidium leuet, & nos à vulgari tum ſcribendi, tum dicendi genere defendat. Quòd ſi quis hiſce figuris parcè, & cùm res poſcet, vtetur, velut aſperſo quodam condimento, oratio iucundior erit: at qui nimiùm affectauerit, ipſam illam gratiam varietatis amittet.

Fab. lib. 9. cap. 3. Figura vnde defendatur.

Vtilitas.

Vſus.

Illud tamen obſeruandum, figuras certo numero omnes comprehendi non poſſe. Vnde notiores, ac ab authoribus frequentiore in vſu vſurpatas propria hîc ac certa ratione, cum exemplis quoque, diſcernere decretum eſt. Porrò figura diducitur in Tropum & Schema, ſiue figuram propriè.

Fab. refragatur.

TROPVS eſt dictionis ſiue orationis à propria ſignificatione in cognatam ornandi gratia variatio, ἀπὸ τοῦ τρεπεῖν, quòd dictionis, vel orationis ſignificationem inuertat atque commutet. Motum appellat.

Tropus. Fab. lib. 8. cap. 5. in calce.

SCHEMA, vel figura propriè, eſt aliqua nouata & ſcribendi & dicendi forma. Vel eſt quædam arte nouata tum ſcribendi tum dicendi ratio. Schemata etiam orationis lumina, exornationes, ac colores

Schema.

lores appellantur. Et Cicero colores Rhetoricos pro pigmentis Rhetoricis accipit, ac orationis ornamentis.

Differunt Tropus & Schema.

Nocentiſſimorum parentum, nocentiſſimi filij. Æneid. 1 lib. cap. 1.

Tropus porrò à Schemate in hoc diſſidet, quòd in illo ſignificatio mutatur: vt, *Progenies viperarum*, id eſt, maiorum interfectores ac homicidarum filij: in hoc verò nulla eſt ſignificationis mutatio: vt, *Tanta ne animis cœleſtibus iræ?* Id tamen authores veluti quoque plurima vertunt. Et Fabius tum Tropum tum Figuram ſiue Schema frequenter in eaſdem coïre ſententias ſcribit.

Sunt autem Tropi duplices, Dictionum videlicet & Orationum: Dictionum Tropos vocant, non quòd per ſe poſita dictio non in oratione, ſignificatum mutet, ſed quòd in oratione vnius ſolius dictionis ſignificatus mutatur. Súntque Tropi dictionum octo.

TROPI DICTIONVM.

μεταφέρω, Transfero. μεταφορὰ Tranſlatio.

Vox aliqua tribus rationibus tranſfertur. Fab. lib. 6. cap. 6.

M*Etaphora* eſt, cùm vox à propria ac genuina ſignificatione ad alienam, ſed cognatam, transfertur. Tropus longè pulcherrimus: vt, *Video* pro *intelligo, perſpicio*, pro *cognitum habeo, deuoro* pro *vinco* ac *perfero, ſuſpicio* pro *admiror*. Item ſi hominem odioſæ atque inſulſæ loquacitatis, rudere aut blaterare dicas. Porrò vox à propria ſignificatione ad aliam tranſfertur: Vel neceſſitatis cauſa: vt *cùm vites gemmare dicimus, ſitire agros, fructus laborare, luxuriare ſegetes*: Vel Emphaſeos ac maioris ſignificantiæ gratia, vt *incenſus ira, inflammatus cupiditate, lapſus errore*: Vel denique ornatus cauſa: vt, *Lumen orationis*,

orationis, generis claritas, concionum procella, eloquentiæ flumina, fons ac ſeges gloriæ : *& ſegetes fluctuant*, id eſt, *mouentur, &c.*

2 *Synecdoche*, Συνεκδοχὴ, Intellectio, eſt quoties aliud ex alio quocunque modo intelligitur. Vel cùm ex vno plura intelliguntur : vt, *Romanus prælio victor*, pro *Romani victores*. Vel ex parte totum: 1. 2.
Vt *mucro* pro *gladio*, *tectum* pro *domo*. Retróque: 3.
vt, *Ingens à vertice pontus*, id eſt, *procella & vnda ponti*: & *fontémque ignemq́ ferebant*, id eſt, *partem fontanæ aquæ* Vel ex ſpecie genus : vt Horatius, *Iracundior Adria*, pro *quouis tempeſtuoſo mari*. Et *Acheloia pocula*, pro *quouis fluuio* ſcripſit Virgilius. 4.
Vel cùm ex materia res confecta ſignificatur : vt, 5.
Ferrum pro *gladio*, *abies & pinus* pro *naui*. Vel ex 6.
præcedentibus ſequentia : vt, *Virgineam ſoluit zonam*, id eſt, *deuirginauit* : *Subdidit equo calcaria*, id eſt, *cucurrit*. Breuiter, quoties aliud ex alio intelligitur : vt, *Vixerunt*, id eſt, *mortui ſunt*. *Et nos quoque floruimus*, id eſt, *fœlices fuimus*. Ita Cicero. 7.

3 *Metonymia*, μετωνυμία, Tranſnominatio, eſt nominis pro nomine poſitio : cuius vis eſt, pro eo quod dicitur, cauſam propter quã dicitur, ponere. Hanc Rhetores, Hypallagen vocant. Ea fit compluribus modis Primò cùm inuentorem pro re inuenta ponimus : vt, *Ceres* pro *frumento*, *Bacchus* pro *vino*, *Venus* pro *libidine*, *Vulcanus* pro *igne*, *Neptunus* pro *mari*, *Mars* pro *bello*, &c. Secundò, 1.
quoties continens, pro eo quod continetur, vſurpamus : vt, *epotos cados Cælo gratiſſimus amnis*, id eſt, *cœlitibus*. *Nunc pateras libate Ioui*. *Sæculum fœlix, &c.* Tertiò, quando contentum pro continente: vt, 2. 3.
Vina coronant, *Vicinus ardet*, *Eamus ad nos*, *Deuoremus*

remus hominem, Hunc tibi comedẽdum propino. De ſene guſtare: vbi dominus rei pro re ipſa ponitur.
4. Quartò cùm ex effectu efficiens intelligitur: vt, *pallida mors, frigus pigrum, mæſtus timor, audax iuuenta, Pallentes habitant morbi, triſtiſque ſenecta*, (Virg. Æneid. 6.) *præceps ira, hilaris adoleſcentia, inconſultus amor,*
5. *inuerecunda nox, audax Vinum, &c.* Quintò, cùm ducẽ pro his qui ſubſunt, ponimus: vt, *Caſus Han-*
6. *nibal.* Sextò, quoties authorem pro opere accipimus: vt, *Virgilius venijt, Homerus diſtrahitur, Te-*
7. *rentius emitur.* Septimò, quando ſignum pro ſignato vſurpamus: vt, *faſces & ſecures* pro *imperio conſulari. Sceptrum* pro *regno, gladius* pro *magiſtratu.* Octauò denique, cùm facinus pro eo, qui illud deſignauit, accipimus: vt, *Sacrilegium eſt deprehenſum*, pro *Sacrilego. In peculatum animaduerſum eſt*, pro *peculatore*, &c.

4 *Antonomaſia*, Ἀντονομασία, eſt quæ alicui quaſi cognomen quoddam conueniens tradit: Ab Oratoribus Pronominatio dicitur. Hæc teſte Cicerone, cognomine quodam extraneo demonſtrat id, quod ſuo nomine appellari non poteſt. Et Fabius, Antonomaſia, inquit, eſt que aliquid pro nomine ponit. Poëtis frequentiſſima, Oratoribus non item. Et fit ſex rationibus. Primò, cùm patronymica propriorum loco ponuntur: vt, *Pelides* aut *AEacides* pro *Achille, Priamides* pro *Hectore*, aut *certo Priami filio: Romulides* pro *deſignato Romano:* & hæc variatio ſolùm poëtis permiſſa eſt, quibus ſolis patro-
2. nymicis in carmine vti permittitur. Secundò fit per poſſeſſiua quædam patria, ídque Oratoribus conceditur: vt, *Tyrinthius* pro *Hercule, Cytherea* aut *Cypris*, pro *Venere: Saturnius* pro *Ioue, Cynthia*

pro

pro *Diana*, *Cyllenius*, pro *Mercurio*. Tertiò fieri ſo- 3.
let per Epitheton, & hac vt è ſequentibus, tam O-
ratores quàm Poëtæ ex æquo liberè vtuntur. Virg.
AEneid.4. *Thalamo quæ fixo reliquit Impius*, pro
AEnea. *Pœnus* pro *Hannibale*, *Senex* pro *perſona*
heri apud Terentium. Quartò ſolita eſt fieri, quo- 4.
ties Appellatiuum ſtudij, artis, officijque aut digni-
tatis, proprij nominis locum obtinet: vt, *Philoſo-*
phus pro *Ariſtotele*, *Poëta* pro *Virgilio*, *Apoſtolus*
pro *Paulo*, *Seruator* pro *Chriſto*, *Imperator* pro *Ca-*
rolo. Quintò, cùm propria nomina pro appellatiuis 5.
affectum aliquem ſiue proprietatem proprijs inhæ-
rentem ſignificantibus vſurpamus: vt, *Verres* pro
fure, *Sardanapalus* pro *molli*, *Crœſus* pro *diuite ac*
locuplete, *Phalaris* pro *crudeli*, *Cato* pro *ſeuero ac*
tetrico, *Craſſus* pro *agelaſto*, *Venus* pro *formoſa*,
Diana pro *intacta*, *Irus* pro *paupere*, *Ariſtides* pro
iuſto ac incorrupto, *Epicurus* pro *voluptati dedito*,
&c. Sextò, cùm nomina gentium ſiue nationum 6.
pro attributis ipſarum ponimus: vt, cùm *Pœnus*
pro *perfido* accipitur, *Scytha* pro *aſpero ac inhuma-*
no, *Cretenſis* pro *vano ac mẽdaci*, *Sybarita* pro *luxui*
dedito ſiue faſtuoſo, *Pigmæus* pro *breui*, *Gallus* pro
libidinoſo, *Cares* pro *vili milite*, &c.

5 *Onomatopœia*, ὀνοματοποιΐα, Nominis confictio,
eſt nouarum vocum affictio ad imitationem ſoni,
quem ſignificare debent. Nouis enim rebus noua
nomina conceſſum eſt indere: vt, *Clangórque tuba-*
rum, apud Virgil. *Taratantara*, pro *cantu tubæ*, *Si-*
bilus, *murmur*, *tinnitus*, *bombarda*, *Scopieta*, vel vt
alij, *Sclopeta*, **an halfe haeck**: vnde Milites ſclope-
tarij, vt plerique Hiſpani, Germani, Itali, & Ianize-
ri Turcarum imperatoris ſatellites, ſiue laterani. Bre-
uiter,

uiter, illa omnia vocabula, quæ ſignificandæ alicuius rei gratia, pro tempore ac rei neceſſitate, apertè fingimus. Hac in re in conſilium ſunt adhibendi, Cicero, Horatius, D. Eraſmus, & Iacobus Lodouicus Rhemenſis lib. de Elect. ac verborum collocat. 1. cap. 18. Tropus propriè non eſt, nam ſignificatio non mutatur, ſed rei anonymæ nouum nomen inditur, hócque modo à Catachrêſi ſeparatur.

6 *Catachrêſis*, κατάχρησις, Abuſio, eſt quæ non habentibus nomen ſuum accommodat quod in proximo eſt: vt *Piſcina in qua lauamus, nec piſces inſunt, Vires hominis breues, longũ conſilium, minutus animus*, pro *paruo*, Pyxides cuiuſcunq; ſint materiæ. Differt autem à Metaphora, quòd hæc proprium alieno commutet, illa verò vbi nomen omnino deeſt. Poëtæ tamen ſolent etiam abuſiuè in his rebus, quibus nomina ſua ſunt, vicinis potius vti, quod in ſoluta oratione rarenter vſu venit.

7 *Metalépſis*, μετάληψις, Tranſumptio, eſt vbi gradatim itur ad id, quod oſtenditur. Vel eſt, cùm aliqua vox aliud à proprietate ſignificationis ſuæ, ex his quæ præceſſerunt, denotat. Tropus Poëticus, ac omnino rarus. Virg. Eclog. 1.

Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas.

Idem Æn. 5. Septima poſt Troiæ excidium iam vertitur æſtas.

Hîc per *ariſtas ſpicas*, per *ſpicas meſſes*, per *meſſes aſtates*, per *aſtates annos* accipimus. Idem AEnei. 1. *Speluncis abdidit atris*: *nigra* enim intelliguntur, ex *nigris tenebroſa*, & per hoc *in praceps profunda*. Eſt & hæc Metalepſeos natura, vt inter id quod transfertur, ſit medius quidem gradus, nihil ipſe ſignificans, ſed præbens tranſitum. Differt ab alijs Tropis finitimis, quòd veluti per gradus quoſdam ad id, quod ſignificare volumus, progreditur.

8 *Acyro-*

8 *Acyrologia*, ἀκυρολογία, ſiue ἄκυρον, eſt cùm vox haud quaquam propriæ ſignificationis orationi intercalatur. Terent. *Nam quod tu ſperas, propulſabo facilè. Speras*, pro *times*. Virg. AEne.4. *Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem*, id eſt: *timere*. Iuuenalis. Sat.4 *Iam quartanam ſperantibus agris*, id eſt, *timentibus* Et Græci in hunc modum ἐλπίζειν vſurpant. Herod. lib.8. ἀντιπάλως γὰρ ἥξειν ἤλπιζον, id eſt, ἐφοβοῦντο.

9 *Antiphraſis*, ἀντίφρασις eſt dictio è contrario ſignificans Vel eſt vnius verbi ironia: vt, *Bellum*, quòd minimè *bonum: Lucus*, quòd minimè *luceat*. (Sunt tamen qui à luce ſacrificiorum dictum putant:) & *Parca*, quod minimè *parcant*, vel quaſi *parta*. Aug Dathus refragratur. Mancinell.

Antiphraſis vox eſt ſignans contraria dicto.

Eſt etiam Tropus orationis, de quo infrà.

TROPI ORATIONVM.

ALLEGORIA, Inuerſio, permutatio, eſt cùm aliud verbis, aliud ſenſu proponitur, vel cùm ex verbis propoſitis, longè alius ſenſus, interim etiam contrarius, colligitur. Continet illa plures tranſlationes & continuas, ob idque perpetua etiam Metaphora dicta. Hæc ex ſententijs prouerbialibus ac item prouerbijs crebiò confieri ſolet: vt, *Pedem conferre*, pro eo quod eſt, *Argumentis concertare: Iugulum petere*, pro eo quod eſt, *caput cauſæ aggredi.* **The principallest of the cauſes to take hold of.** *Tragulam inijcere*, id eſt, *fallaciam intendere. Flamma fumo eſt proxima*, quo ſignificatur *tempeſtiuiùs cauendum*

uendum eſſe periculum. Vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil eſt opus, id eſt, *res præclaræ exoticam commendationem haud deſiderant*. Virgil.

Claudite iam riuos pueri, ſat prata biberunt.

Porrò Allegoria nec totam occupat orationem, nec apertis permiſta eſt. Horatius totam ac impermiſtam poſuit:

Lib. 1. Ode. 14. *O nauis, referent in mare te noui*
Fluctus? ô quid agis? fortiter occupa
Portum, &c. In qua *nauim*, pro *repub. Fluctuum tempeſtates* pro *bellis ciuilibus: Portum*, pro *pace atque concordia* intelligi voluit. Ita Virg. Georg 2.

Sed nos immenſum ſpatijs confecimus æquor:
Et iam tempus equûm fumantia ſoluere colla.

Hoc eſt, *Ego iam immenſam abſolui materiam, & quæ hic tractanda erant, carmine complexus ſum: nunc conuenit colophonem addere, ac id carmen finire.* Commiſtæ Allegoriæ exemplum eſt hoc Ciceronianum: *Equidem cæteras tempeſtates & procellas in illis duntaxat fluctibus concionum ſemper Miloni putaui eſſe ſubeundas.* Hîc Allegoriam commiſcuit, quando fluctibus concionum dixit. Conſimile eſt illud, Matth. tertio, *Cuius ventilabrum in manu ipſius, & purgabit aream ſuam, & colliget triticum in horreum ſuum, paleas autem igni comburet inextinguibili.* Hîc permiſta eſt Allegoria, cùm dicitur *igni inextinguibili.* Eſt autem ſenſus, *Chriſtum iudiciaria poteſtate, quam à Patre accepit, in extremo iudicio pios ſegregaturum ab impijs, & illos quidem æterna donare beatitudine, hos verò æternis cruciatibus addicere.* Illud in Allegoria in primis obſeruandum eſt, vt ex quo genere cœperis tranſlationis, hoc deſinas, *Ne cùm initium*

à tem-

à tempeſtate ſumpſeris, incendio, aut ruina finias. Fab. lib. 8. cap. 6.

Et cùm amphora cœpit inſtitui, cur Vrceus exit? Horatius in Arte.

Huius octo ſunt ſpecies: AEnigma, Parœmia, Ironia, Sarcaſmus, Aſtiſmus, Micteriſmus, Antiphraſis, & Charientiſmus. Additur Hyperbole.

AEnigma, αἴνιγμα, eſt obſcura Allegoria, & verborum inuolucris tecta, atque velata ſententia.

Mancinellus:

Obſcurus ſermo, cunctis AEnigma vocatur.

Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me.

Ex aqua enim glacies cōcreſcit, & rurſus in aquam reſoluitur. Differt ab Allegoria, quòd hæc ſit euidens, clara & manifeſta: illa ſub obſcura ac latens oratio. Neque id vitio verti debet, ſi doctis vel loqueris, vel ſcribas: imò ne tum quidem, ſi vulgo: vt ſint, quæ veſtigare ac diſcere cogantur. Apud Prophetas, & in Apocalypſi plura ſunt AEnigmata: ac item apud Ethnicos ſcriptores deorum ac Sibyllarum oracula.

2 *Parœmia*, παροιμία, eſt celebre dictum, ſcita quapiam nouitate inſigne. Ad quam duo requiruntur. Alterum quidem, vt dictum ſit celebre, vulgóque iactatum. Vnde & apud Græcos id nominis vſurpat, quòd paſſim per ora hominum obambulet: & apud Latinos Adagium, quaſi dicas circum agium, authore Varrone: *Prouerbium, quaſi verbum omnium commune*, hoc eſt, *ſententia, quæ in omnium ore verſatur*. Alterum verò vt ſcitum ſit, hoc eſt, aliqua ceu nota à communi ſermone diſcernatur, & antiquitate pariter ac eruditione commendetur. In his colligendis D. Eraſmus, vir de bonis literis meritiſſimus, non abſque ſudore ſummam nauauit operam. Et Polydorus Virg. Vrbi-

nas, præter aliquot Ethnicorum prouerbia, ſacra e-
tiam collegit.

3 *Ironia*, Εἰρωνεία, Illuſio, eſt quæ vno aut pluribus verbis contrarium oſtendit quod dicitur.

Mancinellus:

Ironia quidem mihi diſsimulatio fertur,
Ironia quidem multis illuſio habetur,
Quum ſermo oſtendit recto contraria ſenſu.

Hæc aut rei natura, aut riſu ſiue pronuntiatione, aut perſona ſignificatur: nec difficulter ex orationis circunſtantijs eius ratio colligi poteſt. Virg. *Egregiam verò laudem, et ſpolia ampla refertis. Túq; puerque tuus.* Idem. *Scilicet is ſuperis labor eſt.* Terent. *Id populus curat ſcilicet* Cic. in Ver. act. 7. *Quid ais bone cuſtos, defenſorq; prouinciæ? Caſtimonia Hyppolitum præ ſe fert*, de adultero. *Agit Æneam re ipſa*, de eo qui patrem violauit. Amos. 4. *Venite ad Bethel & impiè agite. Ad Galgalam, & multiplicate præuaricationem. I nunc & rebus nimium confide ſecundis, I nunc & in fortuna ſpem pone tuam.* Virg. Ænei. 7.

I nunc, ingratus offer te irriſe periclis,
Tyrrhenas i ſterne acies, tege pace Latinos.

Goe away and doo it no more. Ac cæteræ huius farinæ figuratæ iuſſiones, ſiue permiſſiones, quæ vim prohibendi habent. Porrò, Scilicet, & verò, particulæ Ironiæ, cùm primis aptæ videntur.

4 *Sarcaſmus*, Σαρκασμὸς, eſt plena odio atque hoſtilis irriſio: vel iocus cum amaritudine. **So as the Cat plaies with the Mouſe: the plaie of the Cat is the death of the Mouſe.** Manci.

Sarcaſmos plena eſt odio deriſio ab hoſte.
amarulentè rideo.

Virg.

Virg. AEnei. 2. Pyrrhus ad Priamum:

Referes ergo hac, & nuntius ibis
Pelida genitori, illi mea triſtia facta. Idē Æn. 12.
En agros, & quam bello Troiane petiſti.
Heſperiam metire iacens.

5 *Aſteiſmos*, Aſtyſmus, Aſtiſmus, ἀστεισμός, Vrbanitas, eſt longè petitus iocus, adeóque inexpectatus de re aliqua abſurda: vel eſt faceta ioci vrbanitas ruſtica ſimplicitate carens. Facetum & ciuile ſcomma. Virg. *Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui*, id eſt, *qui Bauium malum Poëtam amplectitur, exoſculetur etiam Meuium, peiorem Poëtam.* Idem: *Atque idem iungat vulpes & mulgeat hircos*: hoc eſt, *abſurda & quæ contra naturam ſunt, faciat.* Mancinel.

Effertur quicquid ſine ruſticitate facetè,
Ipſa figura quidem Aſtiſmos dicitur eſſe.

6 *Mycteriſmus*, μυκτηρισμός, eſt ſimulata quidē, ſed non latens deriſio: quod Perſius Naſo ſuſpendere vocat: & in geſtu magis quàm verbis oſtenditur: fitq́ue cùm naſo ſuſpenſo quippiam faſtidimus. μυκτὴρ, enim (authore Iulio Polluce) naſum ſignificat. Quicquid igitur contractis irridendo naribus dicitur, Mycteriſmus eſt.

Diaſyrmus, Διασυρμός, eſt Eleuatio vel Irriſio, quando videlicet ludentes, quæ ab aduerſarijs dicuntur, diſſoluimus: qualis eſt in Mureniana totus ille in Sulpitium locus de Iure ciuili.

7 *Antiphraſis*, ἀντίφρασις, eſt cùm vox aut ſententia aliqua per contrarium intelligitur: vt bellum quod minimè bonum ſit. Mancinellus:

Antiphraſis vox eſt ſignans contraria dicto:
Dicimus hinc Parcas, quia nulli parcere norunt.

Differt ab Ironia, teſte Diomede, quòd hæc pronuntiando mutat affectum & ſignificationem, illa verò diuerſitatē perſonæ ſiue rei denotat, vt ſi quis *Nanū* vocet *Atlantem*: **It is a handſome man, if he ſtood vpon three feete, he would looke into the pot:** Aut ſi *puellam AEthiope atriorem percandidam* dicas: *Acutum ingenium*, pro *ſtolido ac hebeti*.

8 *Charientiſmus*, χαριεντισμὸς, eſt cùm dura mollioribus verbis mitigamus, vel cùm duriora re ipſa gratioſis verbis molliuntur.

Terentius,

Bona verba quæſo, cùm piſtrinū deprecaretur Dauus. Quod Plato lib. de Rep. 1. εὐφημεῖν i bene ominata dicere dixit. Deducitur autem à verbo depoſitiuo χαριεντίζομαι, id eſt, *facile cauillor, lepida vrbanitate ac ſalibus vtor*. Vtimur hoc tropo præcipuè, vbi ira commotum ac perturbatum verbis lenire percupimus. Et hactenus de Allegoriæ ſpeciebus.

Hyperbole, ὑπερβολή, eſt cum dictio vel oratio fidem excedens, augēdi minuendiue gratia ponitur.

Mancinellus:

Tranſcenſus veri manifeſtus Hyperbola fiet.

Superlatio, dementiens ſuperiectio, Eminentia, & Exceſſus etiam appellata: vt *Fluminis ocyor alis, Vix oſsibus hærent.* Hæc non adhibetur, vt credatur quod dicimus, ſed vt ex eo quod incredibile eſt, credatur penè incredibile. Eſt autem omnis Hyperbole vltra fidem, non tamen eſſe debet vltra modum: **That they lift it not too high**, alioqui non alia magis via in κακοζηλίαν peruenire ſolet. Mentitur vtique Hyperbole, non tamen ita, vt mendacio fallere velit,

velit, ſed vt illo ad verum perueniamus. Breuiter
plus dicit Hyperbole quàm res habet, attamē quod
verum eſt, ex falſo intelligitur : vt, *hic vel ſaxa ſua*
loquacitate rumpere poſſit. Cælum digito attingere.
Cælum territat armis. Feritq́ꝫ ad ſydera fluctus. Ri-
ſu diffluo. Eſt autem Hyperbole Adagiorum generi Hyperbole
admodum peculiaris, effertúrque vel per denomi- quatuor mo-
nationem, vt *alter Ariſtarchus* : Vel per compara- dis effertur.
tionem, vt *noſter hic Phalaris* : Vel per ſimulitudi-
nem, vt *Sentore clamoſior.* Vel per Epitheton, vt *Ne-*
ſtoria eloquentia. Sunt porrò nouem ſeu fontes, à
quibus hic Tropus duci poteſt. Primò ab ipſa re, 1.
quum videlicet res pro perſona vſurpatur, vt quoties
hominem ſceleſtum Scelus appellamus: *Peſtilētem,*
Peſtem: Tenebrionem, Tenebras: Carcere dignum,
Carcerem. Poteſt & vnumquódque per compara-
tionem efferri, vt *ipſa nequitia nequior, cæcitate cæ-*
cior, ipſa ſiti ſiticuloſior, non modò probus, imò *ipſa*
probitas, deformitate deformior. Secundò, à rebus 2.
trahitur ſimilibus, vt *Melle dulcior, pice nigrior, niue*
candidior, oleo tranquillior, plumbo ſtupidior, ſpon-
gia bibacior, labyrintho inuolutior. Tertiò, ab ani- 3.
mantibus, vt *Muliere loquacior, ceruo viuacior, luſ-*
cinia vocalior, dipſade nocentior, limace tardior,
ſcropha fœcundior alba, &c. Quartò, dicuntur à 4.
perſonis falſorum deorum, vt *Diana intactior, Ve-*
nere formoſior, Mercurio facundior, Momo morda-
cior, Vertumno inconſtantior, Proteo mutabilior,
Empuſa magis varius. Quintò, à perſonis fabulo- 5.
ſis, vt *Tantalo ſitientior, Cyclope immanior, Neſto-*
re facundior, Vlyſſe doloſior, Penelope caſtior, Niobe
fœcundior, Gryllo ſtultior : quorum hodie infinitus
eſt numerus, qui inuentis frugibus malunt arrodere
glandes.

6. glandes. Sextò, à perſonis Comœdiarum, vt *Thraſone Terentiano glorioſior, Demea iurgioſior, Mitione facilior, Gnathone adulantior, Phormione confi-*
7. *dentior, Dauo verſutior, Thaide blandior.* Septimò, à perſonis hiſtoriarum, vt *Zoilo inuidentior, Catoni ſeuerior, Timone inhumanior, Phalaride crudelior, Crœſo ditior, Codro pauperior, Fabio cunctantior, Socrate patientior, Milone robuſtior, Curione obli-*
8. *uioſior, &c.* Octauò, à gentibus ſumitur, vt *Pœno perfidior, Scytha aſperior, Cretenſi mendacior, Pygmæo breuior, Mileſijs effæminatior, Care vilior, Scy-*
9. *thotauris inhoſpitalior.* Nonò denique ducitur ab officijs, vt *Lenone magis periurus, Cinædo mollior, Milite glorioſior, Areopagita triſtior, Tyranno violentior, Carnifice immanior, &c.* Differt porrò ab Amplificatione Hyperbole, quòd hæc naturæ modum excedit: illa intra fidei limites conſiſtit.

Annotatiuncula.

Superiores Tropi, nempe Allegoria, Parœmia, Ironia, ad orationem etiam exornãdam haud mediocriter faciunt: Parœmia item confirmandi gratia non rarò adhibetur. Vſum porrò iſtorum omnium Troporum, præter Fabium, D. Eraſmus in commentarijs de duplici copia abundè docet.

DE SCHEMATIBVS.

SChema quid ſit, ſuprà in fronte definitum eſt. Schemata ſunt duplicia, Grammatica ſcilicet, & Rhetorica. Grammatica & ipſa bifariam diducuntur: nam alia Orthographica, alia Syntactica. De quibus ordine dicam.

ORTHOGRAPHICA Schemata dicuntur,

tur, quòd circa dictionum literas ac ſyllabas verſentur. Hæc in regno ſolùm Poëtico. Commanipulones abſque ſtipendio (quòd Mœcenatis è logiſterijs ſeſe ſubducentes, nuſquam apparent) ſub Peniæ vexillis militare coguntur, ſub Imperatore cui nomen Metaplaſmus.

Eſt autem *Metaplaſmus* Transformatio quædam literarum vel ſyllabarum in dictionibus, præter loquendi formulam, aut neceſſitatis, aut ornatus gratia in carmine figurata. μεταπλάττω Græcè, Latinè transformo vertitur. Cuius ſpecies numero quatuordecim à Grammaticis recenſentur, quæ quidem in quinque claſſes digeruntur. In quarum prima ſunt Protheſis, Aphæreſis, Syncope, Epentheſis, Apocope, Paragoge, ſiue Proparalepſis: quarum Protheſis, Epētheſis, & Paragoge, literam vel ſyllabam in dictionis tum initio, tum medio, tum fine addunt: reliquæ tres auferunt. In ſecunda ſunt Syſtole & Diaſtole, quæ ſyllabarum quantitatem commutant. In tertia ſunt Ecthlipſis & Synalœpha, quæ vocalem inter ſcandendum extrudunt. In quarta Synæreſis eſt & Diæreſis, quarum hæc ſyllabam in carmine diducit, illa verò contrahit. In quinta denique claſſe regnant Antitheſis & Metatheſis, quæ literarum vel ſyllabarum ſtationem tranſponi iubant.

1 *Protheſis*, Appoſitio, eſt literæ, vel ſyllabæ in fronte dictionis additio. Literæ: vt, *Turno gnatoq́ patriq́*. Syllabæ, vt *concitum tetali gradum*.

2 *Aphæreſis*, eſt literæ vel ſyllabæ à fronte dictionis ablatio. Literæ; vt, *Ruit omnia latè*, pro *eruit*. Syllabæ: Virg. *Pone metum Cytherea*. Idem Æn. 6. *Diſcite iuſtitiam moniti & non temnere Diuos.* ἀφαίρεσις. Æneid. 1.

Mancinellus:

Protheſis apponit caput, id quod Aphæreſis aufert.

Ἐπένθεσις. 3 *Epentheſis*, Interpoſitio, eſt cùm litera aut ſyllaba dictioni interſeritur. Litera: vt, *Hac caſti maneant in relligione nepotes.* Syllaba: vt, *Mauortis in antro. Mitis Germanis eſt Carolus Induperator.*

Συγκοπή. Æneid. 1. 4 *Syncope*, eſt cùm litera vel ſyllaba è dictionis medio tollitur. Litera: Virg. *Manet alia mente repoſtum Iudicium Paridis.* Idem: *Pocula porrigite dextris.* Syllaba: *Quales tunc epulas ipſum glutiſſe putamus.* Ita *commorit* pro *commouerit* Manci.

Syncopa de medio tollit, quod Epentheſis infert.

παραγωγή, 5 *Paragoge*, Diductio, eſt literæ, vel ſyllabæ in fine dictionis additio. Literæ: vt apud Plautum, *hoſtis*, pro *hoſti*. Syllabæ: vt, *ſumma dominarier arce.* Prudentius: *Ardentiq; iubet veſtirier oſtro.*

Illud obiter obſerues, infinitum paſſiuum in *i*, extendi, ſed Poëta carminis gratia *er* adijcientes eundem corripiunt.

Ἀποκοπή. Æneid. 1. *Apocope*, eſt literæ aut ſyllabæ in calce dictionis abſciſio. Literæ, Virg. *Troas relliquias Danaûm atque immitis Achilli*, pro *Achillis*, ad vitandum, vt credo, ſibilũ: ſubeſt & alia ratio, de qua in Grammatica Græca. Idem Ecloga. 1. *Nec ſpes libertatis erat, nec cura peculi:* poteſt tamẽ & Synæreſis eſſe. Syllabæ, Ouid *Adfuit & ſertis tempora vinctus Hymen*, pro *Hymenæus.* Mancinellus:

Aufert Apocope finem, quem dat Paragoge,
Proparalepſis item.

Syſtole, Συστολή, eſt cùm longa ſyllaba contra artis rationem corripitur, metri neceſſitate cogente. AEneid. 1. *Connubio iungam ſtabili, propriamq; dicabo.* Vbi, *nu*, contra eius naturam corripitur. Idem

porrò

porrò AEneid.3. legem ſequutus ſcripſit, *Hectoris Andromache Pyrrhin' connubia ſeruas?* Et alibi, *Dedimus connubia noſtra.*

Diaſtole, Διαςολὴ, eſt extenſio ſyllabę natura contractæ, Ectaſis etiam dicta. Virg. AEneid. 1. *Exercet Diana choros* : vbi, *Di* contra legem producitur.

Mancinellus:

Syſtola productam breuiare, Diaſtola fertur
Ducere correptam, ſic Ectaſis efficit ipſa.

Synalœpha, eſt cùm vocalis ante alteram nulla interueniente conſona in calce dictionis inter modulandum expungitur. Ouid. Συναλοιφή.

Ludunt formoſæ, caſta eſt quam nemo rogauit.

Vel eſt, cùm duabus vocalibus concurrentibus, prior quaſi deletur : vt, Atque ea diuerſa penitus dum parte geruntur. Vide Grammaticam.

Ecthlipſis, ἔκθλιψις, eſt conſonantis *m*, cum vocali priore in numerando ſuppreſſio. Virgil. AEne 3. *Monſtrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum.* Idem AEneid. 1 *Multum ille & terris iactatus & alto.* Mancinellus:

Ecthlipſis necat m, vocalem aufert Synalœpha.

Synæreſis, Συναίρεσις, eſt quoties ex duabus ſyllabis inter modulandum compactis, fit vna. Hæc etiam Epiſynalœpha dicitur Virg. AEneid. 6. *Fixerit æripedem ceruam*, pro *aëripidem*. Mancinellus.

Syllaba de binis facta extat Epiſynalœpha,
Hæc eadem fertur mihi nempe Synæreſis eſſe. Virg. Georg. 4. *Seu lento fuerint aluaria vimine texta.* Vide proſodiam Grammaticæ.

Diæreſis, Διαίρεσις, eſt vbi ex diſſecta ſyllaba duæ fiunt. Ouidius : *Debuerant fuſos euoluiſſe ſuos.* Cætera in Grammatica. Mancinellus:

Dicitur

Dicitur in binas ſeparare Diæreſis vnam.
AEn. 6. *Diues equûm, diues pictâi veſtis & auri.*

Antitheſis (aptius ἀντίστοιχον Antiſtœchon) eſt literæ commutatio, hoc eſt, cùm literæ pro litera ponitur. Virg. AEneid. 1. *Olli ſubridens hominum ſator atque deorum*, pro *illi*. Mancinellus:
Dicitur Antitheſis, ſi litera ponitur vna,
Ponere cùm debes aliam, ſic dicimus olli:
Hæc Antiſtœchon poterit quoque dicier aptè.

Metatheſis, μετάθεσις, eſt cùm literæ in dictione tranſponuntur. Verſus:
Litera poſita transferturq; Metatheſis eſſe. Æn. 10.
Nam tibi Thymbre caput Euandrius abſtulit enſis, ſi à recto *Thymber*: ſin à nominatiuo *Thymbrus*, Metatheſis non eſt. Inſpicito Grammaticam in redundantibus recto.

Obſeruatio.

Græci Poëtæ in his figuris Latinis multò ſunt audaciores, illarum enim vſui apud illos frequentiſſimus eſt, & præcipuè in lingua Ionica, quæ Homerus ſcripſit. Sunt & variæ Synalœphes formæ, quæ Atticis & in ſoluta oratione apprimè familiares ſunt: queis de omnibus præter cæteros, conſulendi ſunt Cõſtantinus Laſcaris Bizantinus, Theodorus Gaza lib. Grammaticæ introductionis 4. in fronte, Hadrianus Amerotius Sueſſionenſis in calce compendij Grammaticæ ſuæ, & Tripho Grammaticus, quem quatenus ad hoc negotium attinet D. Glarianus (Poëta haud incelebris, Græcæ & Latinæ linguæ apprimè doctus, veterum hiſtoriarum, vt ita dicam, belluo, καὶ μαθήσεων ἐμπειρότατος) Grammaticæ Vrbani Minoritæ per Typographum annecti curauit.

SCHE-

SCHEMATA GRAMMATICA Syntaxeos.

SCHEMATA *Grammatica* ſyntactica ſunt, quæ nouatæ ac figuratæ conſtructioni deſeruiunt. Eſt autem figurata conſtructio, cui aliquid deeſt, vel redundat, vel loco ſuo abeſt, vel immutatur: non tamen ſine ſummorum in Romana lingua virorum exemplo. Hinc facilè colligitur, huius Syntaxeos Schemata vel defectum indicare, vt Eclipſis, Apoſiopeſis, Zeugma, Syllepſis, Prolepſis, & Anapodoton: vel redundantiam præ ſe ferre, vt Pleonaſmus, & ſub eo Parelcon, Periſſologia, Macrologia & Epanalepſis; vel ordinem interruptum oſtendere, vt Hyperbaton, & quæ ſub eo militant Anaſtrophe, Hyſterologia, Tmeſis, Synchyſis, & Parentheſis: vel denique immutationem quandam arguere, vt Enallage caſus: quæ & Antiptoſis, generis, item numerorum, modorum ac temporum commutatio. Hæc omnia, quia in Grammatica noſtra innouata Syntaxi, ſatis, vt arbitror, tractata ſunt, hic breuibus abſoluere placuit. Adijciuntur præter hæc & plura alia, quæ partim inter tropos, partim inter figuras connumerari queant. Sunt præterea hæc, quæ ab oratoribus inter Rhetorica ſchemata vſurpantur.

Figurata conſtructio.

Eclipſis, Ἔκλειψις, id eſt, dictionis ſiue oratiunculæ ad legitimam conſtructionem neceſſariæ in ſenſu defectus. In hac dictio vel clauſula aut conſuetudine authorum, id eſt, eruditorum conſenſu, ſubaudiri ſolet, aut ex cæteris verbis in orationis clauſula expreſſis, certa eſt.

Mancinellus:

Dicitur

Dicitur Vnius Verbi defectus Eclipſis, vt, *Ita ferunt, aiunt, dicunt, ſcilicet homines. Homo illiteratus quidem, quem tamen multis non poſtponas,* pro *talis* vel *is, cui* vel *quem,* Authore Laurentio. *Memini videre,* ſcilicet *me. Sed de his hactenus* ſcilicet *dictum eſt. Quid multa?* & *Ne multa,* ſcilicet *dicam. Tu ſoluendo non es,* ſcilicet *ſufficiens. Qui oneri ferundo eſſent,* ſcilicet *potentes:* vel ſimile aliquid, quod ſenſui quadret. *Pridie Calendas,* ſcilicet *antè.* Terent. *Magis id adeò, mihi vt incommodet.* Pro *ob,* ſiue *propter id.* Virg. *Proÿce tela manu,* pro *è* vel *à manu.* Horat. *Ad vnguem factus homo,* ſcilicet *vſque.* Virg. AEneid 9. *Fertè citi pedem, date vela, impellite remos,* ſcilicet, *& ite.* Plin. *Hominem me Romanum tam Græcè loqui?* Scilicet, *Verùm ne eſt?* vel *Verè ne eſt?* aut *ſimile quippiam.* Hanc coniunctionum Eclipſin, Aſyndeton ſiue Dialyton vocant.

Apoſiopeſis, ἀποσιώπησις, eſt cùm ex affectu, aut alicuius interuentu, aut etiam tranſitus ad aliud gratia, orationis pars aliqua præciditur. Cicero Reticentiam & præciſionem vocat. Celſus Obticentiam, nonnulli Interruptionem. Ex affectu quidem, vel iræ: Virg. AEneid. 1. *Quos ego, ſed motos præſtat componere fluctus,* ſcilicet, *Quos tam audaces puniam.* Vel pudoris. Idem Eclog. 3. *Nouimus & qui te tranſuerſa tuentibus hircis.* Vel timoris ſiue religionis. Cicero pro Milone: *De noſtro enim omnium, non audeo totum dicere.* Vel cùm per ſeipſum quis tacet, ac aliud tranſit. Terent. Adel. Scen. 2. Act. 1. *Ecce autem de integro, niſi quicquid eſt, volo ſcire,* ſcilicet, *niſi quia,* & eſt ſenſus, *Niſi quia non temere credo, & volo ſcire quicquid eſt.* Virg.

AEneid.2. *Nec requieuit enim, donec Calchante miniſtro. Sed quid ego, hac autem? ſcilicet Vlyſſes deſtinat me aræ. Vel tacet, nec vltra loquitur.* Terent. Adelph. eadem Scena eiuſdem Actus: *Iam ſi verbum vllum poſt hac.* Vel *alterius interuentu perſona obmuteſcit.* Idem Phor. Scena 8. Act. 5. *Demiphonem, ſi eſt domi, viſam, vt quod Demipho. Nos ad te ibamus Phormio.*

Zeugma, ζεῦγμα, eſt quando in ſimilibus clauſulis commune aliquid in vna poſitum, in alijs non mutatum deſideratur. Mancinellus:

Cùm plures ſenſus verbo concludimus vno,
Fit Zeugma, à nobis adiunctio dicitur eſſe:

Vt, *non locus virum, ſed vir locum honeſtat. Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia. Aut ætate forma defloreſcit, aut morbo. Tanti nominis erat, quanti quiſquam. Tantum habet agri, quantum ciuis quiſquam. Facit aptè, qualiter ſemper. Studet impenſè, quantoperè nullus. Vel quod certò ſcis, vel nihil eſt loquendum.* Porrò Zeugma tripliciter variatur: Primò, ab eo quod detrahitur, & hoc fit tribus modis. Secundò, à loco vnde trahitur, vnde triplicem nomenclaturam ſumit. Nam aut Prozeugma dicitur, cùm videlicet commune illud in fronte clauſularum ponitur: aut Meſozeugma, vbi commune medium clauſularum locum occupat: aut Hypozeugma appellatur, quòd commune illud poſtremæ clauſulæ in calce annectitur. Tertiò, variatur à particulis, quæ clauſulas committunt, quæ tribus orationis partib. Nomine ſcilicet, Aduerbio, & Coniunctione continentur. Conſule Grammaticam.

Syllepſis, Σύλληψις, eſt cùm in diſſimilibus clau-

ſulis

ſulis commune aliquid, quod in vna ponitur, mutatum aliquatenus in alia deſideratur. Mancinel.
Syllepſis ſiue & conceptio tripliciter fit:
Et genere, & numero, & perſona, indignius autem
Hic deducendum eſt ad dignius, optime Lector.
Fit autem hæc per partes orationis, ac earundem accidentia. Per partes quidem, modò cum earum ſignificatio eſt varianda, modò aliter. Per accidentia verò, vbi quod ſubauditur, genere, perſona, numero, caſu, modo, & tempore, ſi adhibeatur, eſt mutandum. Exempla Syllepſeos generum. Singulariter. Terent. And. Scena. 1. Act. 2. *Vtinam aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit.* *Nulla virgo eſt ducenda, vel mente corrupta vel corpore.* Pluraliter. Terent. And. Act. 5 Scena. 3 *Domus, vxor, liberi inuenti, inuito patre.* Virg. *Caſoſq; reportant, Almonem puerum, fædatiq; ora Galeſi.* Ouid. *Ilia cum Lauſo de Numitore ſati.* Exempla Syllepſis perſonarum. Singulariter. Cicer. *Et penè ille timore, ego riſu corrui.* Idem: *Ego illum de ſuo regno, ille me de noſtra Rep percontatus eſt.* Pluraliter. Terent. Adel. *Hæc ſi neque ego, neque tu fecimus, non ſinit egeſtas facere nos.* Virg. *Spolia ampla refertis, Tuq; puerq; tuus.* Cicero: *Si tu & Tullia lux noſtra valetis, ego & ſuauiſſimus Cicero valemus. Ego cum vxore parùm bellè viuimus Tu cum Andromache tua ſtrenuè certatis.* Exempla Syllepſis numerorum. Singular. Virg. AEneid 1 *Hic illius arma, hic currus fuit.* Idem: *Socijs et rege recepto.* Pluraliter. *Diſcipuli & præceptor ceſſant.* Virg. *Sunt nobis mitia poma, Caſtanea molles, & preſſi copia lactis.* Exempla de Syllepſi modorum. *Et ſtudes, & hortor ne deſiſtas,* ſcilicet *ſtudere. Nec tu faceres, nec ego te permitterem,*
ſcilicet

ſcilicet *facere*. Ter. Andr. Act. 3. Scen. 2. *Itàne tandem idoneus tibi videor, quem tam apertè fallere incipias dolis? Saltem accuratè, vt metui videar*, ſcilicet, *fallere inciperes*. De Syllepſi Temporũ: *cùm te antè virum oſtendiſti, tum hîc vel maximè*: ſcilicet, *oſtendis*. *Longè nunc doctior eſt, quàm olim*, ſcilicet, *fuit*. De Syllepſi per partes. Iuſtinus lib. 11. *Prouolutæ deinde genibus Alexandri non mortem, ſed vt Darij corpus ſepeliant, dilationem mortis deprecantur*. Ibi *deprecor* in priore clauſula pro *precando* auerſor, in poſteriore, pro *valde precor* ponitur. Idem lib. 3. in fronte: *Ita egregius adoleſcens & cædem patris, & necem fratris, & ſe ab inſidijs Artabani vindicauit*. Hîc *vindico*, priori loco, pro *vlciſcor*: pòſt, pro *libero accipitur*. Virg. Æneid. 2. *Sacra manu victóſque deos paruumq́ue nepotem Ipſe trahit*. Ibi & voce & ſignificatione, diuerſum eſt ſubaudiendum, ſcilicet *deos & ſacra geſtabat, nepotem trahebat*.

Prolepſis, πρόληψις, eſt cùm generale quoddam præcedit, quod inde in partes diducitur. Virg. *Conuenimus ambo. Tu calamos inflare leues, ego dicere verſus*. Præſumptio Latinè dicitur. *Aquilæ volant, hæc ab oriente, illa ab occidente. Milites Cæſariani cæpêre Turcas, alius integros, alius ſaucios*. Virgil.

Interea reges, ingente mole Latinus.
Quadriiugo vehitur curru, bigis it Turnus in albis,
Hinc pater Æneas Romanæ ſtirpis origo,
Et iuxtà Aſcanius magnæ ſpes altera Romæ,
Procedunt caſtris. Prolepſeos implicitæ, quam vocat exempla. Salluſt. *Cæpere ſe quiſq; magis extollere*. Terentius Adelph. Act. 4. Scen. 4. *Aperite aliquis actutùm oſtium*, ſcilicet, *aliquis aperiat*. Idem

in eadem, *Curemus aequam vterque partem*, ſcilic[et] *Tu alterum, ego verò alterum curabo.*

Pleonaſmus, πλεονασμὸς, eſt cùm ſuperuacuis verbis orationis contextus vel affirmationis vel Epitaſeos gratia oneratur. Affirmando, AEneid. 4. *Vocemq; his auribus hauſi*: per Epitaſin, id eſt, vehementiam ſiue exaggerationem. Terent. *Sed vbinam gentium eſt?* Pleonaſmi exempla ſunt. Cicero: *Accipies igitur hoc paruum munuſculum.* Idem, *Minutis interrogatiunculis, quaſi punctis, id quod propoſuit, effecit.* Terent. *Interea loci cognoui. Idem ego hominem callidiorem vidi neminem.* Terent. Phor. Act. 2. Scen. 1. *Seruum hominem cauſam orare leges non ſinunt.* Poteſt & ſeruum hoc loco adiectiuum eſſe. Terentius Phor. Act 1. Scen. 2. *Quid? ſenem quoad expectatis veſtrum?* Vbi, *Quid*, redundare videtur. Cicero. *Quid? Orationis quot ſunt partes?* Solet hoc fieri, teſte Donato, pro more quotidiano, cum tranſitus fit à mentione alterius rei in alteram. Item, *Tu mihi ſemper dormis, ibi mihi* πλεονάζει. *Illa mihi aſsiduè ſedet.* Salluſt. *Sed vrbana plebs, ea verò praeceps erat multis de cauſis. Ea*, redundat Salluſt. *Tanta vis auaritiae in animos eorum veluti tabes inuaſerat*, hîc, *in*, abundat. Idem: *Nam Brutus ab

Retrò abundant.

Roma aberat: ab*, redundat Virgil. *Et retrò ſublapſa referri.* Terent. *Nónne oportuit praeſciſſe me antè?* Ibi *antè*, πλεονάζει. Idem: *Multa ſimul concurrunt, quî coniecturam nunc facio.* Idem Phor. Act. 2. Scena. 3 *negat, neque eius patrem ſcire, quis fuerit.* Ibi *neque* redundat.

Periſſologia, περισσολογία, cùm clauſula orationi ſine pondere rerum adijcitur. Liuius lib. ab Vrb. cond. 8. *Legati non impetrata pace, retrò domum,*

vnde

ſaxa latentia in medijs fluctibus Itali aras vocant.

Hypallage, ὑπαλλαγή, eſt quoties oratio conuerſo rerum ordine profertur: Latinè Submutatio ſiue Subalternatio Virg. AEneid. 6. *Ibant obſcuri ſola ſub nocte*, pro *ſoli ſub obſcura nocte*. Idem AEn. 2. *Tergo ſceleratam intorſerit haſtam*, pro *dare claſſei auſtris*. Item in. 10 *Stygij ad flumina fratris*, pro *Stygia ad flumina* **Hang the naile on the bridle.**

Antiptôſis, eſt cùm caſus pro caſu ponitur. Dicitur & Enallage, id eſt, immutatio caſus, quàm ſanè variationem multis modis apud illuſtres authores legimus. Virg. *Proijce tela manu ſanguis meus*, pro *mi*. Perſius Sat. 1. *Vos ô patritius ſanguis*, pro *patritiæ*. Idem: *Cenſorémue tuum vel quòd trabeate ſalutas*, pro *trabeatus*, metri cauſa. Hor. *Macte virtute eſto*, pro *mactus*, teſte Priſciano libro 17. in calce. Cicer. Att. *In oppido Antiochiæ*, pro *Antiochia*. Virg. AEneid. 1. *Et fontem ſuperare Timaui* pro *Timauum*. Idem. *Et celſam Butroti aſcendimus vrbem*, pro *Butrotum celſam vrbem*. Idem: *Ceruix cui lactea crines Accepit*, pro *cuius*. Terent. Andr. *Mulier quædam commigrauit huic viciniæ*, pro *ad*, ſiue *in hanc viciniam*. Iuue. Saty. *Porrectura viro miſcet ſitiente rubetam*. Ablatiuus pro datiuo. Horat. lib. 1 Saty. 5. *Occurrunt animæ quales neque candidiores Terra tulit*, pro qualibus. Terent *Ea primùm ab ea animaduertenda iniuria eſt*, pro *iniuria eius*.

De Enallage generum, numerorum, perſonarum, modorum, ac temporũ, in Linacro, & Grammatica, & infrà in Alloeotheta, fuſiùs dicemus. Nos reliqua id genus Schemata proſequemur.

Hendiadis, eſt cùm mobile in fixum vertitur, Virg. *Chalybem frænoſq; momordit*, pro *chalybea fræna.*

ſtana. Idem. Virg. Georg. *Nec mihi diſpliceat maculis inſignis & albo*. Idem AEneid 1. *Molemq́; & montes inſuper altos*, hoc eſt, *molem altorum montium*. Idem Georg. 2. *Paterisq́; libamus & auro*, id eſt, *aureis pateris*. Idem, *Per famam ac populum*, id eſt, *famoſum populum*. Idem, *In partem & prædam*, id eſt, *partem prædæ*. Hendiadis compoſita dictio eſt, ab ἐν *vnum*, διὰ *per*, & δὶς *duo*, cùm videlicet vnum per duo explicatur. Vnde & in hũc modum fortaſſe rectius definiretur. Hendiadis eſt, cùm res vna cõiunctione interueniẽte in duo, carminis gratia diducitur, ſiue alterũ è vocibus rem illã ſignificãtibus adiectiuũ, ſiue vtrunque, ſubſtãtiuũ fuerit.

Tapinóſis, ταπείνωσις, eſt cùm rei dignitas verbis humilitate deprimitur. Mancinellus:

Eſto Tapinóſis, fertur ſi de mare gurges.

Virg. Æn. 1. *Apparent rari nantes in gurgite vaſto*: *gurgite* pro *mari*. Idem, *Multa malus ſimulans*: pro *ſceleratus ſiue ſceleſtus*. Idem, *Dulychias vexâſſe rates, & gurgite in alto*. Horat. *Polidæ ſtomachum*: pro *iracundia*. M. Cato, *Locum editum aſperumq́; verrucam appellat*, Teſte Gellio lib. 3. cap 7.

Diomed. κακόφατον.

Cacemphaton, Κακέμφατον, eſt illepida ac inconcinna vocum compoſitio. Schema vitioſum, nec imitandum, niſi metri neceſſitas cogat. Fieri conſueuit quando Præpoſitionem cum, litera n ſuccedit. Virg. AEneid. 1. *Corpora fundat humi, & numerum cum nauibus æquet*. Vel, quando ſequens dictio ſyllabas præcedenti ſimiles habet. Cicc. *O Fortunatam natam me conſule Romam!* Virgil. AEneid. 3. *Treis adeò incertos cæca caligine ſoles Erramus pelago*. Huc referri queant compoſitionis vitia, quæ Martianus Capella, libro de ſeptem artibus libera-

liberalibus 5.cap.de elocutione conſcripſit: Parœmion, παρόμοιον vocat, id eſt, aſſimile: & fit cùm multæ voces ab eadem litera incipientes, ex ordine collocantur: vt, *Machina multa minax minatur maxima muris. Caſus Caſſandra canebat. Mammam ipſam amo, quaſi meam animam. Sol & luna luce lucent Iunio. Iuno Ioui iure iraſcitur. Soſia in ſolario ſoleas ſarciebat ſuas. O Tite tute Tati tibi tanta Tyranne tuliſti, &c.* Hæc vitioſa dictionum compoſitio Cacoſyntheton, κακοσύνθετον etiam appellatur. Mancinellus: Ennius. Cacoſyntheton.

Compoſitura mala eſt vocum Cacoſyntheton illa.

Vir. Æn. 9. *Verſaq; iuuencũ terga fatigamus haſta: vbi Ser.* κακοσύνθετον & ὁμοιοτέλευτον eſſe ait.

Aſyndeton ſiue *Dialyton*, ἀσύνδετον, καὶ διάλυτον Eclipſeos forma, eſt cùm duæ pluréſue tum dictiones tum orationum clauſulæ coniunctionum nexibus carent, quorum loco commata interſeruntur. Manci. *Cùm ſine iunctura voces varia locitantur, Dialyton certè vel Aſyndeton efficiemus.*

Aſyndeton Latinè *Inconiunctum*, Dialyton *diſſolutum*. Vt *veni, vidi, vici*: quibus verbis Cæſar debellato Pharnace rege Pontico, ad ſenatum ſcribens, victoriæ celeritatem ſignificauit: &, vt Suetonius in vita Iulij ſcribit, Pontico triumpho inter cætera pompæ fercula horum verborum prætulit titulum, ſignificantem belli celeriter confecti notam. AEneid. 9. *Ferte citi ferrum, date tela, ſcandite muros.* Tullius in Catilinam: *Abijt, exceſſit, euaſit, erupit.* AEneid. 4. *Ferte citi flammas, date tela, impellite remos.* Hac figura præcipuè vtimur, vbi celeritatem rei gerendæ ſignificabimus. Oratoribus Articulus appellatur, de quo ſuo loco, & Membrum.

 Polyſyn-

in eadem, *Curemus æquam vterque partem*, ſcilicet *tu alterum, ego verò alterum curabo.*

Pleonaſmus, πλεονασμὸς, eſt cùm ſuperuacuis verbis orationis contextus vel affirmationis vel Epitaſeos gratia oneratur. Affirmando, AEneid. 4. *Vocemq́; his auribus hauſi*: per Epitaſin, id eſt, vehementiam ſiue exaggerationem. Terent. *Sed vbinam gentium eſt?* Pleonaſmi exempla ſunt. Cicero: *Accipies igitur hoc paruum munuſculum.* Idem, *Minutis interrogatiunculis, quaſi punctis, id quod propoſuit, effecit.* Terent. *Interea loci cognoui. Idem ego hominem callidiorem vidi neminem.* Terent. Phor. Act. 2. Scen. 1. *Seruum hominem cauſam orare leges non ſinunt.* Poteſt & ſeruum hoc loco adiectiuum eſſe. Terentius Phor. Act 1. Scen. 2. *Quid? ſenem quoad expectatis veſtrum?* Vbi, *Quid*, redundare videtur. Cicero. *Quid? Orationis quot ſunt partes?* Solet hoc fieri, teſte Donato, pro more quotidiano, cum tranſitus fit à mentione alterius rei in alteram. Item, *Tu mihi ſemper dormis, ibi mihi* πλεονάζει. *Ille mihi aſſiduè ſedet.* Salluſt. *Sed vrbana plebs, ea verò præceps erat multis de cauſis. Ea*, redundat Salluſt. *Tanta vis auaritiæ in animos eorum veluti tabes inuaſerat*, hic, *in*, abundat. Idem: *Nam Brutus ab Roma aberat: ab*, redundat Virgil. *Et retrò ſublapſa referri.* Terent. *Nónne oportuit præſciſſe me antè?* Ibi *antè*, πλεονάζει. Idem: *Multa ſimul concurrunt, quî coniecturam nunc facio.* Idem Phor. Act. 2. Scena. 3 *negat, neque eius patrem ſcire, quis fuerit.* Ibi *neque* redundat.

Retrò abundant.

Periſſologia, περισσολογία, cùm clauſula orationi ſine pondere rerum adijcitur. Liuius lib. ab Vrb. cond. 8. *Legati non impetrata pace, retrò domum, vnde*

ſaxa latentia in medijs fluctibus Itali aras vocant.

Hypallage, ὑπαλλαγὴ, eſt quoties oratio conuerſo rerum ordine profertur: Latinè Submutatio ſiue Subalternatio Virg. AEneid. 6. *Ibant obſcuri ſoli ſub nocte*, pro *ſoli ſub obſcura nocte*. Idem AEn. 2. *Tergo ſceleratam intorſerit haſtam*, pro *dare claſſes auſtris*. Item in. 10. *Stygij ad flumina fratris*, pro *Stygia ad flumina* **Hang the naile on the bridle.**

Antiptôſis, eſt cùm caſus pro caſu ponitur. Dicitur & Enallage, id eſt, immutatio caſus, quàm ſanè variationem multis modis apud illuſtres authores legimus. Virg. *Proijce tela manu ſanguis meus*, pro *mi*. Perſius Sat. 1. *Vos ô patritius ſanguis*, pro *patritie*. Idem: *Cenſorémue tuum vel quòd trabeate ſalutas*, pro *trabeatus*, metri cauſa. Hor. *Macte virtute eſto*, pro *mactus*, teſte Priſciano libro 17. in calce. Cicer. Att. *In oppido Antiochia*, pro *Antiochiæ*. Virg. AEneid. 1. *Et fontem ſuperare Timaui* pro *Timauum*. Idem. *Et celſam Butroti aſcendimus vrbem*, pro *Butrotum celſam vrbem*. Idem: *Ceruix cui lactea crines Accepit*, pro *cuius*. Terent. Andr. *Mulier quedam commigrauit huic viciniæ*, pro *ad*, ſiue *in hanc viciniam*. Iuue. Saty. *Porrectura viro miſcet ſitiente rubetam*. Ablatiuus pro datiuo. Horat. lib. 1 Saty. 5. *Occurrunt animæ quales neque candidiores Terra tulit*, pro qualibus. Terent. *Ea primùm ab ea animaduertenda iniuria eſt*, pro *iniuria eius*.

De Enallage generum, numerorum, perſonarum, modorum, ac temporũ, in Linacro, & Grammatica, & infrà in Allœotheta, fuſiùs dicemus. Nos reliqua id genus Schemata proſequemur.

Hendiadis, eſt cùm mobile in fixum vertitur, Virg. *Chalybem frenoſq; momordit*, pro *chalybea*

 frena.

Vnde venerant, abierunt. Superflua locutio.

Macrologia, μακρολογία, ſuperiori admodum confinis, eſt cùm orationi clauſula redundans annectitur vt, *Viuat Carolus Auguſtus, & non moriatur, &c.*

Parelcon, παρέλκον, eſt cùm dictio per ſyllabicum adiectum explendi modo ornandíue gratia in fine extenditur, vt ſunt hæ ferè Coniunctiones, ſiue potiùs ſyllabicæ adiectiones, *Num*, vt *etiamnum*, *Numnam.* Terentius An. *Numnam perimus? & Dum* Idem in eadem, *Socia adeſdum, paucis te volo.* Et, *Ehodum bone vir ad me.* Virg. *Nam neque Parnaſi nobis iuga, nam neque Pindi.* Vbi *nam* παρέλκει, id eſt, abundat.

Epanalepſis, Επανάληψις, eſt quando poſt aliquam multa, vel charitatis vel alia quapiam cauſa orationi interpoſita, id quod in principio eſt collocatum, repetitur, ἐπανάληψις, Latinè Reſumptio, ſuperiorum repetitio. Fit autem Epanalepſis, vel ijſdem verbis, vel diuerſis ab his, quæ præpoſita ſunt, aliâs poteſtate paribus, aliâs magis generalibus. Cicero ad Brutũ: *Caue enim exiſtimes Brute (quanquam non eſt neceſſe ea me ad te, quæ tibi nota ſunt ſcribere) caue putes probitate, conſtantia, cura, ſtudio Reip. quicquam illi eſſe ſimile.* Idem lib. Tuſcul. 1. *Confirmato illo, de quo, ſi mortales animi ſunt, dubitare non poſſumus, quin tantus interitus in morte ſit, vt ne minima quidem ſuſpicio ſenſus relinquatur: hoc igitur probè ſtabilito & fixo, illud excutiendum eſt, vt ſciatur quid ſit carere.* Idem pro M. Marcello: *Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduerſarium nobilitate, ingenio virtute præſtantem, non modò extollere*

iacentem, ſed etiam amplificare eius priſtinam dignitatem: hæc qui faciat, non ego ſummis viris comparo, ſed ſimillimum Deo iudico. In hoc exemplo Cicero figuram mutauit, vt appoſititius clauderet. Adhibentur aliquando notæ quædam, quales ſunt, *Igitur, Inquam*, & *ſimiles.*

Hyperbaton, ὑπερβατον, Tranſgreſſio, eſt cùm dictionum clauſularúmue legitimus ordo immutatur. Nec aliud, teſte Fabio, poteſt orationem facere numeroſam, quàm opportuna ordinis mutatio. Moſellanus ita definit, Hyperbaton eſt tranſgreſſio quædam verborum, ordinem communem perturbans. Mancinellus:

Vocum turbatus formabit Hyperbaton ordo.

Cic. *Animaduerti, iudices, omnem accuſatoris orationem in duas diuiſam eſſe partes. Paululum da mihi operæ.* Cic. *Sed amor voluntatisq́ue coniunctio plus habet ſuauitatis.* Longum eſt Hyperbaton apud Virg. in Tityro. Et epiſtola ad Rom. pluribus ſcatet Hyperbatis.

Anaſtrophe, ἀναστροφὴ, eſt dictionum prepoſterus ordo, Latinè inuerſio, ſiue reuerſio dicitur. Manci.

Dictio ſi ſequitur cùm ſit precedere digna.
Tranſtra per & remos, hic Anaſtropha dicitur eſſe.

Virg. *Italiam contra.* Et, *his accenſa ſuper*: &, *Maria omnia circum.* Item, *Spemq́ue metumq́ue inter dubij.* Horat. *Quem penes arbitrium eſt.* Idem lib. 1. ſat. 3. *Nam vitijs nemo ſine naſcitur.* Perſius ſat. 6. *Meſſe tenus propria viue. Queis ſine. Qui cum, &c.* Cicer. *Cuius cum patre magna mihi fuit amicitia.* Idem: *Cuius in labris veteres Comici lepôrem habitaſſe dixerunt.* Cæſar: *Diu cùm eſſet pugnatum.* Terc. *Mater quod ſuaſit ſua, adoleſcens mulier fecit.*

Æneid. 5.

Plaut.

Plaut. *Vix apud me ſum, vigilans qui propè dormio.*

Hyſterologia, ὑστερολογία, eſt cùm præpoſitio non caſui ſeruit, ſed quaſi verbo, quaſi cum eo compoſitum iungitur, Græcis fræquentiſſima. Virg. *Tyriam qui adueneris vrbem.* Idem: *Atque rotis ſummas leuibus perlabitur vndas.*

Hyſteron proteron, ὕστερον πρότερον, Præpoſteratio, eſt cùm id quod ſecundo loco fit, priorem in orationis ordine poſſidet, vel cùm quid ordine conuerſo narratur. Mancinellus:

Hyſteron & proteron nutrit, peperit, vocitatur,
Hac fit cùm rectam ſeriem ſententia mutat.

Differt ab Hyſterologia, quòd in hac dictionum, in illa verò ſenſuum eſt Metatheſis. Virg. AEneid. 1. *Et torrere parant flammis & frangere ſaxo.* Idem: *Poſtquam altos fluctus tetigit, & ad æquora venit.* Liuius libro ab vrbe condita primo: *Quod bonum, fauſtum, fœlixq; ſit, Quirites, Regem create.* Cicero lib. 1. Epiſt. 1. *Ego omni officio, ac potius pietate erga te, cæteris ſatisfacio omnibus, mihi ipſe nunquam ſatisfacio.* Hæc loquendi figura Græcis eſt vſitatiſſima. Virgil. Eclog. 9. *Sic tua Cyrenas fugiant examina taxos, Sic cythiſo paſtæ diſtentent vbera vaccæ: Incipe, ſi quid habes,* &c. Horatius lib. 1. Ode. 3. *Sic te Diua potens Cypri, Sic fratres Helenæ, lucida ſidera, Ventorúmque regat pater, obſtrictis alijs, præter Iapiga, Nauis, quæ tibi creditum Debes Virgilium, finibus Atticis Reddas incolumem precor.* In his duobus exemplis poſterioribus, comprecatio ſiue votum, precationem præcedit.

Tmeſis, τμῆσις, *Diacope*, διακοπή, eſt vnius dictionis compoſitæ diuiſio, vna dictione pluribúſue

interiectis, Latinè Sectio, ſiue interciſio. Manci.

Dat Tmeſim partes in binas dictio ſecta.

Fab. *Nam rogationibus plebiſue ſcitis ſancta ſunt iſta pracepta.* Terentius And. Sce. 5. Act. 1. *Quæ meo cumq; animo libitum eſt facere.* Idem Eunu. *Thais maximo orabat opere, vt cras redires.* Idem in eadem. *Omnia prius experiri quàm armis ſapientem decet.* Plaut. *Sed ne ego ſtultus, qui rem curo publicā.*

Parentheſis, παρένθεσις, *Dialyſis*, διάλυσις, eſt ordinis diſſolutio per interpoſitam ſententiam: Vel eſt, dum continuationi ſermonis medius ſenſus aliquis interuenit: Latinè Interpoſitio, Interclusio, ſiue diſſolutio. Mancinellus:

Interpoſitio Romana Parentheſis extat.

Virg. *AEneas (neque enim patriam conſiſtere mentem Paſſus amor) rapidum ad naues præmittit Achatem.* Idem AEneid. 1. *Iuppiter hoſpitibus (nam te dare iura loquuntur) Hunc lætum Tyriiſq; diem Troiaq; profectis.*

Synchyſis, Σύγχυσις, eſt quoties ordo omni ex parte confunditur: Latinè Confuſio: Donatus Hyperbaton obſcurum, & ex omni parte confuſum interpretatur. Mancinellus:

Synchyſis eſt vocum aut ſenſus confuſio longa.

Æn. 1. *Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Aceſtes Littore Trinacrio, dederatq; abeuntibus, Heros Diuidit.* Hunc habet ordinem, *Heros AEneas diuidit deinde vina, quæ bonus Aceſtes Siciliæ rex onerarat cadis, & dederat abeuntibus Troianis littore Trinacrio,* id eſt, *Siculo.* Idem in eodem, *Treis Notus abreptas in ſaxa latentia torquet: Saxa, vocant Itali mediis quæ in fluctibus aras.* Ordinatur ſic: *Notus torquet abreptas* (ſcilicet *naues*) *in ſaxa, quæ*

ſaxa

ſaxa latentia in medijs fluctibus Itali aras vocant.

Hypallage, ὑπαλλαγή, eſt quoties oratio conuerſo rerum ordine profertur: Latinè Submutatio ſiue Subalternatio Virg. AEneid. 6. *Ibant obſcuri ſola ſub nocte*, pro *ſoli ſub obſcura nocte*. Idem AEn. 2. *Tergo ſceleratam intorſerit haſtam*, pro *dare claſſes auſtris*. Item in. 10. *Stygij ad flumina fratris*, pro *Stygia ad flumina* **Hang the naile on the bridle.**

Antiptoſis, eſt cùm caſus pro caſu ponitur. Dicitur & Enallage, id eſt, immutatio caſus, quàm ſanè variationem multis modis apud illuſtres authores legimus. Virg. *Proijce tela manu ſanguis meus*, pro *mi*. Perſius Sat. 1. *Vos ô patritius ſanguis*, pro *patritie*. Idem: *Cenſorémue tuum vel quòd trabeate ſalutas*, pro *trabeatus*, metri cauſa. Hor. *Macte virtute eſto*, pro *mactus*, teſte Priſciano libro 17. in calce. Cicer. Att. *In oppido Antiochia*, pro *Antiochiæ*. Virg. AEneid. 1. *Et fontem ſuperare Timaui* pro *Timauum*. Idem. *Et celſam Butroti aſcendimus vrbem*, pro *Butrotum celſam vrbem*. Idem: *Ceruix cui lactea crines Accepit*, pro *cuius*. Terent. Andr. *Mulier quædam commigrauit huic viciniæ*, pro *ad*, ſiue *in hanc viciniam*. Iuue. Saty. *Porrectura viro miſcet ſitiente rubetam*. Ablatiuus pro datiuo. Horat. lib. 1 Saty. 5. *Occurrunt animæ quales neque candidiores Terra tulit*, pro qualibus. Terent. *Ea primùm ab ea animaduertenda iniuria eſt*, pro *iniuria eius*.

De Enallage generum, numerorum, perſonarum, modorum, ac temporũ, in Linacro, & Grammatica, & infrà in Alloeotheta, fuſiùs dicemus. Nos reliqua id genus Schemata proſequemur.

Hendiadis, eſt cùm mobile in fixum vertitur, Virg. *Chalybem frenoſq; momordit*, pro *chalybea frena*.

ſtana. Idem. Virg. Georg. *Nec mihi diſpliceat maculis inſignis & albo*. Idem AEneid. 1. *Molemq́ue & montes inſuper altos*, hoc eſt, *molem altorum montium*. Idem Georg. 2. *Pateriſq́ue libamus & auro*, id eſt, *aureis pateris*. Idem, *Per famam ac populum*, id eſt, *famoſum populum*. Idem, *In partem & prædam*, id eſt, *partem prædæ*. Hendiadis compoſita dictio eſt, ab ἓν *vnum*, διὰ *per*, & δὶς *duo*, cùm videlicet vnum per duo explicatur. Vnde & in hũc modum fortaſſe rectius definiretur. Hendiadis eſt, cùm res vna cõiunctione interueniẽte in duo, carminis gratia diducitur, ſiue alterũ è vocibus rem illã ſignificãtibus adiectiuũ, ſiue vtrunque, ſubſtãtiuũ fuerit.

Tapinóſis, ταπείνωσις, eſt cùm rei dignitas verbis humilitate deprimitur. Mancinellus:

Eſto Tapinóſis, fertur ſi de mare gurges.

Virg. Æn. 1. *Apparent rari nantes in gurgite vaſto*: *gurgite* pro *mari*. Idem, *Multa malus ſimulans*: pro *ſceleratus ſiue ſceleſtus*. Idem, *Dulychias vexâſſe rates, & gurgite in alto*. Horat. *Polidæ ſtomachum*: pro *iracundia*. M. Cato, *Locum editum aſperumq́ue verrucam appellat*, Teſte Gellio lib. 3. cap 7.

Diomed. κακέμφατον.

Cacemphaton, Κακέμφατον, eſt illepida ac inconcinna vocum compoſitio. Schema vitioſum, nec imitandum, niſi metri neceſſitas cogat. Fieri conſueuit quando Præpoſitionem cum, litera n ſuccedit. Virg. AEneid. 1. *Corpora fundat humi, & numerum cum nauibus æquet*. Vel, quando ſequens dictio ſyllabas præcedenti ſimiles habet. Cice. *O Fortunatam natam me conſule Romam!* Virgil. AEneid. 3. *Treis adeò incertos cæca caligine ſoles Erramus pelago*. Huc referri queant compoſitionis vitia, quæ Martianus Capella, libro de ſeptem artibus

libera-

liberalibus 5.cap.de elocutione conſcripſit: Parœmion, παρόμοιον vocat, id eſt, aſſimile: & fit cùm multæ voces ab eadem litera incipientes, ex ordine collocantur: vt, *Machina multa minax minatur maxima muris. Caſus Caſſandra canebat. Mammam ipſam amo, quaſi meam animam. Sol & luna luce lucent Iunio. Iuno Ioui iure iraſcitur. Soſia in ſolario ſoleas ſarciebat ſuas. O Tite tute Tati tibi tanta Tyranne tuliſti, &c.* Hæc vitioſa dictionum compoſitio Cacoſyntheton, κακοσύνθετον etiam appellatur. Mancinellus: — Ennius. — Cacoſyntheton.

Compoſitura mala eſt vocum Cacoſyntheton illa.

Vir. Æn. 9. *Verſaq́ue iuuencū terga fatigamus haſta: vbi Ser.* κακοσύνθετον & ὁμοιοτέλευτον eſſe ait.

Aſyndeton ſiue *Dialyton*, ἀσύνδετον, καὶ διάλυτον Eclipſeos forma, eſt cùm duæ pluréſue tum dictiones tum orationum clauſulæ coniunctionum nexibus carent, quorum loco commata interſeruntur. Manci. *Cùm ſine iunctura voces varia locitantur, Dialyton certè vel Aſyndeton efficiemus.*

Aſyndeton Latinè *Inconiunctum*, Dialyton *diſſolutum*. Vt *veni, vidi, vici*: quibus verbis Cæſar debellato Pharnace rege Pontico, ad ſenatum ſcribens, victoriæ celeritatem ſignificauit: &, vt Suetonius in vita Iulij ſcribit, Pontico triumpho inter cætera pompæ fercula horum verborum prætulit titulum, ſignificantem belli celeriter confecti notam. AEneid. 9. *Ferte citi ferrum, date tela, ſcandite muros.* Tullius in Catilinam: *Abijt, exceſſit, euaſit, erupit.* AEneid. 4. *Ferte citi flammas, date tela, impellite remos.* Hac figura præcipuè vtimur, vbi celeritatem rei gerendæ ſignificabimus. Oratoribus Articulus appellatur, de quo ſuo loco, & Membrum.

Polyſyndeton, πολυσύνδετον, i. *variè ac multipliciter coniunctum*, eſt cùm oratio multis coniunctionibus vel eiſdem vel diuerſis abundat. Vel eſt multis nexa coniunctionibus oratio. Virg. Georg. 3. *Tectumq́; laremq́; Armaq́; Amyclaumq́; canem, Creſſamq́; pharetram.* Idem AEneid. 2. *Demiſſum lapſi per funem Athamaſq́; Thoaſq́; Pelideſq́; Neoptolemus, primuſq́; Machaon.* Idem *Multa quoque & bello*. Figura eſt Poëticæ magis quàm oratoriæ familiaris. Mancinellus:

Diuerſas voces coniunctio plurima ſi fert,
Nempe figura datur Polyſyndeton eſſe pelaſgum,
Detur in exemplum materq́; paterq́; neposq́;.

Scheſis Onomâton, σχέσις τῶν ὀνομάτων, id eſt, *nominum habitudo*, eſt cùm ſingulis nominibus ſingula Epitheta coniuncta ſunt Virg. *Marſa manus, Peligna cohors, feſtina virûm vis.* Manci.

Nominibus cunctis ſi fingis Epitheton vnquam,
Tum Scheſis onomâton dixerunt eſſe figuram.

Aliter Scheſis onomâton eſt, cùm in contextu ſententiarum plures antonomaſiæ ponuntur: vt, *Armipotens Tritonia virgo.* figura non infrequens apud Græcos Poëtas.

Hirmos, εἱρμὸς, eſt cùm vniformis continuatur orationis ſeries, vnius caſus tenorem ad clauſulam vſque cuſtodiens. Virg. AEneid. 9. *Principio cælum ac terras campóſque liquentes, Lucentemq́; globum lunæ, Titaniaq́; aſtra, Spiritus intus alit.* Idem. Æneid. 1.

Eſt in ſeceſſu longo locus, inſula portam
Efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inq́; ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos:
Hinc atque hinc vaſtæ rupes geminiq́; minantur

In

In cœlum ſcopulis, quorum ſub vertice latè
Æquora tuta ſilent, tum ſyluis ſcena coruſcis
Deſuper, horrentiq́; atrum nemus imminet vmbra:
Fronte ſub aduerſa ſcopulis pendentibus antrum,
Intus aquæ dulces, viuoq́; ſedilia ſaxo,
Nympharum domus: hic feſſas non vincula naues
Vlla tenent, &c Et in proſa natalis Domini cantanda legitur, *Natus ante ſæcula Dei filius, inuiſibilis, interminus: per quem fit machina cœli ac terræ, & in his degentium: per quem dies & horæ labant, & ſe iterum reciprocant: quem Angeli in arce poli voce conſona ſemper canunt: hic corpus aſſumpſerat fragile, ſine labe originalis criminis, de carne Mariæ virginis, &c.* Eſt Hyperbati ſpecies. Porrò εἰρμὸς, Latinè *ſeries* dicitur, ἀπὸ τοῦ εἴρω, quod cum denſo ſpiritu, *necto*, ſignificat, cum tenui verò εἴρω, *dico*. Manci. *Longa quidem ſeries conſtructus Hirmos habetur.* Item hirmos ſcribitur quaſi ſyrmos, tractus, ἀπὸ τοῦ σύρω, *traho*.

Epitheton, ἐπίθετον, *Appoſitum, Attributum*, eſt dictio proprio nomini aut ornandi, aut vituperandi, aut iudicandi, aut denique Emphaſeos gratia appoſita: vt, *Dia Camilla. Scelerumq́; inuentor Vlyſſes. Laryſſæus Achilles, Turpis egeſtas, Effrænata libido.* Manci. *Appoſitum proprio mihi fertur Epitheton eſſe: vt, Alma Ceres, venuſta Venus, cœlúmque profundum.* Eo Poëtæ & frequentiùs & liberiùs vtuntur, apud Oratorem, niſi cùm aliquid efficitur, redundat. Tum autem efficitur, ſi ſine illo quod dicitur minus eſt, qualia ſunt: *O ſcelus abominandum! O deformem libidinem!* Sumuntur autem Epitheta tribus modis, ab animo, vt *Carolus magnanimus Imperator, Contemptor Diuûm Turca:*

Epitheta tribus modis ſumuntur.

ca: tum à corpore, vt, *Pulcher Iulus:* poſtremo extrinſecus, & id quidem trifariam: aut enim à loco, vt, *Vlyſſes Ithacus:* aut ab actu ſiue officio, vt, *AEneia nutrix Caieta:* aut ab euentu, vt, *Inſula diues opum Tenedos.* AEneid. 2. Differt ab *Antonomaſia,* quòd hęc nominis vicem ſuſtinet, illud proprio nomine haud vacat vnquam.

Æneid. 7. in fronte.

Periphraſis, περίφρασις, loquendi Circulus, Circuitio, Circumlocutio, eſt quum pluribus verbis, id quod vno aut certè paucioribus dici poteſt, explicatur. Mancinellus:

Schemata amplificationis.

Circuitus Romanè Periphraſis eſto loquendi.

Periphraſis fit tribus rationibus.

Fit autem vel neceſſitatis cauſa, cùm videlicet aut turpia, ſordida, dictúque deformia aperimus. Vt *ad requiſita naturæ* dixit Salluſt. *Voluptatum ſeminarium: & libidinis officina* apud D. Cyprianum de ratione Circumciſionis. Aut cùm rei nomen non eſt inditum, ſiue ignoratur. Matth. 18. μύλος ὀνικός *mola aſinaria,* pro *ſaxo molari, quod in molis ſubſternitur.* Item *Vicini noſtri puella haud inuenuſta nupturit:* cùm nomen eius tibi non ſit cognitum: vel vſurpatur decoris ſiue ornatus gratia, qui eſt apud poëtas frequentiſſimus, apud quos *anni, menſis, diei, noctis, Veris, AEſtatis, Autumni, Hyemis, meridei, matutini ac Veſpertini temporis,* aliarúmque rerum complurium *periphraſes* inueniuntur innumeri. Apud Oratores etiam *ſchema* non rarum, ſemper tamen *aſtrictius.* In ſumma, quicquid ſignificari breuiùs poteſt, & cum ornatu latiùs oſtenditur, *Periphraſis* eſt: modus tamen in hac, vt & in cæteris, adhibeatur.

Differt ab *Antonomaſia,* quòd in *hac* ſimplex vox ſimplici commutatur: in *illa* verò vox vna pluribus

ribus circumſcribitur. Hæc quatuor præcipuè modis conſtat: Primò, cùm patria, ſecta, aut facinus proprij nominis loco ponitur: vt *Mantuanus* ſiue *Andinus vates* pro Virgilio *Venuſinus poëta* pro Ouidio. *Peripatetica ſcholæ princeps* pro *Ariſtotele*. *Stoicæ familiæ pater* pro *Zenone*, *Voluptatis aſſertor* pro *Epicuro*: *Euangelicæ legiſlator* pro *Chriſto*: *Cæleſtis orator* pro *Paulo*: *Euerſor Carthaginis ac Numantiæ* pro *Scipione*: *Augiæ ſtabuli repurgator, ſiue monſtrorum domitor* pro *Hercule*: *Troiani belli ſcriptor* pro *Homero*. Secundò fit *Etymologia*, cum videlicet nominis rationem explicamus. Vt, *Alienæ hæreditatis captator*, pro *Hæredipeta*: *Homo cibo ventrique deditus*, pro *paraſito*: *Vir ſapientiæ ſtudioſus*, pro *philoſopho*: *Literarum doctor*, pro *Grammatico*: *Plurium locorum poſſeſſor*, pro *locuplete*: *Veri Dei cultor*, pro *Chriſtiano*. Tertiò conſtabit *Notatione*, cùm notis ac ſignis quibuſdam accidentium rem quampiam depingimus: Vt, *bilis efferueſcit, pallet vultus, ardent oculi, tremor membra occupat*, pro *irato*. *Caput vno ſcalpit digito*, pro *molli ac parum viro*. *Cubito ſe emungit*, pro *ſalſamentario*. Quartò fieri ſolita eſt *finitione*. Vt, *Bene dicendi ars*, pro *Rhetorica*: *Ciuitatis ærarij compilator*, pro *peculatore*: *Legum ac ciuium libertatis oppreſſor*, pro *tyranno*: &c.

Periphraſis quatuor modis conſtat.

Liptote, eſt cùm minus dicitur & plus intelligitur. Virgil. *Quid prodeſt quòd me ipſe animo non ſpernis Amynta?* id eſt, *libentiſſimè amas?* Manci.

λιτότης.

Si dicas minus & plus ſignes, Liptote habetur,
Munera nec ſperno dulcis amice tua.

Virg. Georg. 1. *Nec vlla interea eſt inaratæ gratia terræ.* Idem Geor. 3. *Nec mihi diſpliceat maculis in-*

Id eſt, lubens accipio.

Id eſt, multa gratia.

ſignis & albo.i. *valdè placeat*. Fit plerunque, cùm nos noſtráque, arrogantiæ vitandæ ac modeſtiæ gratia attenuamus:vt, *Non ſumus adeò imperiti rerum, vt quid in hac cauſa faciendum ſit, nécne ignoremus*,&c. Fit communiter cùm duæ negationes, ſententiam faciunt affirmatiuam.

Epimone, Ἐπιμονὴ, eſt cùm verſus, idem ac ſententia, ſæpiùs carmini aut orationi interſeritur.

Mancinellus:

Sæpè relata quidem ſententia Epimone habetur:
Intercalares verſus illud manifeſtant:
Incipe Mænalios mecum mea tibia verſus. Virg.

Non infrequens ſchema in *Pſalmis Dauidicis*, ardentem cordis affectum præ ſe ferens.

Aliter poſita. Permutatio. Variatio.

Allæotheta ſiue *Allæóſis*, ἀλλοίωσις, eſt cùm *numerus numero, tempus tempore, genus genere, perſona* item *perſona*, *modus* denique *modo* commutatur. Verſus: *Commutat numerum, tempus, genus, Allætheta. Perſonam atque modum & qua Allæoſis habetur*. Aliter, Eſt *numeri, temporis, generis, perſonæ*, ac *modi* permutatio. *Numeri*. Terent. Eun. *Adeon' homines immutarier ex amore, vt non cognoſcas eundem eſſe?* pro *eoſdem* Salluſt. *Interea ſeruitia repudiabat, cuius res initio ad eum magna copia concurrebant*, pro *quorum*. Pli. *In Africa maior pars ferarum æſtate non bibunt inopia imbrium*. Terent. Eunuch. *Eunuchum dixti velle te, quia ſola his vtuntur? reginæ*. Huc pertinet, cùm *nomine collectiuo ſingulari*, *verbum* reſpondet *plurale*. Virg. *Pars in fruſta ſecant, verubuſque trementia figunt*. Idem AEneid. 7. *Pars leueis clypeos & ſpicula lucida tergunt Aruina pingui, ſubiguntq; in cote ſecures*. Idem, *Pars ſtringunt gladios, &c*. Eſt quando ad

Enallage numeri. Scen. 1. Act. 2.

Scen. 2. Act. 1. Æneid. 1. turba ruunt.

diſtri-

diſtributiuum ſingulare, plurale ſequitur. Ouid. *Vtraque formoſæ me iudice ſunt venerandæ. Et planxerunt eum omnis Iſrael planctu magno.* Ibi tamen *omnis*, collectiuum veriùs diceretur. *Temporis* variatio. Terent. Andr. *Accedo ad pediſſequas, quæ ſit rogo: ſororem eſſe aiunt Chryſidis:* pro *acceſſi, rogaui, dixerunt.* Virg. AEenid. 3 *Et omnis humo fumat Neptunia Troia,* pro *fumauit.* Idem. AEneid. 4. *Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni,* pro *alebat* & *carpebatur.* Idem AEneid. 1. *Ni faciat, maria ac terras cælúmque profundum Quippe ferant rapidi ſecum, verrantq; per auras:* pro *facerent, ferrent, verrerent,* præſens pro imperfecto. Terent. Andr. Scen. 1. Act. 2. *Tu ſi hic ſis, aliter ſentias,* pro *eſſes* & *ſentires.* Terent. Adel. Act. 1. Scena. 2. *Nam ſi eſſet vnde id fieret, faceremus:* pro *fuiſſet,* & *feciſſemus.* Liuius, *Me quoque iuuat, velut in parte fuerim,* pro *fuiſſem.* Virg. *Progeniem ſed enim Troiano à ſanguine duci Audierat,* pro *ducendum eſſe.* Hannibal apud Liuium: *Si tales animos in prælio habebatis quales hîc oſtenditis, Vicimus,* pro *vincemus:* ibi *præteritum* plus ponderis habet quam *futurum.* Cæſar: *Nonnulli etiam nunciabant, cùm caſtra moueri aut ſigna ferri iuſſiſſet, non fore dicto audientes milites,* pro *iuberet.* *Generis* immutatio, quum *neutrum* pro *maſculino* aut *fæminino* ponitur. Terent. Eunuch. *Ego quoque vna per eo, quod mihi charius eſt.* i *qui mihi charior ſum.* Virg. de capris, Georg. 3. *Hæc quoque non cura nobis leuiore tuenda.* Idem Bucol.

1. Macha. 13

Enallage temporis. Act. 1. Scen. 1.

Enallage generis. Scen. 1. Act. 5.

> *Dulce ſatis humor, depulſis arbutus hædis,*
> *Lenta ſalix fæto pecori: mihi ſolus Amyntas.*

Hanc generis *Enallagen* & in verbis vſurpant autho-

authores. Virg. *Siſtunt amnes, terraq; dehiſcunt*, pro *ſiſtuntur* ſiue *ſtant*. Varro ex Gellio: In priori verbo graues *Proſodiæ*, quę fuêre, manent, reliquæ mutant. Cornel. Celſus de tempeſt. *Peßimæ, quæ variant maximè*. Virgilius AEneid. 2. *Et iam nox humida cælo Præcipitat*. Idem AEneid. 3. *Ingeminant abruptis nubibus ignes*. Idem: *Ingeminant auſtri & denſiſsimus imber*. Terent. *Atque ille ſi lauerit, nuncia mihi*. Idem: *Quæ res tibi vortat malè*, pro *mutantur, variantur: præcipitatur, ingeminatur*. Niſi *Eclipſim* potius pronominis ſe dicas, quam interpretationem ſequutus eſt Seru. 2. Commen. inquiens, *Accingunt operi*, pro *accingunt ſe operi*. Perſonæ variatio non admodum vſitata eſt, vt *Danai, qui parent Atridis, contra Priamum arma ſumite*. Ter. Phor. *Siquis me quærit Rufus, præſto eſt, deſine*, pro *præſto ſum*: nam de ſe loquitur. Modorum varietas. Virg. *Et ſi non alium latè iactaret odorem, Laurus erat*, pro *eſſet*. Idem: *Impulerat ferro Argolicas*: pro *impuliſſet*. Cic. *Dices, quid? quaſi iſtuc erat magnum*, pro *eſſet*. Cic. *Sed valebis, meaq; negotia videbis, méq; dijs adiutoribus ante brumā expectabis*: futurum indicandi, pro imperatiuo. Virg. Eclo. 7. contra imperādi modū pro futuro indicandi poſuit: *Si fœtura gregem ſuppleuerit aureus eſto*, pro *eris*. Idē Æn. 3. imperatiuū pro optatiuo poſuit: *Viuite fœlices, quibus eſt fortuna peracta Iā ſua*, pro *viuāt*. Te. An. *Facilè omnes perferre ac pati, cū quibus erat*, pro *ferebat ac patiebatur*. Idem *Omnes inuidêre mihi et mordere clāculū, ego autē flocci pēdere*, more hiſtorico, infinitus pro imperfecto indicandi.

And. Scen. 1. Act. 2.

Enallage perſonæ. Scena. 1. Act 2.

Enallage modi.

Georg. 2.

Significatio latens.

Emphaſis, ἔμφασις, eſt cùm altior ſubeſt intellectus, ac maior ſignificantia, quàm verba per ſeipſa decla-

declarant. Hæc plurimum adfert iucunditatis orationi, nonnunquam & dignitatis, acrimoniæque non parum. Hæc Eccleſiaſtæ interdum vti licebit, vel cùm tutum non eſt rem apertè proloqui, vel cùm id prohibet pudor. Mancinellus:

Altior eſt ſenſus quoties quàm quem tibi verba
Declarant, vel quàm dicis plus ſignificatur:

Aut etiam quod non dicis, ſcito *Emphaſin* eſſe. Huius tres ſunt formæ. Prima, cùm plus ſignificatur quam dicitur. Vt apud Homerum, *Demodocus canebat Graios Vlyſſem in equo Troiano circumſediſſe*, quo verbo *equi lignei* latitudinem oſtendit. Locus eſt, ὀδύσσ.θ. τοὶ δ' ἤδη ἀγάκλυτον ἀμφ' ὀδυσῆα εἵατ' ἐνὶ τρώων ἀγορῇ κεκαλυμμένοι ἵππῳ, id eſt, *Cæteri iam præclarum circum Vlyſſem ſedebant in Troianorum abſconditi equo*, εἵατο.i. *ſedebant*, non *aſcendebant*, vt Fab. legit lib. 8. cap. 3. Id quod & Gulielmus Philander annotauit. Virg. Æn. 2. *Therſandrus Schenelusq; duces & dirus Vlyſſes Demiſſum lapſi per funem*, &c quo altitudo *equi* demonſtrata eſt. Secunda *Emphaſeos* forma eſt, cùm quippiam ſignificatur quod non dicitur: ídq; bifariam, aut voce omnino ſuppreſſa, id quod pro Ligario Cicero fecit. *Quod ſi, inquit, in tanta tua fortuna lenitas tanta non eſſet, quam tu per te, inquam, obtinens, intelligo quid loquar.* Hîc intelligitur etiam quòd non dicitur. *Tacuit enim illud, quod nihilominus intelligimus, non deeſſe homines, qui ad crudelitatem eum impellerent.* Aut voce omnino abſciſſa, ídque per *Apoſiopeſin*, de qua ſuprà. Tertia denique *emphaſeos* forma, eſt in verbis vulgò protritis ac pleriſque pronominibus: vt, *Virum te praſtes oportet. Hic eſt ille Propheta, qui in mundum venturus eſt. Ille*

Emphaſeos tres formæ.

Incluſi.

Lenitas. i. clementia & facilitas ad ignoſcẽdum.

*ego qui quondam,&c.Vbi eſt ſcelus illud,qui me hodie perdidit ? &c.*Eſt porrò *Emphaſis* denique cum ex aliquo dicto latens aliquid eruitur. Vt cùm Dido Virgiliana inter cætera hæc ſecum corde volutans : *Non licuit thalami expertem ſine crimine vitam Degere more feræ ?* de matrimonio conqueri videbatur, tamen huc eius erupit affectus, vt ſine thalamis vitam hominum non putet,ſed ferarum. Simile eſt illud Myrrhæ Ouidianæ, quæ nutrici amorem patris ſic confitetur : *O dixit, fœlicem coniuge matrem.*Meta.10.Fab.9.

Paradiaſtole, παραδιαςολή, eſt cùm ciuili interpretatione noſtris aut aliorum vitijs aſſentando blandimur,vt *præpoſteri noſtra tempeſtate Sileni ſolent, qui ſeſe haud ſecus ac muli mutuum ſcabunt*, vt eſt in prouerbio. Vt cùm pro *aſtuto, ſapientem* appelles : pro *confidente,fortem :* pro *illiberali,diligentem :* cum item *prodigum* dicimus *liberalem: temerarium fortem : auarum frugalem : faſtuoſum magnanimum,adulatorem comem : aſſentatorem amicum*. Breuiter,cùm *vitia* ſub *virtutis ſpecie* ſeſe oſtentant. *Nam & ipſe Satanas transfiguratur in Angelum lucis.*2.Cor.11. Mancinellus: *Pro aſtuto ſapiens ſit Paradiaſtola dictus.*

DE SCHEM. RHETORICIS.

HActenus dictionum ſimul ac orationum *Tropos,Schemata* item *Grammatica* tum *Orthographiæ*, tum *Syntaxeos* Laconica breuitate, quoad fieri potuit, perſtrinximus : reliquum eſt, vt & de *Rhetorum Schematis* ſiue *figuris* dicamus,quæ,vt in fronte etiam admonui,

nui, in hoc reperta ſunt, vt quotidiani ac protriti ſermonis faſtidium leuent, vt orationem aut iucundiorem, aut grauiorem, aut elegantiorem efficiant, vt vim rebus adijciant, & gratiam præſtent, & nos denique à vulgari tum ſcribendi tum dicendi genere muniant. Atque miram Rhetorum in his colligendis induſtriam eſt cernere, vt *Philippus* teſtatur, qui tam varias humanæ loquutionis formulas, adeóque & pronuntiationis (vt in *Ironia, Epiphonemate, Interrogatione*, &c.) ac ipſius oris noſtri, oculorum & vultus diſcrimina haud oſcitanter obſeruarunt, ac ita tandem in artem redigerunt, nõ aliter, ac qui auſcultatione ſonorum, Muſicam certis primùm legibus aſtrinxerunt. Porrò quæ Græci σχήματα, Latini figuras appellant. Figura autem apud hos duobus modis dicitur, auctore *Fabio:* Vno quidem lautius, pro qualicunque ſententiæ forma: & hoc modo omnis ſermo figuram habet, nihílque non figuratum eſt. Altero verò modo aſtrictiùs, pro eo quod ſit à ſimplici ac in promptu poſito, tum ſcribendi tum dicendi modo, vel poëticè vel oratoriè commutatum. Hinc dicimus aliam eſſe orationem ἀσχημάτιστον, hoc eſt, *quæ Figuris careat:* aliam ἐσχηματισμένην, id eſt, *figuris ornatam.* Iam viri, qui in arte dicendi primas tenent, Schemata illa Rhetorica in duas parteis diuidunt. Alteram quidem Verborum vel dictionis, vel Orationis Græcè λέξεως. Alteram verò Sententiarũ, Græcè διανοίας nominantes. *Chirius Fortunatianus*, conſultus libro *Rhet.* 3. tria figurarum genera facit, λέξεως, λόγου, καὶ διανοίας. At quia *Melanchthonis*, viri diſertiſſimi partitio parùm aut ferè nihil ab illis diſſidet, eius diuiſionem, & quidem docendi Lib. 9. ca. 8.

gratia imitari placuit. Is hæc Rhetorum Schemata in treis ordines digerit. In quorum primo ea colligit, quibus cum dictionibus, in oratione tamen poſitis, negotium eſt: ſecundo ea copulat, quæ ſententijs exornandis magis quàm dictionibus quadrant. In tertio ea συναθροίζει, quæ non modò figurandæ, ſed etiam tum verbis tum ſententijs amplificandæ orationis gratia adhibentur. Illud obiter obſeruandum, ſchemata, figuras, exornationes, orationis lumina, colores, eiuſdem rei plura eſſe nomina.

PRIMI ORDINIS
Schemata.

REpetitio eſt, cùm continenter ab vno eodémque verbo plurium membrorum principia ſumuntur. Vel eſt, cùm eadem vox in plurium clauſularum initio iteratur. Hæc pulchritudinis ac venuſtatis habet multum, tum grauitatis & acrimoniæ plurimum. Vnde nullam orationis exornationem inuenies, qua crebrius liceat vti, aut quæ tam varijs dicendi generibus congruat, authore *Trapezuntio*: vt, *Scipio Numantiam ſuſtulit, Scipio Carthaginem deleuit, Scipio pacem peperit, Scipio ciuitatem ſeruauit.* Idem: *Nihilne te nocturnum præſidium palatij, nihil te Vrbis Vigiliæ, nihil timor populi, nihil concurſus bonorum omnium, nihil hic munitiſſimus habendi Senatus locus, nihil horum ora Vultuſq; mouerunt?* Item: *Tu in forum prodire, tu lucem conſpicere, tu in horum conſpectum Venire conaris:* Item: *Cum nudus ſiſteris ante Tribunal ſupremi iudicis, Vbi tunc diuitiæ tuæ, Vbi delitiæ, Vbi ſuperbum*

Li. 5. de pulchritudine.

Cic. orat. in Cat. 1.

ſuperbum famulitium, vbi ſtipatores armati, vbi ſplendida ædificia, vbi latifundia? Hæc figura Dauidi regio prophetę ac Pſalteri admodum frequens eſt: vt, *illud Dominus illuminatio mea, et ſalus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?* Idem: *Vox domini in virtute, vox Domini in magnificentia, vox Domini confringentis cedros, &c.* Poëtæ vſurpant, cùm vnam ac eandem vocem per plurimorum verſuum principia repetunt. Virg. AEneid. 1. *Venus ad Cupidinem:*

Pſal. 29.
Pſal. 18.

Nate mea vires, mea magna potentia ſolus,
Nate patris ſummi, qui tela Typhoëa temnis.

Horatius libro ſecundo. Ode. 16.

Otium Diuos rogat in patenti:
Otium bello furioſa Thrace,
Otium Medi pharetra decori.

Apud Græcos variam ſumit nomenclaturam, appellatur ἀναφορά, id eſt *relatio*, Ἐπιβολή, id eſt *adiectio:* è Rutilo παρίσωσις. i. *adæquatio vniformis:* ab Aquila Ἐπαναφορά, id eſt, *repetitio, relatio.*

Epanalepſis, Ἐπανάληψις, eſt cùm eadem dictio & initium & finem occupat. Virg. AEneid 1.

Multa ſuper Priamo rogitans ſuper Hectore multa.

Item: *Ante etiam ſceptrum Dictæi regis, & ante.*

Item: *Pater, inquam, me lumine orbauit pater.*

Itē: *Cognitū eſt remp. venalem habuiſſe, cognitū eſt.*

Latinè Replicatio, ſiue Reiteratio. Mancinel.

> Conduplicatio à Cice. vocatur. Vehementer auditorem commouet eiuſdem redintegratio verbi.

Incipit & finit verbo Epanalepſis eodem.
Pauper amet cautè timeat maledicere pauper.

Sulpit. Victor hanc Ἐπαναδίπλωσιν vocat. Iuuen.

Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.

Epizeuxis, Ἐπίζευξις, Subiunctio, eſt eiuſdem dictionis citra morem cum impetu pronuntiatio-

nis ac maioris vehementiæ gratia geminatio: fit vel amplificandi gratia: Vt, Cic. orat. in Cat. 1. *Hic tamen viuit: viuit? imò etiam in ſenatum venit.* Idem, *Occidi, occidi non Sp. Melium. Viuis, & viuis non ad deponendam ſed ad confirmandam audaciam.* Cic. in orat. in Cat. 1. (margin: Pro Milone.)

Vel commiſerationis cauſa: Virg. Eclo. 2.

Ah Corydon Corydon, quæ te dementia cepit?

Idem AEneid 9. *Me, me, adſum qui feci, in me conuertite ferrum, ô Rutuli.* Mancinel.

Eſt Epizeuxis ſimilis geminatio verbi

Significatis idem, meme petit Hectore dignam. Horat. Lib. 2 Ode. 14. *Eheu fugaces Poſthume Poſthume labuntur anni.* Idem: *Sic ſic iuuat ire per vmbras.* Hoc Schema nonnunquam per Ironiam ad eleuandum effertur: vt, *O bone, bone vir, quàm probè te geris.* **O thou good fellowe, how honeſtly doeſt thou behaue thy ſelfe.**

Anadiploſis, ἀναδίπλωσις, *Reduplicatio*, eſt cùm vltima prioris commatis dictio inſequentis initio iteratur: vel cùm antecedentis membri exitum, conſequentis initium facimus. Maro. AEneid 10. *Sequitur pulcherrimus Auſtur, Auſtur equo fidens.* Idem: *Sit Tyterus Orpheus in ſyluis.* Idem: *Vos hæc facietis maxima Gallo, Gallo, cuius amor,* &c. Item: *Magna Reipub. ſpes ſita eſt in iuuentute: Iuuentute inquam illa, quæ à cunabulis ipſis honeſtis tum moribus tum literis inſtituitur.* Hæc etiam παλιλλογία nominatur. Pſalm. 121 *Stantes erant pedes noſtri in atrijs tuis Ieruſalem, Ieruſalem quæ ædificatur, &c.* (margin: Eclog. 10. Eclog. 9. παλιλογία,)

Conuerſio, ἀντιστροφή, eſt quando continenter ad vnum atque idem verbum plura membra exeunt.

Vt

Vt Pænos pop. Romanus iuſtitia vicit, armis vicit, liberalitate vicit. Frumenti multum è Gallia, peditatus ampliſſima copia è Gallia, equites numero plurimi è Gallia. Cicero, *De nobis, quos in repub ſaluos eſſe voluſti, quoties cogitabis, toties de tuis maximis beneficijs, toties de incredibili liberalitate, toties de ſingulari ſapientia cogitabis.* Hîc per Zeugma verbum in duobus commatis ſupprimitur. *Solus Chriſtus eſt, qui condidit hominem, redemit hominem, patri reconciliauit hominem, hominis cauſa induit hominem, varijs ſpiritus ſui dotibus inſtruxit hominem, breuiter ſolus beat hominem.* Hanc Rutilus ἐπιφορὰν nominauit. Pro M. Marcello.

Complexio, Συμπλοκή, eſt cùm orationis alicuius membra idem principium eundémque finem ſortiuntur Cic. *Quis eos poſtulauit? Appius. Quis perduxit? Appius.* Idem, *Qui ſunt, qui fœdera ſæpè ruperunt? Carthaginenſes. Qui ſunt, qui bellum crudeliſſimè geſſerunt? Carthaginenſes. Qui ſunt, qui Italiā deformauerunt? Carthaginenſes. Qui ſunt, qui ſibi ignoſci poſtulant? Carthaginenſes.* Item, *Quis nobis Chriſtianus ob Principum noſtrorum oſcitantiam, ac mutuam inter ſe digladiationem, ad dilatanda ditionis quiſque ſuæ pomeria, denique ob nefandiſſima ſcelera noſtra, duo Orientis Imperia Trapezuntium & Conſtantinopolitanum per vim abſtulit? Turca. Quis ſuperioribus annis Pannoniam inferiorem miſerè, interfecto Rege Ludouico, igni ac cæde pluſquam Tyrannicè profligauit? Turca. Quis Viennam vrbem ſuperioris Pannoniæ celeberrimam omnibus belli machinis ac ſtratagematis acerrimè oppugnauit, nec volente ita Deo, expugnauit?* Pro Milone. Ad Herennium.

pugnauit? Turca. Item: *Quid eras priuſquam te conderet Deus? Nihil. Quid eras priuſquam te redimeret Chriſtus? Minus quàm nihil. Quid nunc futurus eſſes, ſi tibi ſubducat gratiam ſuam? Nihil. Quid eſt autem ad veram fœlicitatem conducibile, quod tibi non largiter ſubminiſtrauit? Nihil. Quid habes, aut potes ex teipſo? nihil. Quid igitur eſt quod aliunde ſperes boni? Nihil.*

Copulatio, ſiue *Duplicatio*, eſt cùm idem verbum cum Emphaſi quadam repetitur, hoc modo: *Sed tandem ad illum diem Memmius erat Memmius: poſterius enim notat eius iam ante cognitos mores.* Ita recte diceretur: *Paulus apud Ananiam pontificem erat Paulus*, hoc eſt, *ſui ſimilis.* Græci vocant πλοκὴν Differt ab Epizeuxi, quòd hæc principium geminat, illa finem.

Obſeruatiuncula.

Vnaquæque prædictarum ſeptem repetendi formarum ſiue Schematum vno eodémque generali nomine Repetitio appellari poteſt. Súntque venuſtati, acrimoniæ, ac vehementiæ perquam accommoda. Ex his Repetitio, Conuerſio, & Complexio, ad obiurgandum etiam, exhortandum, & exprobrandum mirè faciunt.

Schema feſti uitatis.

Traductio, eſt cùm eadem dictio aliquoties diuerſo caſu repetitur. Hæc nòn modò non offendit aurium iudicium, ſed etiam orationē auditu reddit concinniorē, hoc pacto: *Qui nihil habet in vita iucundius vita, is cum virtute vitam non poteſt colere.* Item: *Eum tu hominē appellas, qui ſi fuiſſet homo, nunquam tam crudeliter hominis vitā petiiſſet.* Hoc

Polyptoton.

Schema Poëtis nominatur πολύπτωτον, Polyptoton, hoc eſt, multitudo caſuū varietate diſtincta. Æn. 4.

Littora

Littora littoribus contraria fluctibus vndas
Imprecor, arma armis, pugnent ipſiq́ nepotes.
Perſ.Sat.1.*Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter*.Virg.*Hæret pede pes, denſusq́ viro vir.* D.Paulus: *Quoniam ex ipſo, & per ipſum & in ipſo ſunt omnia, ipſi honor & gloria in ſæcula ſæculorum.* Rom.11.

Mancinellus:

Datq́ Polyptoton varios caſus retinendo
Clauſula, littoribus contraria littora fluctus
Fluctibus eſſe precor, populis populos inimicos.

Articulus, eſt cùm ſingula verba interuallis diſtinguntur cæſa oratione, hoc modo: *Acrimonia, voce, vultu, aduerſarios perterruiſti.* Pro Planco. Cicero, *De eorum deſiderio, luctu, querelis, quotidie tecum ſimul audiebam.* Idem: *Talis in rem noſtram labor, aſſiduitas, dimicatio, virtus digna ſummo Imperatore.* Pro Cor. Balbo. Fab. *Quæro ab inimicis, ſint ne hæc inueſtigata, cōperta, patefacta per me?* Item: *Rem, famam, parentes, amicos, Deum amiſiſti.* Facit ad acrimoniam orationis, nam crebris veluti vulneribus animum ferit. Poëtæ Aſyndeton vocant, de quo ſuprà, à Fabio Diſſolutio nominatur, ab alijs etiam βραχυλογία, quę poteſt eſſe copulata Diſſolutio, ad verbum Breuiloquentia. βραχυλογία. Fab.li.9.c.4 Aptum etiam ſchema cùm quid inſtantius dicimus. Vbicunque enim acriter erit & inſtanter pugnacitérque dicendum, membratim, cæſimq́ue dicemus.

Membrum, ἰσόκωλον, eſt cùm duo vel plura membra, vel abſque nexu, vel cum eo copulata proferũtur, hoc modo: Schema amplificationis. *Vide quantum infelicitatis vno crimine tibi conſciuiſti, Patrimonium prodigiſti, parentes in luctum conieciſti, amicos abalienaſti, famam contaminaſti, Deum ad irã prouocaſti.* Item:

Et inimico proderas, & amicum lædebas, & tibiipſi non conſulebas. Item: *Nec Reip. conſuluiſti, nec amicis præfuiſti, nec inimicis reſtitiſti.* Hoc Schema, cùm in ſe orationis membra continet, quæ ex pari ferè numero ſyllabarum conſtant, ἰσοκωλία, ſiue Compar nominatur. *In prælio mortem pater oppetebat, domi filius nuptias comparabat.* Scipionis virtus & Reip. profuit, & hoſtibus terrori fuit, & ſibi æternum cognomen peperit *In fuga fœda mors, in victoria glorioſa. Ego conſilio, nummis, & ſanguine iuui: tu me dolo, arte, & gladiis inuaſiſti.* Maximè probantur, quæ tribus conſtant membris, quanquam nihil vetat & duobus vti vel pluribus. Hæc ſchematis gratiam amittunt, ſi ſint longiora, numero & breuitate commendantur. Omiſſio item coniunctionum addit gratiam, acrimoniam, ac vehementiam. Porrò partium ſiue membrorum æqualitas, nō digitis, ſed aurium ſenſu quodam dijudicanda eſt. Puerile ſiquidem eſt numerare ſyllabas, cùm pauciores, ſi productæ ſint, frequenter æquent numero plures.

Compar. παρίσον. i. prope æquarum.

Similiter cadens, ὁμοιόπτωτον, eſt quando iiſdem caſibus dictiones aut ſententiæ efferuntur, hoc modo: *Mœrentes, flentes, lachrymantes, commiſerantes.* Sall. *Maximis ducibus, fortibus ſtrenuiſq; miniſtris.* Item: *Laudas hominem egentem virtutis, abundantem felicitatis.* Item: *Nunquam fruetur ſapientia, cui inuiſa eſt induſtria.* Item: *Cuius omnis in pecunia ſpes eſt, eius à ſapientia eſt animus remotus. Diligentia comparat diuitias, negligentia corrumpit animum.* Nec refert vtrum hæc caſuum ſimilitudo ſit in fronte, an in medio, an in fine.

Similiter deſinens, ὁμοιοτέλευτον, eſt cùm dictiones

nes vel ſententiæ ſimiliter exeunt. Ennius: *Eos deduci, euehi, quàm deſeri malui. Turpiter audes facere, nequiter ſtudes dicere. Viuis inuidioſè, delinquis ſtudioſè, loqueris odioſè. Audacter territas, humiliter placas. Difficile eſt ſapere ſimul & amare. Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi.* Cicer. orat. in Catil 2. *Sed quamuis multos fuiſſe putatis, qui, quæ ego defenderem, non crederent: quàm multos etiam, qui defenderent: quàm multos et qui propter improbitatem fauerent.* Idem pro M. Cælio in fronte. *Qui armati Senatum obſederint, magiſtratibus vim attulerint, Rempub. oppugnarint.* Differt à ſuperiore, quòd hæc in partibus orationis caſibus obnoxijs locum tenet, illa verò in cæteris. Nonnunquam in vnam orationem coire poſſunt, hoc modo: *Perditiſſima ratio eſt amorem petere, pudorem fugere, deligere formam, negligere famam.*

Agnominatio, παρονομασία, eſt iucunda quædam vocum colluſio, ſignificatu tamen diuerſo. Vel eſt, cùm vox repetitur non prorſus eadem, ſed aliqua ex parte immutata. Fítque hæc immutatio vel adiectione, detractionéue literæ aut ſyllabæ: vel productione aut correptione ſyllabarũ, hoc pacto: *Deliges quem diligas. Videte Patres conſcripti, ne circumſcripti videamini. Sic diuus, modò ne viuus. Magiſtratus ille oneri potius eſt, quàm honori.* Terent. *Inceptio eſt amentium haud amantium. Chriſtianiſmus neutiquam eſt, imò Gaſtriſmus.* i. ventris ingluuies ac indulgentia. Cic. *Qui fuit locus religioſiſſimus, is erit locus deſertiſſimus. Non Theologus, ſed Matæologus. Non te prætorem, ſed prædonẽ dicimus eſſe.* Cicero, *Ex oratore orator*, Philip. 3.

Hunc

Et inimico proderas, & amicum lædebas, & tibiipſi non conſulebas. Item: *Nec Reip. conſuluiſti, nec amicis præfuiſti, nec inimicis reſtitiſti.* Hoc Schema, cùm in ſe orationis membra continet, quæ ex pari ferè numero ſyllabarum conſtant, ἰσοκῶλα, ſiue Compar nominatur. *In prælio mortem pater oppetebat, domi filius nuptias comparabat.* Scipionis virtus & Reip. profuit, & hoſtibus terrori fuit, & ſibi æternum cognomen peperit *In fuga fœda mors, in victoria glorioſa. Ego conſilio, nummis, & ſanguine iuui: tu me dolo, arte, & gladijs inuaſiſti.* Maximè probantur, quæ tribus conſtant membris, quanquam nihil vetat & duobus vti vel pluribus. Hæc ſchematis gratiam amittunt, ſi ſint longiora, numero & breuitate commendantur. Omiſſio item coniunctionum addit gratiam, acrimoniam, ac vehementiam. Porrò partium ſiue membrorum æqualitas, nõ digitis, ſed aurium ſenſu quodam dijudicanda eſt. Puerile ſiquidem eſt numerare ſyllabas, cùm pauciores, ſi productæ ſint, frequenter æquent numero plures.

Compar. παρίσωσις. i. prope æquarum.

Similiter cadens, ὁμοιόπτωτον, eſt quando ijſdem caſibus dictiones aut ſententiæ efferuntur, hoc modo: *Mærentes, flentes, lachrymantes, commiſerantes.* Sall. *Maximis ducibus, fortibus ſtrenuisq; miniſtris.* Item: *Laudas hominem egentem virtutis, abundantem felicitatis.* Item: *Nunquam fruetur ſapientia, cui inuiſa eſt induſtria.* Item: *Cuius omnis in pecunia ſpes eſt, eius à ſapientia eſt animus remotus. Diligentia comparat diuitias, negligentia corrumpit animum.* Nec refert vtrum hæc caſuum ſimilitudo ſit in fronte, an in medio, an in fine.

Similiter deſinens, ὁμοιοτέλευτον, eſt cùm dictiones

nes vel ſententiæ ſimiliter exeunt. Ennius: *Eos deduci, euehi, quàm deſeri malui. Turpiter audes facere, nequiter ſtudes dicere. Viuis inuidioſè, delinquis ſtudioſè, loqueris odioſè. Audacter territas, humiliter placas. Difficile eſt ſapere ſimul & amare. Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi.* Cicer. orat. in Catil 2. *Sed quamuis multos fuiſſe putatis, qui, quæ ego defenderem, non crederent: quàm multos etiam, qui defenderent: quàm multos et qui propter improbitatem fauerent.* Idem pro M. Cælio in fronte. *Qui armati Senatum obſederint, magiſtratibus vim attulerint, Rempub. oppugnarint.* Differt à ſuperiore, quòd hæc in partibus orationis caſibus obnoxijs locum tenet, illa verò in cæteris. Nonnunquam in vnam orationem coire poſſunt, hoc modo: *Perditiſſima ratio eſt amorem petere, pudorem fugere, deligere formam, negligere famam.*

Agnominatio, παρονομασία, eſt iucunda quædam vocum colluſio, ſignificatu tamen diuerſo. Vel eſt, cùm vox repetitur non prorſus eadem, ſed aliqua ex parte immutata. Fitque hæc immutatio vel adiectione, detractionéue literæ aut ſyllabæ: vel productione aut correptione ſyllabarũ, hoc pacto: *Deliges quem diligas. Videte Patres conſcripti, ne circumſcripti videamini. Sic diuus, modò ne viuus. Magiſtratus ille oneri potius eſt, quàm honori.* Terent. *Inceptio eſt amentium haud amantium. Chriſtianiſmus neutiquam eſt, imò Gaſtriſmus.* i. ventris ingluuies ac indulgentia. Cic. *Qui fuit locus religioſiſſimus, is erit locus deſertiſſimus. Non Theologus, ſed Matæologus. Non te prætorem, ſed prædonẽ dicimus eſſe.* Cicero, *Ex oratore orator*, Philip. 3.

Hunc

Hunc auium cantus ducunt ad auium. Hic nō tantum curam diligit, quantum Curiam. Curia prima correpta, meretricis vocabulum eſt. Hæc eadem παρηχία, ſiue παρήχησις appellatur, Latinè poſſis Aſſonantiam dicere. Etiam παρωνομασία, id eſt rei denominatio: quam cur Fabius à παρωνομασία non modò ſeiunxerit, ſed etiam contrariam fecerit, hactenus aſſequi non potui.

παρηχία.
παρήχησις.
παρωνομασία
Denominatio.

Antanaclaſis, ἀντανάκλασις, eſt eiuſdem verbi contraria ſignificatio: à verbo ἀντανακλάω. i. refringo, reuerbero. Vnde ἀντανάκλασις propriè eſt reciproca motio ſiue reuerberatio, vt *in ludo pilæ fieri ſolet*. Hæc ſuperiori vicina, ſed rarior illius vſus eſt: Vt, *Amari iucundum eſt, ſi curetur ne quid inſit amari.* Item *Proculeius querebatur de filio, quòd expectaret mortem patris, cumq́ue filius reſpondiſſet, Ego verò non expecto: Imo, inquit pater, rogo vt expectes. Expectat mortem hominis, qua imminet ac optat, & expectat, qui nihil molitur ante mortem, ſed æquo animo fert illum eſſe viuacem.* Eccleſia Chriſti ab inſantia eius ab Hæreticis oppugnata eſt, ac nondum expugnata: quanquam præpoſitio hîc variet. Ita. 2. Corinth. 4. ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι. i. *laboramus, at non diſtituimur, ſiue redigimur ad egeſtatem, ac in egeſtate non diſtituimur*: vel, vt Græci, *ad ſummam anguſtiam redigimur, ſed malis nec oppreſſi nec victi. &c.*

Hoc ſolum ſit in amando Deum.

Pſal. 118.

De Hypallage, Eclipſi, Apoſiopeſi, Onomatopœa, Antonomaſia, Metonymia, Catachreſi, & Allegoria, quæ in hunc ordinem redigenda ſunt, ſuprà partim in Tropis, partim in Schematibus Grammaticorum dictum eſt.

SECVNDI ORDINIS SCHEmata, Quæ ſententijs magis quàm verbis accommodantur.

INTERROGATIO diducitur in Simplicem & Figuratam. Simplex eſt, quæ ſolùm ſciſcitandi ac à reſpondente diſcendi gratia cum ſpiritu quodam interrogantis profertur. Ita Virg. AEneid. 1. *Sed vos qui tandem, quibus aut veniſtis ab oris?* Figurata verò, quæ ſciſcitandi gratia non aſſumitur, ſed percontando varijs ſeruit affectibus. Aſſeuerationi, miſerationi, inſtantiæ, indignationi, admirationi, dubitationi, quæ Fab. exactè perſequitur. Aſſeuerationi: Vt, *Nónne Momus hic noſter hunc tenebrionem proprijs adamuſſim depinxit coloribus?* Miſerationis: vt, Sinon Virgilianus: *Heu, quæ me tellus, inquit, quæ me æquora poſſunt Accipere?* Inſtandi ſiue vrgendi: *Quid tuus ille, Tubero, diſtrictus in acie Pharſalica gladius agebat?* Idē: *Quouſque tandem abutêre Catilina patientia noſtra?* Idem in eadem: *Patêre tua conſilia non ſentis? & totus hic denique locus?* Indignationi: *Et quiſquam Iunonis numen adoret?* Indignationi ſimul & tædio: *O generatio incredula & peruerſa! Vſque quo vobiſcum ero? Quamdiu vos patiar?* Admirationi, *Quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames?* Dubitationi: vt, *Quo me vertam, quò tandem? quid faciam?* hîc noſmet rogamus. Ita D. Hieronymus, *Quid agimus anime?* Hæc Græcè ἐρώτημα, dicitur: quòd ſi multa rogantur πύσμα vocatur à præterito πέπυσμαι verbi depoſitij πυνθάνομαι interrogo, augmento, ac ι è dipthongo reiectis.

ἐρώτημα. Vide Fab. li. 9 cap. 2. Æneid. 2. Cic. pro Ligario. Orat. 1. in catilinam. Æneid. 1. Æneid. 3.

Schema

Eraſm i. Ecclesia.

Schema eſt acrimoniæ, tempeſtiuè enim adhibita multum vigoris & aculeorum addit orationi. In tempore porrò adhibetur in re vel perſpicua vel argumentis iam effecta, vndè peculiariter conuenit Epilogis. Quanquam in alijs quoque orationem reddit viuidiorem. Eadem. n. ſententia per interrogationem prolata plus habet vigoris quàm ſimpliciter enuntiata. Velut illud ex Ouidij Medea: *Seruare potui, perdere an poßim rogas?* Ardentius eſt, quàm ſi dixiſſet, Si potui ſeruare, potero & perdere.

Schema amplificationis.

Subiectio fit tribus modis

Subiectio, eſt cùm ipſi noſtræ interrogationi reſpondemus. Id fit tribus modis. Primò cùm nobiſipſis obijcimus, quod ab auditoribus obijci poterat, & quaſi obiectum ſit reſpondemus. Secundò, cùm aduerſarios compellamus, vt reſpondeant, & quaſi reſponderint refellimus. Tertio, cùm quaſi deliberantes varia proponimus, ac ſingula confutamus. Primus modus authore Eraſmo, conuenit argumentationi. Secundus Epilogo, vterque conuenit inductioni. Tertius aptus eſt ad deliberandum.

Pro M. Cæl.

Exemplum primi. *Dicet aliquis: hæc igitur eſt tua diſciplina? ſic tu inſtituis adoleſcentes? ob hanc cauſam tibi hunc puerum parens commendauit & tradidit, vt in amore & voluptatibus adoleſcentiam ſuam collocaret? & hanc tu vitam, atque hæc ſtudia defenderes? Ego ſiquid Iudices, hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentiæ fuit, vt reſpuerit omnes voluptates, omnémque vitæ ſuæ curſum in labore corporis, atque in animi contentione conficeret: quem non quies, non remißio, non æqualium ſtudia, non ludi, non conuiuia delectarent: nihil in vita expetendum putaret, niſi quod eſſet cum laude & honore, & cum dignitate coniunctum: hunc,*

hunc, mea ſententia, diuinis quibuſdam bonis inſtructum atque ornatum puto, & cætera. Exemplum ſecundi. *Nunc appello vos Iudæi, quibus freti perſiſtitis in veſtra dementia? Prophetarum oraculis? Oſtendimus eos omnes pro nobis facere. Moſe? Declaratum eſt, illum non de alio quàm de Chriſto noſtro ſcripſiſſe. Typis ac figuris? Omnes ad vnguem in Chriſtum quadrare demonſtratum eſt. Miraculis? Maiora nemo potuit deſiderare. Numero conſentientium? Vos pauci muſſatis in angulis: totus orbis Chriſtum adorat. Euentus vos ſpes lactat? Videtis iam olim euerſum Templum, ſublata Sacrificia, diſsipatam Ciuitatem, diſperſam & abiectam Gentem, nec eam alio præſidio ſuperſtitem, quàm Chriſtianorum clementia: Quid igitur ſupereſt, niſi vt reſipiſcatis: & nobiſcum Meſsiam verum amplectamini?* Exemplum tertij. *Dic mihi quæſo, quid habet mundi cultor, quo turgeat, & in quo ſpem ſuam figat? In diuitijs? Neminem reddunt magnum aut beatum, ſæpè viuum deſerunt, tantum abeſt vt morientem comitentur. In liberis? Poſſeſsio eſt ipſis opibus incertior. In vxore, famulitio, cæteriſque commodis? Nihil in his neque ſtabile, neque tale, vt animum hominis tranquillum efficiat. Ad Deum confugiet? Eum habet iratum. Ad ſuum ipſius animum? Illic inueniet carnificem conſcientiam.* Eſt prætęrea ſubiectionis ſpecies, qua, dum ipſi quæſtionc proponimus, ac mox ad eam reſpõdemus, reddimus auditorem attẽtum ac docilem. Ita D. Pau. Gal 3. *Quid igitur lex? propter tranſgreſsiones poſita eſt.* Et ad Rom. 3. *Vbi eſt gloriatio tua? excluſa eſt. Per quam legem? factorum? non, ſed per legem fidei.* Hæcque figura tam frequens eſt apud

Alia ſubiecti onis ſpecies.

apud Paulum, vt nuſquam nō occurrant exempla. Et Chriſtus aliquoties vſus eſt, velut Luc 7. *Quid exiſtis videre in diſertum? arundinem vento agitatam? Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum*, &c. Idem in eodem: *Cui autem aſsimilabo homines generationis huius? aut cui ſimiles ſunt? Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, &c.* Item Matth. 7. *Quæ eſt mater mea? & qui ſunt fratres mei? &c.* Eſt & alia ſubiectionis forma, qua quiddam veluti aduerſario nobis obiectū concedimus, ſed ſubijcimus aliud, quo illius obiectionem ad nos detorquemus. Virg Aeneid. 9. *Sed periſſe ſemel ſatis eſt, peccare fuiſſet Ante ſatis.* Itē, *Difficilis eſt labor diſcendi linguas, ſed neceſſarius.* Alterum enim hîc velut ab aduerſario obiectum, alterum eidem opponimus. Fit denique ſubiectio, cùm quæſtio queſtioni opponitur, quale eſt illud ad Rom. cap 3. *Si iniquitas noſtra iuſtitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus eſt Deus? abſit: alioqui quomodo iudicabit Deus hunc mundum?* Habet autem hoc Schema nonnihil affinitatis cum Erotemate, Dialogiſmo, Occupatione, & cum Dubitatione. Nec ad vnam orationis commoditatem vtilis eſt. Facit ad perſpicuitatem, & ad vehementiam, ſiue grauitatem, & ad docilitatem. Græci ἀνθυποφορὰν καὶ ἀντεισαγωγὴν appellant. Eſt autem ἀνθυποφορὰ per ſermonis exceptionem obiectio, ἀντεισαγωγὴ verò contraria inductio & oppoſitio, cùm aliquid difficile, & contrarium conferimus. Vt Cicero de Rege Ptolomæo, *Difficilis ratio belli gerendi, at plena fidei, plena pietatis.*

Alia ſubiecti onis forma. Verba Turni.

Alia ſubiecti onis forma.

Vſus ſubiectionis.

ἐκφώνησις.

Exclamatio eſt, quæ conficit ſignificationem aut doloris, aut indignationis, per hominis, aut vrbis,

aut

aut loci, aut temporis, aut rei cuiuſpiam compellationem. Cicero Philip. 2. *O tempora! ô mores! ô me miſerum! O incredibilem audaciam! ô impudentiam prædicandã! ô fœditatem hominis flagitioſam! O impudentiam, nequitiam, libidinem non ferendã! O miſerum te, ſi intelligis: miſeriorem, ſi non intelligis! O audaciam immanem! ô hominem nequam! ô impudentiam ſingularem, quid videras! O tecta miſera, quàm diſpari domino, &c. O deteſtabilẽ hominem!* Hoc Schema mouet acriores affectus, ſed in loco adhibitum. Nã ſtatim ab exclamatione ordiri, aut in re frigida tollere vocem dementium eſt. Verùm, vbi res magnas perſuaſeris, vbi iam animos auditorum inflexeris, tum locus erit exclamationi, quam tamen nec frequentem eſſe oportet, nec diuturnã. Neq; tibi tantũ exclamatio eſt, vbi auditur *ô*, neque ſatis eſt ad exclamationem, quantum potes inclamare *ô*, quæ vox eſt aſinorum, ſed quoties impotens affectus erumpit, ibi demum eſt exclamatio. Vt Paulus, qui multa loquutus de inuincibili carnis imbecillitate, tandem exclamat, *Infœlix ego homo! quis me liberabit de corpore hoc morti obnoxio?* Ea nonnunquam inſeritur per parenthesin. Velut, *Heu piget! ac pudet.* Aut, *Deum immortalem! quam nihil vſquam tutum in rebus humanis?* Horreſco referens. *Væ duritia cordis humani.* Conduplicentur aut vehemẽtia, ſi acceſſerit apoſtrophe. Tale eſt illud D. Bernardi, cùm aſinum, quem cõſcendit Dominus, interpretatus eſſet carnẽ noſtram indomitam, ac ſpiritus rebellẽ, exclamat: Cõſcende ac preme hunc aſinũ noſtrũ domine Ieſu. Ita Vir. *Quid nõ mortalia pectora cogis, Auri ſacra fames?* Huc pertinent Imprecationes, Græci ἀραὶς vocant.

Omola.

Eraſmus.

Rom. 7.

Æneid. 3.

Æn.4. Dido

Vt, *Væ vobis Scribæ & Phariſæi*, &c. Item obteſtationes Græcè ὅρκους. Virgil. *Per ego has lachrymas, dextramq́ue tuam te, &c. oro.* Item Ominationes. Idem Aeneid. 10. *Turno tempus erit, magno cùm optauerit emptum Intactum Pallanta.* Deniquc tota παθοποιία affectuum motio ac varietas. Qui quidē affectus à circumſtantijs, ab habitu, ætate, fortuna, loco, tempore, cauſa, modo, materia, & perſonis peti ſolent, quorum formas in Virgil. Macrob. adamuſſim adnotauit, & literarum ſtudioſus horum diſcrimina in bonis authoribus per ſeſe obſeruauit.

Pathopœia. Schema amplificationis. Lib. Sat. 4. Per. 6. cap.

Ab infantia. Virg.

Æn. 6.

Continuò audire voces, vagitus & ingens
Infantumq́ue animæ flentes in limine primo,
Quos dulcis vitæ exortes, & ab vbere raptos
Abſtulit atra dies, & funere merſit acerbo.

A Senecta. Idē, *Dauni miſerere ſenectæ.* Et, *Ducitur infælix æuo confectus Aletes.* A Conditione: Idem, Aen. 4. *Hoc ſolum quoniam nomen de coniuge reſtat, &c.* A perſona: Cic. *O me miſerum! ô te infælicem! reuocare me tu in patriam Milo potuiſti per hos, ego te in patria per eoſdem retinere nō potero?* Idem in eadem, *Fruſtra, inquit, mei ſuſcepti labores. O ſpes fallaces! ô cogitationes meas, inanes, &c.*

Æn. 12. Pro Milone.

Inſultatio (Exclamationis affinis, Tropus Ironiæ ac Sarcaſmo non admodū diſſimilis) hoc modo definitur: Eſt qua alicui contumelioſè quiddā nec ſine irriſione opprobamus. Ita Dido Virgiliana:

I, ſequere Italiam ventis, pete regna per vndas:
Spero equidem medijs (ſiquid pia numina poſſunt)
Supplicia hauſurum ſcopulis.

Phædra

Phædra Ouid. ſcortum neſandum,

I nunc & merita lectum reuerere parentis,
Quem fugit & factis abdicat ille ſuis. Iu. Sat. 12.
I nunc & ventis animam committe, dolato
Confiſus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor aut ſeptem, ſi ſit latiſſima tæda.

In auarum. Tæda pro naui ſiue tabula ex picea arbore

Dubitatio, Græcè ἀπορία, eſt cùm perplexi animique dubij hæſitamus, quidnam potiſſimum inter duo pluráue dicendum ſit aut faciendum, hoc modo: *Obfuit eo tempore plurimum reipub. Conſulum ſiue ſtultitiam ſiue maliciam dicere oportet, ſiue vtrunque* Item: *Quæro quónam te digno moribus tuis appellem nomine? Eloquar, an ſileam?* Maro. *Crudelis mater magis an puer improbus ille.* Terent. *Vbi quæram, vbi inueſtigem, quem percontter, quam inſiſtam viam, incertus ſum.* Item: *Quò me vertam? quos appellem? vnde implorem opem?* Item: *Copia rerum facit, vt dubitem vnde exordiar, quæ primo aut vltimo loco dicam? Vtrum, illi his malis erepto gratulari debeã, potius, quàm noſtram vicem deflere, qui tantum Eccleſiæ lumen amiſerimus, nondum ſtatui. In hoc homine quid potiſſimùm admirari debeam, hæſito, malitiámne an impudentiam an vecordiã. In ipſo ſtatim initio dubius ſum, quo nomine vos alloquar, commilitonum an hoſtiũ. Vtri potius indignandum, ijs qui te ad hoc facinus inſtigarunt, an tibi qui talium improborum conſilijs quàm bonorum virorum monitis obtemperare malueris.* Cicero. Act. 7. *Quid primum aut accuſem, aut querar Iudices?*

διαπόρησις.

Quam viam.

Inopinatum, Paradoxum, παράδοξον, dubitationi affine. Et cùm negamus nos potuiſſe uel ſuſpicari vel opinari. Vt Pollio: *Nunquam credidi fore Iu-*

E dices,

dices, Ut reo Scauro, ne quid in eius iudicio gratia Ualeret, precarer. Eiuſmodi ſunt in quibus mirandi verbis vtimur. Libèter autem, vt à reliquis affectuũ verbis, ita à paradoxo ſeu dubitatione ordimur. D.
Galat. 1. Paulus: *Miror quòd tam citò transferimini.*

Communicatio, ἀνακοίνωσις, eſt cum aduerſarium conſulimus, aut cùm Iudicibus quid faciendum ſit, aut quid factum oportuerit, deliberamus: hoc modo: *Si idem caſus tibi incideret, cedò quid faceres? In hoc turbulentiſſimo rerum ſtatu, date conſilium, quid mihi cenſetis faciendum? Hîc tuam appello conſcientiam, an ferres hoc ab alio factum, quod tibi nunc Uis eſſe impune?* Cato: *Cedo ſi Uos in eo loco eſſetis, quid aliud feciſſetis?* Ter. *Tu ſi hîc eſſes, aliter ſentias. Quid ſi tuæ res agerentur? quid*
Acta. 7. *ſuaderes?* Cic. in Verr. *Quid deinde? Quid cenſetis, furtum fortaſſe? aut prædam aliquam?* Hoc ſchema Dubitationi ferè adſimile, habétque vim vrgendi ac obiurgandi.

Permiſſio, eſt cùm aliqua iudicibus æſtimanda relinquimus, aliqua nõnunquam aduerſarijs quoque. Habet hoc Schema aut exprobrationem, aut diſſimulationem, aut aſſeuerationem, aut fiduciã. Aſſeuerationem habet illud Calui in Vatinium: *Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui Prætor fieres, quàm Catonem.* Fiduciam habet, quòd Petrus Apoſtolus reſpondit Concilio interminanti, ne poſtea verba facerent de IESV: *An oporteat magis obedire hominibus quàm Deo, Uos ipſi iudicate.* Vehementer enim confidit cauſæ ſuæ, qui non veretur aduerſario permittere iudicium. Tale eſt illud Eſa. 1. *Venite, & arguite me, dicit Dominus.* Et Chriſtus in Euangelio: *Quis ex Uobis arguit me*

de

de peccato? Cicero, & poſt illum Trapezuntius paulò aliter definiunt, ſed in eundem ferè ſenſum: in hunc modum: Permiſſio eſt, cùm dicendo oſtendimus nos rem aliquam alterius poteſtati concedere: ſic, *Quoniam omnibus rebus ereptis, ſolùm mihi ſupereſt animus & corpus, hæc ipſa, quæ mihi de multis ſola relicta ſunt, vobis & veſtra condono poteſtati.* Interdum non leue momentum habet ad auditorem, ſiue iudicem, vel ad beneuolentiam inclinandum, vel ad miſericordiam, ſi demonſtremus nos omnem fiduciam in ipſius æquitate collocaſſe. Ex eodem fonte manat hoc Schema, quo & Communicatio, vnde ei haud eſt abſimile. Tale eſt & illud, *Vobis iudices cogitandum relinquo, quid hinc reſpub. detrimenti acceperit.* Sunt ex Græcis, qui hoc Schema ἐπιτροπὴν, alij συγχώρημα ſiue συγχώρησιν appellari aiunt.

Licentia (παῤῥησία loquendi libertas) eſt cùm in oratione libertate veluti abutentes, authoritatem nobis & fidem conciliare ſtudemus. Præſtat hæc ne offendat libertas: vnde & in hoc adhibetur, vt mitiget liberiùs dicta, ne offendant auditorem, hoc modo: *Ignoſcite, ſi videbor æquo liberiùs dicere.* Et, *Si vos offendit ſermo liberior, illis magis æquum eſt indignari, quorum improbitas, vt hæc dicerem, perpulit.* Item: *Si moleſta eſt orationis acerbitas, cogitate graues morbos non ſanari leuibus pharmacis.* Item: *Durius loquor, ſed huc me compellit veſtri charitas. Dicam inuitus, nequaquam dicturus, niſi eſſet in rem veſtrã.* Vſus eſt hoc ſchemate D. Pet. in actis: *Viri fratres, liceat ad vos audenter loqui de Patriarcha Dauid, &c.* Mitigatur etiã libertas illa

loquendi extenuatione mali, aut admixta laude. Sic D. Paul. Galatarum crimen per ſe atrox eleuat, culpam reijciens in pſeudapoſtolos, qui illorũ impoiuerunt ſimplicitati, nec fraudem tamen ſed faſcinationẽ appellat. Latet interdum ſub hoc Schemate Adulatio. Vt eſt illud Cic. *Suſcepto bello Cæſar, geſto etiam ex parte magna, nulla vi coactus, conſilio ac voluntate mea ad ea arma profectus ſum, quæ erant contra te ſumpta, &c.* Hic non ſolùm ad vtilitatem Ligarij reſpicit, ſed magis laudare victoris clementiam non poteſt.

Ita Petrus Act. 2. & 3.

Pro Ligario.

Auerſio, ἀποστροφὴ, eſt cùm ſermonem ab ijs, quibus loquebamur, auertentes, ad aliam perſonam, ſeu præſentem ſeu abſentem, vel iam olim defunctum conuertimus. Ita M. Tullius à Cæſare ad Q. Tuberonem ſermonem flexit, *Quid enim tuus ille Tubero in acie Pharſalica gladius agebat, &c.* Vir. *Scipiadas duros bello, & te maxime Cæſar.* Item, ſi quis de vanitate mundi verba faciens ſubiungeret: *O munde, quàm blanda ſunt, quæ promittis? quàm amara quæ reddis?* Et de peccato loquens exclamaret: *O mendax peccatum! quàm dulcia pollicebaris initio, quantò nunc alia loqueris tuis caſſibus inuoluto.?* Et Prudentius, *O tortuoſe ſerpens, &c.* In his perſonam rebus affingimus. Hoc Schemate vti licebit, cùm oratio feruet, & ad concitandos affectus mirè conducit, ſi in loco ac ſcitè adhibeatur. Et Fabius hanc figuram auditores vehementer mouere ait, ſiue cùm aduerſarios inuadimus, vt in prædicto Ciceronis exemplo. *Quid enim ille tuus Tubero, &c.* Siue cùm ad inuocationem aliquam conuertimur: vt Idem, *Vos enim iam ego Albani tumuli atque luci, &c.* Siue ad inuidioſam imploratio-

Georg. 2.

Pro Milone.

nem

nem : Vt, *O leges Portiæ, legeſq; Semproniæ, &c.* Frequens apud Ciceronem, & nobile Schema.

Proſopopœia, (προσωποποιία Cōformatio, Perſonę fictio) eſt cùm rebus inanimatis perſonam, ſermonem, aut actionem hominem congruam tribuimus. Hæc imitatur Tropos, cùm res exanimes, veluti animatas transformat. Hoc modo, *Prodicus authore Xenophonte, virtutem finxit ad voluptatem: Horatius fortunam. Et Ouidius in hac mirus eſt. M. Tullius patriam cum Catilina expoſtulantē inducit. Socrates apud Platonem in Critone, leges fingit diſſuadentes, ne ſe furtim ſubducat à carcere.* Dauid Pſal. 113. *alloquitur mare, flumen, montes, & colles, atq; hos facit reſpondentes. A facie Domini mota eſt terra, &c.* Similiter Baruch 3. *Stellæ autem dederunt lumen in cuſtodijs ſuis, & lætatæ ſunt, vocatæ ſunt, & dixerunt, adſumus.* Breuiter, hoc ſchemate regionibus & vrbibus, alijſque rebus inanimis ſermonem affingimus, tum ipſis virtutibus aut vitijs, ſimilibúſque rebus perſonam damus. Quin & hoc hominum abſentium perſonas quaſi adſint, introducimus. Etiam iam olim defunctos è ſepulcris excitamus, ac velut in ſcænam producimus. Deum denique ipſum & diuos loquentes facimus. Ita Micheas propheta, Deum introducit cū populo ſuo expoſtulantem. Hæc liberius ſunt in Poëmatibus, in tragœdijs, comœdijs, ac dialogis. Plutarchus Gryllum porcū cum Vlyſſe diſputantē facit. Virg. & Homerus famæ perſonam attribuūt. Ouidius ſomno ac terræ, &c. Plurimum confert & ad varietatem & ad grauitatem orationis, tum auditoris animum vehementer excitat, modò rerum magnitudo poſtulet huiuſmodi fictionem. Li. 8. ode. 25

TERTII ORDINIS SCHEMATA: *quibus non modò figuratur oratio, ſed ſimul etiam tum verbis tum ſententijs amplificatur.*

Amplificatio triplex.

PRincipiò autem obſeruandum, Amplificationis vocabulũ triplicem apud Rhetores vſum habere. Vt M. Veltkirchius in ſecundum Eraſmi cõmentarium de Copia rerum annotauit. Primò in verbis eſt Amplificatio, cùm videlicet grauior quàm pro re ſignificatio ac maior Emphaſis deligitur, ſiue atrocius verbum proprij loco ſubijcitur. Vt cùm *occiſum* dicimus, *qui ſit caſus: Latronem, qui ſit improbus: Mutum, qui nihil reſponderit, &c.* De qua in Copia verborum, Cap. 27. Secundò in rebus ipſis, nempè cùm orationis corpus rerũ varietate locupletatur ac figuratur, ſiue id duorum pluriúmue dictionum aceruo fiat, ſiue ſententiarũ congerie, vt ſunt omnia huius tertij ordinis Schemata. Tertiò, vſurpatur pro peculiari huius ordinis Schemate eleganti ac ſplendido. De hac Amplificatione Fabius libr. 8. cap. 4. & Eraſmus poſt eum in nona dilatandi ratione admodum clarè ac perſpicuè diſſerunt. Hæc, mea quidem ſententia, à ſecunda ſignificatione parùm aut ferè nihil diſtare videtur, niſi quòd ſub hac quædam Schemata, veluti ſubiectæ ſpecies, comprehunduntur: vt ſunt, *Interpretatio, Incrementum, Congeries, Contentio, Comparatio, Correctio,* & *Ratiocinatio.*

Fabio congeries verborum nominatur Exegeſis.

Interpretatio, συνωνυμία, eſt cùm multa verba eiuſdem ferè ſignificationis eidem attribuũtur, hoc modo; *Remp. radicitus euertiſti, ciuitatem funditus*

tus deieciſti Cic. in Actione pro Ligario: *Quid enim tuus ille Tubero diſtrictus in acie Pharſalica gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? quis ſenſus erat armorum tuorum? quæ tua mens, oculi, manus, ardor animi? Quid cupiebas? Quid optabas? Quàm multa hic voces ſunt idem ferè ſignificantes, gladius, mucro, arma, ſenſus, mens, animus: cupiebas, optabas. Tum quot ſententiæ eodem ſpectantes, diſtringere in acie gladium, latus petere, ſenſus armorum.* Ita Virgil. *Quid puer Aſcanius, ſuperátne & veſcitur aura Æthereа, nec adhuc crudelibus occubat vmbris?* Nihil hic aliud quærit, niſi an adhuc ſuperſit Aſcanius: ſed ex affectu rem eandem ter expreſſit. Poteſt & in hunc modum definiri: Synonymia, eſt verborum aut ſententiarum rem penè eandem velut inculcantium multiplicatio. Hoc Schema Eccleſiaſtæ frequenter vſu erit, quoties res poſcit affectum.

Incrementum, αὔξησις, Auxeſis, eſt quoties gradibus aliquot peruenitur non modò ad ſummum, ſed interim quodãmodo ſupra ſummum, hoc modo: *Verbis illum primò conuitiorum plenis adortus eſt, deinde ſtricto gladio multis vulneribus ſauciauit, tandem vulnere in tempora inflicto atrociter accidit.* Ita M. Tullius in 5. Actione in Verrem: *Facinus eſt, vincire ciuem Ro. ſcelus, verberare: parricidium, necare: quid dicam? in crucem tollere. Hic vltra ſummum peruentum eſt. Ad ſummum ſic: Matrem tuam occidiſti: quid dicam amplius? Matrem tuam occidiſti.* Increſcit & citra diſtinctionẽ oratio, dũ curſu quodã grauius grauiúſque ſemper aliquid inſequitur: vt, *Pecuniam, honores, regnum, vitam denique patriæ charitate contẽpſit.* Cic. in 2.

 Philip.

Philip. de vomitu Antonij : *O rem non viſu modò fœdam, ſed etiam auditu ! Si inter cœnam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidiſſet, quis non turpe duceret? In cœtu verò populi Ro. negotium publicum gerens, Magiſter equitum, cui ructare turpe eſſet, is fruſtis eſculentis vinum redolentibus gremiũ ſuum, & totum tribunal impleuit.* Hic ſingulæ voces incrementum habent. Eſt & hoc incrementi genus, cùm tanquam per fictionem inferiora quæ ſunt augemus, vt illa maiora videantur : vt, *Hanc rem tam æquam, ſi quilibet ignotus abs te peteret, tamen ignoto recuſare non debeas : nunc orat pater, & pater ſic meritus.*

Congeries, συναθροισμὸς, Coaceruatio, eſt dictionũ res varias ſignificantium enumeratio. Quale eſt illud ad Rom. 1 *plenos omni iniquitate, malicia, dolo, ſcortatione, auaritia, malignitate, contentione, &c.* Differt à Synonymia, quia in hac vnius rei eſt multiplicatio, in illa multarum rerum congeries. Diſſidet quoque ab incremento, quòd hic gradibus quibuſdam ab imo ad ſummum vſque peruenitur, illic abſque graduum ordine confuſè res variæ coaceruantur. D. Paulus ad Gal. 5 *Fructus ſpiritus eſt, charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, manſuetudo, temperantia.* A Græcis etiam Ἐπιτροχασμὸς dicta, id eſt, *ſummaria percurſio ſiue collectio.*

Contentio, ſeu *contrarium,* Græcè ἀντίθετον, ſiue ἀντίθεσις, eſt cùm per contraria amplificamus : fit cùm ſingulis verbis, tum ſententijs: vt, *Seruaui, non extinxi. Habet aſſentatio iucunda principia, eadem exitus amariſſimos adfert.* Item: *Inimicis te placabilem, amicis inexorabilem præbes.* Paulus Rom. 8.

Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini: ſin ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Item: *Litera occidit, ſpiritus viuificat.* Item: *In otio tumultuaris, in tumultu ſolus es otioſus. In re frigidiſſima cales, in feruentiſſimam friges. Tacitò cùm opus eſt, clamas; cùm loqui conuenit, obmuteſcis. Ades, abeſſe vis: abes, reuerti cupis.* Hoc Schema cùm primis elegans eſt, quo vix alio crebrius in variegãda locupletandáque oratione Oratores vtuntur. 1.Cor.1.

Comparatio, eſt quæ petit argumentum ab inferioribus, quæ ſi magna ſunt omnium opinione, maximum appareat neceſſe eſt, quod amplificatũ volumus. Vel eſt cùm à maioribus exaggeratis ſumitur coniectura de minoribus exaggerandis: hoc eſt, cùm minora maioribus, facilia difficilioribus, indigna multò indignioribus comparamus, vel etiam præferimus, non argumentandi, ſed tantùm ornandi gratia. Fit autem Comparatio vel fictione, vel exempli collatione. Fictione, quam ὑποτύπωσιν vocãt, vt in prima parte exempli Cic. in incremento ſuprà commemorati: fingit enim hoc inter cœnam accidiſſe priuato. Eiuſdem eſt illud in Catilinam: *Serui me herclè mei, ſi me iſto pacto metuerent, vt te metuunt omnes tui, domum meum relinquẽdam putarem.* Collatione exempli, quoties propoſito vel ſimili exemplo efficimus, vt id quod exaggeramus, aut proximum illi, aut par, aut maius etiam videatur. Velut Cicero pro Cluentio, cùm expoſuiſſet Mileſiam quandam à ſecundis hæredibus pro abortu pecuniã accepiſſe: *Quantò eſt*, inquit, *Oppianicus in eadem iniuria maiore ſupplicio dignus. Siquidem illa cùm ſuo corpori vim attuliſſet, ſeipſam cruciauit: hic autẽ idem illud effecit per alieni corporis*

M.Veltkirch

Comparatio fit duob. modis.

In Antonij vomitum.

Locus à minore.

Pauci ſerui conferuntur vniuerſis ciuibus.

corporis cruciatum. In hoc genere non ſolùm tota totis, ſed etiam partes partibus comparantur. Sicut Cicero pro Milone: *An verò vir ampliſsimus Scipio, Tiberium Gracchum mediocriter labefactantẽ Remp. priuatus interfecit: Catilinam orbem terræ cæde atque incendio vaſtare cupientem, nos Conſules perferemus?* Hic & Catilina, Graccho, & ſtatus reipub. orbi terrarum, mediocris labefacto cędi, & incendijs, & vaſtationi, & priuatus conſulibus comparatur. Fabius Comparationem Schema eſſe negat, cũ ſit interim probationis, interim etiam cauſæ genus. At nihil vetat ex ijſdem locis peti Amplificationem aut ornatum, ex quibus petitur Probatio. Neque nouum eſt res eaſdem ad diuerſos vſus accommodari. Fit præterea Comparatio interdum vno gradu, vt in exemplis jam dictis: interdum pluribus, & huius illud erit exemplum: *Si quis homo gratis tibi donaret in ſingulos annos cenſum mille drachmarum, non hunc ex animo diligeres, ac pro virili tua gratiam referre ſtuderes? Si quis hoſpes te ſuo ære redemiſſet è miſera ſeruitute Barbarorũ, aut è tetro carcere liberaſſet: an nõ eum virum adamares, ac per omnem vitam coleres? Si quis in prælio, aut in naufragio periturum ſua virtute ſeruaſſet: an non eum hominem numinis loco colores, profeſſus nullam vnquam parem ſibi gratiam abs te referri poſſe? Quæ igitur ingratitudo eſt, Chriſtum Deum & hominem, qui te condidit nobiliſsimam ſecundùm angelos creaturam, cui totum debes, quicquid habes: qui tibi præter corporis alimoniam, gratis donauit iuſtitiam, gratis impartit ſui ſpiritus dona, qui pro te cum Satana pugnauit, qui te totum non ære, ſed ſuo ſanguine redemit: qui ſuper hæc om-*

Lib. 9. cap. 2 ferè in calce

Compartio fit vno gradu & pluribus.

mia ad cæleſtis regni conſortium inuitat: ſic negligere, auerſari, ſic quotidie criminibus offendere, ac pro tanta beneuolentia tantam contumeliam reponere? Hic pluribus gradibus increuit orationem à minoribus Ad Comparationem pertinere videtur & illud, cùm, quæ omnium opinione grauia ſunt, & à nobis exaggerata, rurſus extenuantur, collata cum eo quod augemus. Ita Cicero in Verrem: *Leuia ſunt hæc in hoc reo. Metum virgarum Nauarchus nobiliſſimæ ciuitatis pretio redemit, humanum eſt: alius ne feriretur pecuniam dedit, vſitatum eſt.*

Alia comparationis forma.

His dictis atrox quoddam & immane facinus expectat auditor, ad quod collata, quæ per ſe ſunt crudeliſſima, humana dicuntur & vſitata. De perſonis hoc erit exemplum: *Omnium iudicio laudatiſſimus Imperator fuit Traianus, laudatior Antonius Philoſophus: at Imperator noſter Carolus hoſce multis paſſibus longoq́; interuallo à tergo relinquit.* Item: *Nero ſextus omnium conſenſu, Princeps ſceleratiſſimus fuit, at hunc præ Turca humanũ Principem diceres.* **Iudas is now an honeſt mã, &c.** Eadem ratio valet in amplificandis virtutibus ac vitijs. Veluti *Si quis ad pietatem adhortetur, poſteaquam extulit cætera commoda, quæ pietatem comitantur, tranquillitatem mentis ſibi benè conſciæ, libertatem ſpiritus, habere pacem cum Deo, communionem cum omnibus ſanctis, pro ſeruo diaboli, factum eſſe filium Dei, ſolatium ſpiritus, quod Propheta negat ab homine poſſe concipi, ſubijciat: Quid his maius? quid honorificentius? quid fœlicius cogitari, optariue poteſt? Et tamen hæc leuia videri poſſunt, ſi conferantur ad illam beata immortalis vitæ heredi-*

hæreditatem, quæ certò manet omnes qui hîc pietatem colunt. Eadem ratione poterit augeri impietas: imò quicquid eſt fugiendum aut expetendum.

Correctio, ἐπανόρθωσις, eſt quæ tollit quod dictum eſt, & pro eo, quod magis idoneum videtur reponit. Vel eſt, quæ poſteriori comitate prius poſitum emendat. Vt *Theologus, imò Matæologus. Crudelis homo, at ne homo quidem*. Cic. in Ver. Act. 3. *Non n. furem, ſed raptorem: non adulterum, ſed expugnatorem pudicitiæ: non ſacrilegum, ſed hoſtem ſacrorum religionumq́ue: non ſicarium, ſed crudeliſſimum carnificem ciuium ſociorumq́ue, in veſtrum iu-*

Epiſ. 14. li. 1 *dicium adduximus*. Idem Actione 7. *O clementiam populi Ro. ſeu potius patientiam miram ac ſingularem? &c*. Politianus: *Noui quanta propenſione atque adeò inductionem animi, prouinciam duram & inexplicabilem ſuſceperis, &c*. Particulę huic exornationi idonæi ſunt, *imò, imò potius, quin potius, atque adeò, ſiue potius, &c*. Item: *Quòd ſi hoſpites iſte ſuos rogaſſet, imò inuiſiſſet modò, facilè morem geſſiſſent*. Item: *Perfricuit ille frontem, imò nec*

Reprehenſio *frontem quidem habet*. Rutilius μετάνοιαν vocat. Eſt figura quædam cum primis elegans, huic confinis,

ἀφορισμός. quæ ſententiæ vim corrigit: hanc Rufinianus ἀφόρισμον, Fabius reprehenſionem vocat. Vt Cicer. pro Milone, *Quas ille leges, ſi modò leges nominandæ ſunt, ac non potius faces vrbis, & peſtes reip*. Item: *Punitus eſt quanquam illa non pœna, ſed prohibitio ſceleris fuit*. Item: *Ciues inquam, ſi hoc eos appellari nomine fas eſt*.

Ratiocinatio, eſt, per quam, rem coniectura à ſigno aliquo aut circunſtantia ſumpta amplificamus. Ex his enim, quæ ſequuntur, aut antecedunt, aut

coniuncta ſunt,ratione quadam colligitur,quantū ſit hoc,quòd amplificatum volumus. Ex antecedētibus eſt illud Maronis de ventis ab Aeolo emiſſis: *Ac venti velut agmine facto, Qua data porta ruūt, ac terras turbine perſtant.* Ex tam violenta omniū ventorum eruptione,colligimus quam ſæua ſit futura tempeſtas in mari. Item : *Ad genus humanū à Satana tyrannide liberandum Deoq; vindicandū, Dei filius factus homo, Crucis ſupplicium pertulit.* Hinc ratiocinamur, quàm horrenda res ſit peccatū,quàm miſera ſeruitus mancipium eſſe Satanæ, quàm metuenda ira Dei,quanta Dei charitas ergà genus humanum, quòd tam admirabili ratione ſeruare voluerit. Exemplum eſt ex antecedentibus, ſi ad nos referatur : ſi ad eos,qui ſeruatoris aduentum præceſſerunt,erit ex conſequentibus. Ex inſequentibus eſt illud M. Tullij de vomitu Antonij : *Tu iſtis faucibus,iſtis lateribus,iſta gladiatoria totius corporis firmitate.* Videntur hæc otioſè dicta, cùm fauces,latera, & gladiatoria corporis firmitas nihil faciant ad ebrietatem: ſed nequaquam otioſè ſunt addita. Siquidem hinc ratiocinamur, quanto ſe vino ingurgitauerit in Hippię nuptijs Antonius, quòd illa totius corporis firmitas non potuerit concoquere,ſed vbi minimè decuit, vomitu coactus ſit eijcere,ídque poſtridiè : nam recentem cibum aut potum erumpere,non vſque adeo rarum eſt. Item, ex eo,quòd Dauid tam dolenter defleuit interitum Abſolonis, colligimus quanta fuerit illius erga filium pietas, quem impium, & patri exitium molientem ſic deſiderauit. Ex Coniunctis videtur illud Maronis de Polyphæmo : *Trunca manum pinus regit, & veſtigia firmat : graditúrque per æquor,*

Æneid.1.

Iam

Iam medium, necdum fluctus latera ardua tinxit. &c. Hinc enim colligimus animo, quanta fuerit totius corporis magnitudo, cùm manus pro ſcipione haberet pinum arborem. Item ex illo quòd Euangelica peccatrix inuocata irrupit in conuiuium ſuperborum Phariſæorum, illis ſpectantibus vnxerit pedes Ieſu, ac lachrymis rigatos, capillis ſuis exterſerit, æſtimamus quanta fuerit illius pœnitentia, quæ pudorem ac metum omnem excuſſerit fœminæ.

Obſeruatiuncula.

Prædicta hæc Schemata communi Amplificationis nomine appellare licebit.

Diminutio, μείωσις, eſt qua perſonam vel noſtram aut rem aliquam venuſtatis, ſiue modeſtiæ, aut cõtemptus, interim etiam perſuadendi ac mitigandi gratia extenuamus. Hæc Amplificationi ac eius ſubiectis formis, paulò antè præſcriptis, ex diametros diſſidet. Qua tum vtimur, cùm nos noſtros ac

Diminutionis vſus triplex.

1 noſtra verecundè, modeſtè, & quaſi diſſimulanter, arrogantia ac odij vitandi gratia, eleuamus. Prætere-

2 rea, cùm aduerſarij perſonam, aut rem in contemptum rapere ſtudemus. Poſtremò cùm rei ali-

3 cuius perficiendi difficultatem extenuari ac amoliri percupimus Eſt autem duplex Diminutio, verborum ſcilicet ac rerum. Ad verborum Diminutionem pertinent Hypocoriſtica contemptus ac blanditiarum: vt *homuncio, plebecula, fraterculus, atque alia, quæ vilitatem ac probrum ingerunt. Vt Cicero hominem ſemiſſem, terræ filium.* Virgil. *Semiuirum comitatum, Catullus percacatas chartas vocat.* Huc pertinent mitigandi, ſiue extenuandi loquutiones: veluti quoties læſiſſe dicimus eum, qui vulnerauit. Item, *attigiſſe eum, qui colaphum infregit.*

Diminutio duplex.

Diminutio verborum

git. Ita in ludo ſe coram prœceptore excuſare ſolent. **I did but ſcarſe touch him, when he ſmote me, that he tumbled me to the ground.** Hoc pacto Euander Virgilianus ſuper morte Pallantis: *Nec vos arguerim Teucri nec fœdera, nec quas Iunximus hoſpitio dextras: ſors iſta ſenecta Debita erat noſtra.* Præterea quoties vitium nomine vicinæ virtutis eleuamus: Veluti, cùm *crudelem* appellamus *paulò ſeueriorem*: *imprudentem ſimpliciorem*: *adulatorem*, *comem* ſiue *affabilem*: *corruptam licentia ciuitatem*, *liberam*, &c. Porrò Diminutio rerum iuſta ſententia ac oratione perſonam, aut rem extenuat, totidem ferè modis, quot formis amplificatio auget in contrarium ferè ſumptis. Æneid. 11. Diminutio rerum.

Prima diminutionis forma, eſt per Decrementum, quo à maioribus antea extenuatis minora deinde haud difficulter eleuantur. Sic Hannibal in primo de bello Punico ſecundo, in concione, qua militibus ſuis Alpium iuga perhorreſcentibus, ad ea ſuperanda animum adderet, earundem Alpium difficultatem atque adeò impeditiſſimum iter ita extenuauit, illis ob oculos ponens inexhauſtos ac periculoſos itineris labores, quos ab occaſu in ortum vſque per Hiſpanias, ſaltum Pyrenæum, ferociſſimas Gallorum gentes, ac Rhodani traiectum, forti animo ac victrici manu exantlarint, tum Alpes habitari, coli, gignere, ac alere animantes, legatos quos cernant, non pennis ſublime elatos Alpes tranſgreſſos, nullas montium altitudines cœlum cõtingere, nec inexuperabiles humano generi eſſe, &c. Secunda forma fit per comparationem in hunc modũ. Cicero artem militarem, qua Murena præſtitit, Decrementũ Diminutio Comparationis. Pro Muræna

præſtitit, ſcientiæ iuris ciuilis, quæ Seruio Sulp. familiaris fuit, anteponit. Hac extenuatione & Chriſtus vti videtur, cùm omnes homines adhortatur, vt excuſſo mundi iugo prima quidem ſpecie blando, ſed re vera longè miſerrimo moleſtiſſimóque, iugum ſuum, quod facile, commodum, humanum, ac blandum ſit, ſubire velint.

*Iugum Chriſti eſt vita Euangelio digna.

Siquidem mũdi cultores hoc Chriſti iugum vt inſuauiſſimum ac moleſtiſſimum, cane peius & angue abhorrent, vt eſt in prouerbio: at Seruator noſter illud ſuis multis hic gratiarum chariſmatis, certa ſpe præmiorum, immortalitatis ac vitæ cœleſtis promiſſione ſuaue leuéque reddidit.

Diminutio per ratiocinationem.

Tertia forma fit per Ratiocinationem, vbi contemptum efferimus rei ex aliquo ſigno circunſtantiáue minore, quæ ſit priore leuior. Vt ſi quis diceret quempiam Thraſonem, militem in caſtris adeò militariter ſtrenuum ac fortem, vt crepitum foliorum, atque adeò vmbram ſuam metuat.

Diminutio per congeriẽ

Quarta forma eſt congeries, cùm multa, quæ vtilitatem ac contemptum præ ſe ferunt, coaceruamus: vt, *Conuitia, probra, contumelias*. Sicut Menedemus inquit, *In me quiduis horum conuenit, caudex, ſtipes, &c.* Ita Chriſtus à perfidis Iudæis audiuit Dæmoniacus, Samaritanus, ἄνθρωπος φάγος, καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. M. Tullius mirus eſt artifex tam in extenuando quàm in amplificando, etiam in modeſta, ciuili, verecunda, diſſimulatoriáque diminutione.

Cautio in extenuatione obſeruanda.

Illud in diminutione cauendum, ne ſit acerbior atque amarulentior, qua nihil eſt apud honeſtos viros odioſius. Multò etiam efficacior ac gratior eſt extenuatio offenſióque ironica, veteratoria ac diſſimulatrix irriſio, quàm aperta nimis atque irata illa inſectatio.

ſectatio. *Irriſiones enim Syri multò ſunt gratiores in Demeam, quàm Demeæ Tragica conuitia.* Et Cicero ſalsè plerunq; in aduerſarios ludere ſolet. Quàm comiter Græculos teſtes, illorúmque teſtimonia eleuat in oratione pro L. Flac. Complura tibi Fab. lib.6 cap.4. de riſu & facetijs ſuppeditabit.

Gradatio, κλίμαξ, eſt cùm conſequentia membra ab ijſdem ordiuntur verbis, caſu plerunque mutatis, quibus antecedentia clauduntur: vel eſt, quoties ita per gradus oratio diſtinguitur, vt dictio finiens particulam præcedentem inchoet ſequentem, hoc modo: *Nam quæ reliqua ſpes libertatis manet, ſi illis & quod libet, licet: & quod licet, poſſunt: & quod poſſunt, audent: & quod audent, faciunt: & quod faciunt, nobis moleſtum non eſt.* Item: *Aphricano induſtria virtutem, virtus gloriã, gloria æmulos comparauit.* Ad Ro.5. *Scientes quòd afflictio patientiam pariat, patientia verò probationem, probatio autem ſpem, porrò ſpes non pudefacit, &c.* Item: *Ver propellit æſtas, æſtatem excipit autumnus, autumno ſuccedit hyems.* Item: *Pueritiam excepit adoleſcentia, adoleſcentiam iuuentus, iuuentutem ætas virilis, virilem ætatem ſenectus, ſenectutem mors, mortem immortalitas.* Item: *negligentia parit errorem, error lapſum, lapſus flagitiũ, flagitium conſuetudinem, conſuetudo impudentiam, impudentia mentem reprobam, mens reproba deſperationem.* Tale eſt illud Pauli, *Caput mulieris vir, viri caput Chriſtus, Chriſti autem Deus.* D. Ioan. Euangeliſta mirè hoc Schemate delectatus eſt. *In principio erat verbum*, &c. Habet hoc ſchema multum lepôris venuſtatis ac iucunditatis: facit ad acrimoniam quoque, ſi per correctionem at ampli-

Gradationis vſus.

ficationem fit.. Per correctionem illud eſt Ciceronis. *Hic tamen viuit. Viuit? imò etiam in ſenatum venit.* Per amplificationem ſic: *Occidiſti amicum, amicũ (inquam) occidiſti: & occidiſti non ferro ſed veneno, veneno autẽ omnium præſentiſſimo lingua: lingua tartareo veneno intincta.* Vſus illius etiam eſt haud inuenuſtus, quando res gradus habet, velut in genealogijs recenſendis, aut in ſerie magiſtratuum ſibi ſuccedentium. Exemplum eſt apud Homerum non inelegans *de ſceptro, quod à Ioue ad Agamemnonem vſque deducit.*

Iliad. 6.

Commutatio (Fab. ἀντιμεταβολή, Sulpitio Victorino μετάθεσις) eſt cùm inuertitur aliqua ſententia per contrarium. Vt, *Eſſe oportet vt viuas, non viuere vt edas. Cuiuſmodi poëmata volebam facere, non poſſum: cuiuſmodi poſſum, nolo. Si poëma loquens pictura eſt, pictura tacitum poëma debet eſſe.* Item: *Non poſſidet pecuniam, qui ſeruit pecuniæ, ſed cui ſeruit pecunia.* Item: *Non homo propter Sabbatum, ſed Sabbatum propter hominem factum.* Item illud Lacenæ, quæ rogata an ad virum acceſſiſſet: *Non, inquit, ſed ille ad me.* Item: *Si quid turpe facias cum voluptate, voluptas abit, turpitudo manet: ſi quid honeſtum facias cum labore, labor abit, honeſtum manet,* Ad Rom. 1. *Si circumciſio præuaricatoris præputium ſit, conſequitur, vt præputium legis obſeruans fiat circumciſio.* Ariſtotelus: *Beati quorum fortuna ſapientiæ, & quorum ſapientiæ fortuna ſuppeditat.* Ex hac fiunt Enthymemata, Nã Rhetori Enthymema ex cõtrarijs conſit.

Mar. 8.

Plutar. in Apoph.

Synœciôſis, συνοικείωσις, eſt cùm contrarium contrario tribuitur, vel quando duæ res diuerſæ ſimul colliguntur. Vt, *Idem peccant prodigus & auarus,*

quia

quia neuter rebus rectè vtitur. Sic labor eſt etiam ipſa voluptas. Item: *Tam deeſt auaro quod habet, quàm quod non habet.* Ex Mimis P. Siri.

Regreſſio, ἐπάνοδος, eſt cùm ſemel propoſitum iteratur, ac diuerſum quiddam in partibus diuiſis ſignificatur. Virg. AEen. 2 *Iphitus & Pelias mecum,* quorũ Iphitus æuo iam grauior, Pelias & vulnera tardus Vlyſſi. Item: *Vicerũt Romani, vicerunt mari Carthaginenſes, terra Gallos.* D. Paulus 2. Cor. 2 *Chriſti odor ſumus Deo, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor vitæ in vitam.*

Occupatio, Præteritio, Paralepſis, παράλειψις, eſt cùm ſimulamus nos aliquid præterire, aut non ſcire, aut nolle dicere, quod tum maximè dicimus: vel, cùm in tranſcurſu dicimus, quod nos velle dicere negamus. Pertinet ad eã Amplificationis ſpeciem, quæ fit per comparationem. Nam ſi per ſe magna ſunt quæ dicimus, nos nolle commemorare, vt citius ad id quod grauius eſt perueniamus, increſcit illud, cuius comparatione illa negligimus: Vt, *Non hic commemorabo quam breuis, quàm incerta, quot malis hæc vita ſit obnoxia, quot expoſita periculis: vt horum nihil ſit, quid eſt, niſi ſomnium, ſi ad illam cæleſtem vitam comparetur?* Rurſus: *Non eſt mei pudoris, occultorum ſcelerum lernam mouere, ſinam domeſticas illorum ſordes in tenebris latere, ſatis eſt ipſos ſibi conſcios eſſe, de manifeſtis tantum loquar, quæ nemo neſcit, & de quibus ipſi tantum non gloriantur. Pudet me dicere, quod iſtos non pudet facere. Venit ad nos paſtor, pene dixeram depaſtor. Hæc ſunt edicta Regis, nolim etiam dicere tyranni.* Item: *Non dico te a ſocijs pecunias accepiſſe: non ſum in eo occupatus,*

quod ciuitates, regna, domus omnium depeculatus es, furta, rapinas omne tuas omitto, &c.

Præſumptio, Præoccupatio, προληψις & προκατάληψις, eſt, cùm id quòd obijci poteſt, prius quàm obijciatur anticipamus. Id neque in alijs partibus rhetoricæ orationis parum eſt, ſed procemio præcipuè conuenit. Ita Cicero in procemio Milonianæ cauſæ, & pro Archia Poëta, Et cœleſtis Orator D. Paulus ad Ro.3. Cùm ante tum Gentes tum Iudęos accuſauerat pariter peccati, præoccupauit quæſtionem : *Quid igitur inter Iudæos & Gentes?* Schema eſt omnibus ſcriptoribus neceſſarium, vt conſilia cogitationéſque hominum apud ſeſe diſpiciant.

Lib.4. Ca. De narratione. In copia verborum cap. 53.

Tranſitio, μετάστασις, eſt cùm paucis monemus quid dictum ſit, & quid poſtea ſimus dicturi. Fabius Interſationem vocat, **An vnderſtanding.** Docenti peraccommoda eſt, reuocans in memoriā quod dictum eſt, & paucis oſtendens quid ſit dicēdum : Hoc modo, *Audiſtis quæ antè acta ſunt, accipite nunc quæ inſequuntur.* Huius octo ſunt for-
1 mæ. Sumitur enim aliquando ab æquali : vt, *At erant hæc iucundiſſima, neque minus voluptatis attulerunt illa.* Interdum ab inæquali : Sed hæc vt
2 cunque ignoſcenda, illud quis ferat? *Audiſtis grauiſſima, ſed audietis grauiora.* A ſimili : vt, *Hæc per-*
3 *fida deſignauit, cuius generis ſunt & illa, quæ nuper*
4 *Romæ patraſſe dicitur.* A contrario : *Sed hæc priuatim, nunc quæ publicè. Hactenus quæ domæ geſſit, nunc quæ ſub ſignis. Sed hæc iuuenis peccauit, nunc*
5 *ſenes virtutes audietis.* A diuerſo : *De moribus habes, nūc de doctrina reliquum eſt vt dicamus.* Quaſi
6 per occupationem : *Iam ad reliqua properabimus,*

ſed

ſed ſi prius illud vnum adiecerimus. Per reprehenſi- 7
onem: *Verùm de his plus ſatis. Quorſum nos tranſ-
uerſos abripuit dolor? ad rem redeamus. Quid his
immoror? ad id quod eſt huius cauſa caput feſtinet
oratio.* A cōſequentib. ſiue relatiuis: *Habes quid in* 8
illum contulerim beneficiorum, nunc quam gratia mihi retulerit audi. Quid pollicitus ſit expoſitū eſt: nunc quid ille præſtiterit, paucis accipite.

Cauſa, αἰτιολογία, eſt cùm propoſiti alicuius ſtatim cauſam ſubijcimus. Cicer. pro Archia poëta, ſtatim ab initio: *Siquid eſt in me ingenij, aut ſiqua exercitatio dicendi, &c. vendicabit iure Archia. Cauſa: Fuit enim mihi princeps ad ſuſcipiendam rationem horum ſtudiorum, &c.* D. Paulus cap. 8. *Caro non implet legem Nam qui ſecundum carnem ſunt, quæ carnis ſunt affectant.*

Confeſsio, παρομολογία, eſt cùm multa aduerſario conceſſimus, ac vnum tandē inferimus, quòd omnia prius conceſſa euertit: hoc modo. *Eſto ſanè, fueris illi aliquando amicus, eodem vſus præceptore, in vno eodemq; verſatus contubernio, ijſdem ſtudijs addictus, deambulationis indiuiduus comes, ſecretorum denique omnium conſcius: quid tam? an non hæc omnia amicitiæ inditia hoc vno facinore nuper adeò turpiter per te deſignato intermori atque adeò tota inter vos gratia diſsilire potuit?* Vſurpatur in coniecturalibus, & argumentum verius eſt quàm Schema. At in confeſſio eſt, vnam eandémque rem ad diuerſa accommodari poſſe.

Dicæologia, δικαιολογία, eſt cùm æquitatem cau- Excuſatio.
ſamur, & noſtram cauſam vt æquam defendimus: hoc modo, *Lapſus ſum, ſed adoleſcens, ac inter hos verſatus, inter quos non potui non corrumpi.* Ita Ae-

διάνοια. Quod vitari nequit ſiue quod aliter fieri non poteſt.

neid. 1. *Furor arma miniſtrat.* Alij διάνοιαν vocant. Tale eſt ἀναγκαῖον apud Rut. vt, *Amicum deſerui, ſed coactus a legibus: conſeruaui amicitiæ fidem corde meo veluti trabali clauo infixam, dum per leges licuit: nunc ab illo alienauit me non voluntas, ſed legum vis.*

ἀναγκαῖον.

Definitio, ὁρισμὸς, eſt qua rei alicuius proprias amplectimur poteſtates, breuiter & abſolutè. Hic notabis puer, non omnem finitionem eſſe ſchema, ſed ferè illam quam Dialectici κατὰ διαφορὰν vocāt, quando videlicet in vocabulis differentia quæritur, hoc modo: *Non iſta diligentia, ſed auaritia: ideò quod diligentia eſt accurata conſeruatio ſuorum, auaritia iniurioſa appetitio alienorum.* Item: *Non eſt iſta fortitudo, ſed temeritas: propterea quòd fortitudo eſt contemptio laboris & periculum cum ratione vtilitatis, & compenſatione commodorum: temeritas verò eſt, cum inconſiderata laborum* perpenſione gladiatoria periculorum ſuſceptio.* Item: *Iſte rex non eſt, ſed tyrannus: quòd rex religioni ſtudet, ſubditorum mores emendat, illorum vtilitati ac reip. tranquillitati omnibus modis conſulit: Iſte verò ſuum curat, & omnia ad ſuum ipſius, non ſubditorum commodum refert, id quod tyranni proprium eſt.* Item: *Non eſt repudium, ſed diuortiū: quòd illud quidem fit, cùm futuri matrimonij ſponſalia diſſoluuntur: hoc verò, cùm inter coniuges nūcium mittitur, vt diuortant.*

*Alias perpeſſione.

διατύπωσις. Deformatio.

Hypotypoſis, ὑποτύπωσις, eſt quando perſona, res, locus, tempus, aut aliud quippiam tum ſcribendo, tum dicendo ita verbis exprimitur, vt cerni potius, ac coram geri, quàm legi, quàm audire videatur. Hæc etiam ἐνάργεια, *Enargia, Euidentia, Illuſtratio,*

Suffigu-

Suffiguratio, Demõſtratio, Deſcriptio, Effectio, Subiectio ſub oculos appellatur. Hoc Schema ad orationis euidentiam, ad iucunditatem, ad quoſcunque etiam affectus mouendos confert. Adhibetur autẽ vel amplificandi, vel ornandi, vel delectandi gratia. De hoc Schemate D. Eraſ. Comment. de Copia. 1. cap. 5. diligentiſſimè ſcripſit: ſub hac Hypotypoſi comprehenduntur *Proſopographia*, *Proſopopœia*, *Pragmatographia*, *Topographia*, *Topotheſia*, & *Chronographia*.

Proſopographia, προσωπογραφία, Effictio, eſt cùm perſona hominis tum veri, tum fabuloſi à forma, à corporis habitu, à moribus, ac alijs circũſtantijs, ad id quod agit appoſitis, veluti pictura quadam deſcribitur, atque ob oculos ponitur. Exempla vera ab Hiſtoricis, ab Oratoribus: fabuloſa à Poetis petẽda ſunt, qui hæc affatim ſuppeditabunt

Proſopopœia, προσωποποιΐα, eſt cùm rei ſenſu carenti ac mutę perſonam eidem idoneam fingimus. Cuiuſmodi ſunt *Stultitia apud Eraſmum, Virtutis ac Voluptatis, quas Prodicus Sophiſta apud Herculem inter ſeſe decertantes facit, vt author eſt Xenophon.* Item, *Mortis ac Vita, quas Enn. in Satyra contendentes inducit, teſte Fabio.* Item, *Calumnia apud Lutianum, apud eundem Eruditionis & Statuaria: Occaſionis apud Auſonium: Fortuna apud Hor. & Q. Curtium: Cupidinis apud Moſchum: Penias & Pluti apud Ariſtophanem: Iuſtitia apud Chryſippum, referente Gellio: Philoſophia apud Boetium Seuerinum: Lamia apud Politianum: Virtutum ac Vitiorum pugnam apud Prudentium.* Item: *Muſarum, Gratiarum, Furiarum, Bellona, Sphingis, Scylla, Charibdis, ac ſimilium apud poetas.*

Et de hæc quoque ſuprà dictum eſt.

Pragmatographia, πραγματογραφία, rei deſcriptio, eſt cum id quod fit aut factum eſt, omnibus fucatum coloribus ob oculos ponimus, vt *Auditorem ſiue lectorem iam extra ſe poſitum, velut in theatro, auocet*. Veluti *ſi quis expugnatam ciuitatem dicat, cuncta nimirum in ſumma complectitur, quæcunque talis fortuna recipit*, vt Fabius ait: *At ſi aperias hæc, quæ vno verbo incluſa erant, apparebunt effuſæ per domos ac templa flammæ, & ruentium tectorum fragor, et ex diuerſis clamoribus vnus quidam ſonus: aliorum fuga incerta, alij in extremo complexu ſuorum cohærentes: & infantium fæminarúmque ploratus, malè vſque in illum diem ſeruati fato ſenes: tum illa prophanorum ſacrorúmque direptio, efferentium prædas, repetentiúmque diſcurſus, & ante ſuum quiſque prædonem catenati, & conata retinere infantem ſuum mater: & ſicubi maius lucrum eſt, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia complectatur Euerſio, minus eſt tamen totum dicere quam omnia*. Hactenus Fab. Huiuſmodi exemplorum nuſquam non magna copia: præſertim apud Poetas, & Hiſtoricos Poetis proximos. Hoc tamen genus deſcriptiones præcipuè cõſtant circunſtantiarum explicatione, earum præſertim, quæ rem oculis maximè ſubijciunt, ac moratam reddunt orationem. Sunt præterea deſcriptiones turbinum, tempeſtatum, aut naufragiorum &c. Reliqua in copia rerum.

Topographia, τοπογραφία, eſt vera, dilucida, ac ſignificans locorum deſcriptio. Ab hac frequenter narrationum ſumitur exordium, non à Poetis modò, verùm etiam ab Hiſtoricis: & apud Oratores non-

nonnunquam incidunt. Huius generis eſt, quoties tota loci facies veluti ſpectanda depingitur: Vt *Vrbis, montis, regionis, fluminis, portus, Villæ, hortorum, amphitheatri, fontis, ſpecus, templi, luci.* Vt eſt *Carthaginis* & *portus* apud Maronem deſcriptio: apud Plinium in Epiſt. *Laurentis Villæ*: apud Statium *Surrentinum Polij*, & *Tiburtinum Manlij*, &c.

Topotheſia, τοποθεσία, eſt ficta ac fucata loci depictio, cùm locus aliquis ponitur, qui nuſquam terrarum eſt. Vt eſt *ſedes Somni* apud Ouid. Domus *Famæ*, & *regia Solis* apud eundem. *Inferorum* & *Caci domus* apud Virg. *Tanari* apud Statium *Domus* apud Lucian. *Regia Pſyches* apud Apuleium, &c. Meta. 11. Meta. 12. Meta. 2. Æn. 6. 8. Aſino auræo à fronte.

Chronographia, χρονογραφία, eſt aperta ac circunſtantijs colorata temporis deſcriptio. Vnde non rarò narrationis ſumitur initium. Nonnunquam delectandi duntaxat gratia adhibetur: velut, quoties poetæ *diem, noctem, auroram*, aut *crepuſculum* exprimunt. Quanquam ne hæc quidem omnino otioſè debent adhiberi. Quod genus eſt illa Virgiliana: *Nox erat, & placidum carpebant feſſa ſoporem Corpora per terras, ſyluæq; & ſæua quierunt Æquora, cùm medio voluuntur ſydera lapſu: Cùm tacet omnis ager, pecudes pictæq; volucres: Quæq; lacus latè liquidos, quæq; aſpera dumis Rura tenent, ſummo poſitæ ſub nocte ſilenti Lenibant curas, & corda oblita laborũ.* Pertinet enim hęc nocturnę quietis deſcriptio ad amplificandum Didonis dolorem, quæ ne tum quidem conquieſcebat, cùm cætera omnia quietem agerent. Nam mox ſequitur: *At non infælix animi Phœniſſa, nec vnquam* Æn. 5.

Soluitur

Soluitur in ſomnos. Veris, hyemis, autumni, æſtatis, vindemię, iuſtitij, ſaturnalium deſcriptiones, ad hoc genus pertinent, quæ ſæpenumero valẽt & ad probationem. Mixtæ ſunt illæ, quoties temporũ qualitatem exponimus, puta pacis, belli, ſeditionum, factionum, Monarchiæ, Democratiæ, &c.

Obſeruatiuncula.

Abſoluta Hypotypôſis eſt, quæ ſpeciebus illius iam dictis omnibus conſtat. Qualis eſt Horatij Satyra 1. lib. 1. In ea Horat. Primò locum exquiliarũ deſcribit: deinde tempus: tum Priapi ac Maleficarum perſonas: poſtremò & ſacrificium, & fugã crepitu territarum mirè exprimit.

Expolitio, Ἐξεργασία, eſt cum idem alijs ſubindè verbis, orationibus, ſententijs, figuris auctum dicimus. Et eſt duplex, ſcilicet verborum & rerum. Verborum expolitio Interpretatio dicitur & Συνωνυμία qua de ſuprà 68. Expolitio rerum eſt cùm vnam atque eandem rem alijs atque alijs modis tractamus, & in ea hæremus ac immoramur: ita tamen, vt aliud atque aliud dicere videamur. D. Eraſmo non tam ſchema eſt, quàm argumentandi genus. Et reuera expolitio nihil ferè aliud eſſe videtur, quam expolita probatio, vel argumentatio explicata. Porrò copioſiſſima expolitio ſeptem conſtat partibus: Propoſitione, ratione, duplici ſententia, cui ratio item duplex ſubijci poteſt, contrario, ſimili, exemplo, & concluſione. Exemplum erit huiuſmodi:

Propoſitio. *Sapiens nullum pro Repub. vitabit periculum.*

Ratio, 1. *Ideò quod ſæpè fit, vt cùm pro Repub. perire noluerit, neceſſariò cum Republica pereat. Et quoniam ſunt omnia commoda à patria accepta, nullum incommodum pro patria graue putandum*

tandum eſt. Ergo qui fugiunt id periculum, quod pro Repub. ſubeundum eſt, ſtultè faciunt. Nam neque effugere id poſſunt, & ingrati in ciuitatem reperiuntur. At qui patriæ pericula ſuo periculo propellunt, hi ſapientes putandi ſunt. Cùm & eum quem debent honorem reipublicæ reddunt, & pro multis perire malunt, quàm cum multis. Etenim vehementer eſt iniquum, vitam à natura acceptam per patriam cùm ſeruaueris, naturæ cùm cogat reddere, patriæ cùm roget non dare. Et cùm poßis cum ſumma virtute ac honore pro patria interire, malle per dedecus & ignauiam viuere: pro amicis & parentibus, ac cæteris neceſſarijs adire periculum cum velis, pro repub. in qua & hoc illud ſanctißimum patriæ nomen continetur, nolle in diſcrimen venire. Itaque vti contemnendus eſt, qui nauigando ſe quàm nauim mauult incolumem: ita vituperandus, qui in reipublicæ diſcrimine, ſuæ ſaluti plus quàm communi conſulit. Naue fracta multi incolumes fuerunt: ex naufragio patriæ, ſaluus nemo poteſt enatare. Quod mihi videtur Decius intellexiſſe, qui ſe deuouiſſe dicitur, & pro legionibus ſe in hoſtes immiſiſſe medios. Vnde vitam amiſit, non perdidit. Re enim vilißima maximam redemit: vitam dedit, accepit patriam: amiſit animam, potitus eſt gloria, quæ cùm ſumma laude prodita vetuſtate, quotidie magis eniteſcit. Quod ſi pro Repub. debere accedere periculum, & ratione demonſtratum eſt, & exemplo comprobatum, hi ſapientes ſunt exiſtimandi, qui nullum pro ſalute patriæ periculum vitant. Reliqua, libro Rhetoricorum ad Herennium quarto: In Copia rerum capite 10. Et in Commentarijs M Veltkirchij.

Ratio. 2.
Sententia 1.
Ratio.
Sententia 2. à contrario.
Ratio 1.
Ratio 2. à contrario.
Ratio 3.
Ratio 4.
Simile.
Collatio ſimilitudinis à maiore.
Exemplum
Sententia.
Ratio.
Sententia.
Concluſio.

Diſtri-

Diſtributio, μερισμὸς, eſt cùm genus, vel totum, vel ſubiectum, per enumerationem ſpeciemur, partium, ſiue accidentium dilatamus. Naſcitur hoc ſchema à loco generum ac ſpecierum, totius ac partium. Prima eſt locupletandi ratio in 2. Commentario Eraſmi de Copia rerum : vt, *Rem vniuerſam luxu perdidit*. Illud totum, per plurimas poſſeſſionem formas, amplificare licebit, hoc modo: *Quicquid vel patris vel matris nomine hæreditati obuenerat, quicquid aliorum affinium morte aduenerat, quicquid ex vxoris dote, quæ quidem neutiquam erat vulgaris, acceſſerat: quicquid ex legatis accreuerat (accreuerat autem permultum) quicquid ex Principis acceperat liberalitate : quicquid peculij caſtrenſis conflauerat: pecuniam omnẽ, vaſa, veſtes, fundos, agros, vnà cũ ipſis & villis et pecoribus: breuiter, rem omnem ſeu mobilem ſeu ſoli : denique familiam etiam ipſam, fœdiſſimis ſcortorum amoribus, quotidianis comeſſationibus, ſumptuoſis obſonationibus, nocturnis perpotationibus, popinis, cupedijs, vnguentis, alea, luſibus, paucis diebus ita abſumpſit, abliguriuit, abſorbuit, vt ne teruntium quidem ſibi reliquum fecerit*. In hoc exemplo propoſuit Eraſmus primò propoſitionem, totum complectens, deinde partium enumerationem, poſtremò complectionem propoſitioni Synonymam, ſed per partes explicatam atque diductam. Item apud Ciceronem pro lege Manilia inſignis eſt virtutum enumeratio, quæ in Imperatore requiruntur. Et in Catilinaria coniuratione diuerſi generis homines recenſentur. Hoc Schema à Cicerone libr. ad Heren. 4. ab Eraſmo item in Eccl. lib. 3. ita definitur. Diſtributio eſt quæ ſingulis perſonis aut rebus diſpertitur

Alia definitio.

titur quæ conueniunt. Vel cùm in plures res aut perſonas negotia certa quædam diſpertiuntur. Hæc nõ parum adfert decoris orationi, ſi commoda accedat breuitas, præſertim in præcipiendo: vt, *Principis eſt toti Reip. proſpicire: Procerum, ſalubribus conſilijs Principis ſollicitudinem adiuuare: Magiſtratuum eſt, iniũctum munus bona fide gerere: Populi eſt, Principis ac Magiſtratuum imperata fideliter obire: Epiſcoporum eſt, quæ ad pietatem faciunt modis omnibus promouere: Monachorum, pro ſalute omnium deprecari dominum.* Congeminatur ſchematis gratia, ſi aliud accedat ſchema: Vt, *Otio corrupitur ingenium, induſtria creſcit & augeſcit. Frugalitas ſeruat rem, luxus diſſipat. Diuitiæ docẽt arrogantiã, paupertas modeſtiæ magiſtra eſt. Imperitia confidentiam parit, eruditio timidos reddit. Cæremoniæ ſuperſtitionem alunt, fides & charitas pietatem.*

Diuiſio, διάλυσις, eſt quæ rem à re ſubmouens vtrámque ſubiecta ratione abſoluit, hoc modo: *Cur ego nunc tibi obijciam quicquam? ſi probus es, nõ meruiſti: ſin improbus, non commoueris.* Item, *Vel auaritia impulit, vel inopia: non auaritia, à quo vitio ſemper alienũ declarat vitæ ratio: non inopia, quia largè ſuppetunt facultates.* Item: *Quid nunc ego de meis proprijs meritis prædicem? ſi meminiſtis, obtundam: ſin obliti eſtis, cùm re nihil egerim, quid eſt quod verbis proficere poſſim?*

Sermocinatio, διαλογισμός, eſt quæ cuique perſonæ ſermonem affingit congruentem cum decoro: veluti viro forti, tyranno, ſeni, puero, iuueni, &c. Definitur & hoc modo: Sermocinatio eſt, cùm aptè perſonam aliquam loquẽtem fingimus. Tales

ſunt

ſunt paſſim apud Hiſtoricos conciones, vt in T. Liuio & alijs eſt cernere. Item: *Si nunc patres orthodoxi, qui vita innocentia, & mundana diuinaque eruditione claruerent in hanc vitam reuocarentur, ac corruptiſsimos hominum mores, & præpoſteram Chriſtianorum religionem viderent, nónne mox proclamarent: O tempora, ô mores, ô curuæ in terras animæ, & cæleſtium inanes! vultiſne vos de Chriſtiano nomine gloriari? vbi vera fides? vbi ſyncera charitas? vbi Chriſtiana pietas? vbi denique legum ac præpoſitorum reuerentia? nec vllus inter vos dogmatum conſenſus, ſed velut in diſſono choro ſuam quiſque canit cantionem. Vbi Epiſcoporum ac Paſtorum Eccleſiarum charitas illa triplex, quam à D Petro ſtipulatus eſt Chriſtus, ouium curam illi demandaturus? vbi Sacerdotum ſobrietatis & caſtitatis amor? vbi tandem populi voluntas obtemperandi præceptis Chriſti, ac promptitudo obſequendi ijs, quibus Deus ipſe habenas Reſp. adminiſtrandas demandauit? Quid dicemus? Verbo tenus quidem vos Chriſtianos eſſet, vita plus quàm Ethnicos, &c.*

Sententia, γνώμη, eſt quæ commoda breuitate demonſtrat, quid in vita ſit agendum, aut quid fieri ſoleat. Variatur hoc genus per omnes figuras: & ſi in loco aptéque interſerantur, velut emblemata ſeu gemmæ potius, multiplicem commoditatem adferunt orationi, fidem & authoritatem, dignitatem, iucunditatem & acrimoniam. *Cauendum tamen ne nimium ſint crebræ: honeſtior enim veſtis eſt gemmis diſtincta, quàm tota gemmis operta: præterea ne futiles ſint, aut ſtultæ, nec palam falſæ, ne quouis loco inſulciantur.* Nam vt magni refert,

quas

quas gemmas, quo in loco inſeras: ita plurimum intereſt, quod ſententiæ genus vbi intertexas. Vitandum & illud, ne præter decorum adhibeantur. Abſurdum enim fuerit, ſi quis adoleſcentulo aut lenoni graues ſententias, aut in re ludicra leuíque Stoicorum adhibeat paradoxa. *Quiſquis ſententias dicit, quodammodo præcipit, ac leges præſcribit.* Quæ ex probatis ac celebrib. authoribus proferuntur, in primis mouent. Porrò præcipua ſententiarum genera octuplicia ſunt. Primum, quod Vniuerſale vocant, nullis circumſtantijs implicitum: 1.
vt, *Omnes ſibi melius eſſe malunt, quàm alijs.* Secundum, quod ad rem refertur: vt, *Nihil eſt tam populare, quàm bonitas.* Tertium ad perſonam relatum: vt, *Princeps, qui vult omnia cognoſcere, neceſſe habet multa ignoſcere.* Quartum ſimplex eſt, cui nihil admiſcetur: vt, *Nihil tenacius hæret, quàm quod pueri didicimus.* Item, *Non eſt fidendum percontatori, quia garrulus idem.* Quintum eſt geminatum: vt, *Obſequium amicos, veritas parit odium.* Sextum, quod ex duabus ſententijs diuerſis conſit: vt, *Mors miſera non eſt, aditus ad mortem eſt miſer.* Septimum genus, ſententia eſt recta, nihil habens tropi, aut alterius ſchematis: vt, *Amico fideli nihil eſt quod poßit comparari.* Octauum, cui gratiam auget additus tropus aut figura: vt, *Vſque adeóne mori miſerum eſt?* Ita Medea Ouidiana: *Seruare potui, perdere an poßim rogas?* Eſt denique ſententia quæ ad certam perſonam transfertur, vt iam ſententiæ vim amittat. Velut illud Ciceron. *Nihil habet Cæſar tua fortuna magis, quàm vt poßis, nec natura melius quàm vt velis ſeruare quàm plurimos.* Reliqua in 2. Commēt. Eraſ. de Copia rerum,

&

& apud Fab. lib. 8. cap. 5. Huc pertinent Apophthegmata, quæ ſunt, definitore Eraſmo, acutè dicta quædam & breuia, Oratorum, Ducum, Legatorũ, Imperatorum: ac, vt ſemel dicam, illuſtrium virorum, de quibus idem octo libros in lucem edidit. Præterea qualicunque veterum dicta, quæ *χρίσεις* vocant, huc referri debent.

Acclamatio, Ἐπιφώνημα, eſt rei narratæ aut probatæ ſumma acclamatio. Quæ ſi commodè accinatur multum habet aculeorum. Narrationi accinitur illud Maronis: *Tanta molis erat Romanam condere gentem.* Probatæ rei, vt illud M. Tullij: *Quorum igitur impunitas, Cæſar, tua clementia laus eſt, eorum te ipſorum ad crudelitatem acuet oratio?* Schema eſt Epigrammati admodum peculiare, vt in Epigrammate de Oue Lupi catulum vberibus alente: *Natura haud vnquam vertitur officijs.* Vtitur & Val. Maximus frequenter. Item Seneca ſuas epiſtolas ferè claudit Epiphonemate. Apud Hieronymum, Ambroſium & Gregorium crebra reperiuntur Epiphonemata: velut hoc de Petro, qui dixit: *Ecce reliquimus omnia. Multum reliquit, qui ſibi nihil retinuit.* Conuenientius adhibentur in Epilogis, in quibus quæ præcipua ſunt in toto argumento, infiguntur auditorum animis. Aptè tamen & ſingulis partibus adhibetur interdum. Veluti ſiquis deteſtatus periurium, ſic acclamet: *Deum negat, quiſquis per illum peierat.* Aut dehortatus à temerè iurando, ſic accinat: *Qui ſine cauſa aſſueuit iurare, is & peierabit, ſiqua inuitet cauſa.* Aut ſi inſectatus vitium ebrietatis, hoc modo claudat: *Cui placet ebrietas, placeat & inſania.* Item: Qui humanitatis putat amicum porrectis poculis

Æneid. 1.

Pro Ligario.

poculis ad temulentiam adigere, idem humanitatem appellet, *amico dementiæ venenum dare*. Similiter adhortationem ad liberalitatem in egenos, ita licebit claudere: *Qui pauperem ſubleuat, Chriſtum demeretur, non hominem*. Aut ita: *Non donat homini, ſed Deo fœnerat, quiſquis opitulatur egeno*. Cæterùm vt gratiam habet, ſi commodè incidat ita frequentia & affectatio tædium adfert, & quod grauius eſt, fidem abrogat dicenti.

Noëma, Νόημα, eſt cùm tectè ſignificamus, quod auditor ex ſeſe diuinet. Vel eſt obſcurum dictum alicui oppoſitum: vt, *Hortēſius negabat ſe vnquam cum matre aut ſorore rediiſſe in gratiam*. Intelligitur enim nunquam illi cum matre aut ſorore incidiſſe diſſidium. Item: *Soror fratri, quem ſæpius è ludo gladiatorio redemerat, dormienti præcidit pollicem. Ille cum ſorore agit iniuriarum*. Pro ſorore itaque dicitur iuueni: *Dignus eras, qui integram haberes manum* Hic ſermo videtur eſſe commiſerantis, cùm exprobret potius ſeruile ingenium, qui toties fruſtra redemptus, tandem pollice mutilatus ne poſſet eſſe gladiator, tamen cum beneuola ſorore agat iniuriarum. Ita D. Hieronymus in epiſt. ad Chromatium: *In mea*, inquit, *patria ruſticitas vernacula, Deus venter eſt, & in diem viuitur: & ſanctior eſt ille, qui ditior eſt*. Acceſſit huic patellæ, iuxta tritum populi ſermone prouerbium dignum operculum: ſignificans Epiſcopum ad improbos populi mores accommodatum. Intellectus.

Continuatio, eſt denſa & continens frequentatio verborū cum abſolutione ſententiarum. Vel eſt plena & citra interualla verborum frequentatio cum abſolutione & perfectione ſenſuum. Huius

triplex vſus eſt. In Sententia. hoc modo: *Ei non poteſt multum obeſſe fortuna, qui ſibi firmius quàm in caſu præſidium collocauit.* In contrario, hoc pacto: *Nam ſiquis ſpei nõ multum in caſu collocauit, quid eſt, quod ei magnopere caſus obeſſe poſsit?* In Concluſione, in hunc modum: *Quòd ſi in eos plurimũ fortuna poteſt, qui ſuas rationes omnes in caſum cõtulerunt, non ſunt omnia committenda fortunæ, ne magnam nimis in nos habeat dominationem.*

Expeditio, ſiue Enumeratio, eſt cùm rationibus compluribus enumeratis, quibus aliqua res aut fieri aut non fieri potuerit, cæteræ tolluntur, vna relinquitur, quam nos intendimus: hoc modo, *Neceſſe eſt cùm conſtet fundum iſtum fuiſſe noſtrum, oſtendas tu aut vacuum poſſediſſe, aut vſu tuum feciſſe, aut emiſſe, aut hæreditate tibi obueniſſe: Vacuum, cùm ego adeſſem, poſsidere nõ potuiſti: Tuum vſu feciſſe etiam nunc non potes: emptio nulla profertur: hæreditate tibi, me viuo, mea pecunia venire non potuit: Relinquitur ergo, vt me de meo fundo deieceris.* Hoc ſchema argumentationi coniecturali quadrabit, vbi negotij natura dabit facultatem.

Frequentatio, Συναθροισμός, eſt cùm res in tota cauſa diſperſæ vnum coguntur in locum, quò grauior aut acrior ſit oratio. Vel, eſt, cùm argumenta fuſius ac ſparſim tractata, velut in vnum faſcem collecta oculis ſubijcimus. Adhibetur attollendæ rei gratia, & Epilogis maximè conducit hoc modo: *A quo tandem abeſt iſte vitio? quid eſt iudices, cur velitis eum liberare? Sua pudicitia proditor eſt, inſidiator alienæ: cupidus, intemperans, petulans, ſuperbus, impius in parentes, ingratus in amicos, infeſtus cognatis, in ſuperiores contumax, in æquos &*

pares

pares faſtidioſus, in inferiores crudelis, denique in omnes intolerabilis.

Exuſcitatio, Eſt cùm & nos commoti dicere videmur, & auditoris animum commouemus, hoc modo: *Quis eſt tam tenui cogitatione præditus, cuius animus tantis anguſtijs inuidiæ continetur, qui non hunc hominem ſtudioſiſſimè laudet & ſapientiſſimum iudicet? qui pro ſalute patriæ, pro incolumitate ciuitatis, pro Reipub. fortunis, quamuis magnum atque atrox periculum ſtudioſè ſuſcipiat, & libenter ſubeat. Equidem hunc hominem magis cupio ſatis laudare quam poſſim, idémq; hoc certo ſcio vobis omnibus vſu venire.* Expolitionis forma eſt.

Commoratio, ſiue Immoratio, eſt cùm in loco firmiſſimo, quo tota cauſa continetur, manetur diutius, & eodem ſæpius reditur. Hac vti maximè conuenit, & eſt Oratoris boni maximè proprium. Huic exemplum ſatis idoneum ſubijci non poteſt, teſte Cicerone: propterea quòd hic locus à tota cauſa ſeparatus non eſt, ſicut membrum aliquod, ſed tanquam ſanguis profuſus eſt per totum corpus orationis.

Similitudo, ὁμοίωσις, Homœoſis, eſt cùm aliquid ex re diſpari ſimile ad rem quampiam traducitur. Vel eſt, quando res cum re ex ſimilitudine confertur.

Mancinellus:

Fertur Homœôſis quoties ſit ſimilitudo,
Sunt ſpecies Icon, vt Parabola & Paradigma.

Eſt cùm ex ſimilitudine alicuius cogniti in aliquod incognitum deuenimus. Hoc ſchema plurimum lucis ac dignitatis adfert orationi. Interim etiam ad probationem multum confert. Huius exemplum

erit. *Vt grauiſſimè peccant, qui fontem publicum, vndè hauriunt omnes, veneno inficiunt: ita peſſimè merentur de republica, qui principis animum pernitioſis conſilijs deprauant.* Item: *Quemadmodum in periculoſa nauigatione non ei committitur clauus, qui opibus aut nobilitate præcellit, ſed qui gubernanda nauis peritia cæteris præſtantior eſt: ita non oportet principatum tradere ei, qui cæteris ditior ſit aut genere clarior, ſed qui prudentia & fide cæteros anteeat. Illud curandum vt ſimilitudo quadret ad id cui adhibetur, ne ſit ſordida aut obſcœna, ne accerſatur à rebus auditori ignotis, ne ita dura & affectata, ne denique talis, vt ſtatim in diuerſum torqueri poſſit.* Hoc ſchemate ſcatet vndique ſcriptura diuina. Inter Eccleſiæ doctores nullus hac figura largius vtitur, quàm Iohannes Chryſoſtomus. Pro qualitate porrò ſimilitudinis variabitur orationis character. Iucundus erit, ſi à rebus iucundis ducetur, hoc modo: *Quemadmodum blandis flatibus, aſpirante Fauonio, ſqualor & triſtitia hyemis depellitur, omniſque naturæ facies veluti noua iuuenta repubeſcit, arbores nouis ornantur frondibus, gramina blandè virentia varijs florum luminibus diſtinguuntur, amnes labuntur amœnius, Sol ipſe totáque cæli ſpecies mitiore aſpectu delectat oculos: ita ſimulatque hominis animum afflauerit diuini ſpiritus gratia, protinus abit vitæ prioris deformitas, próque vitijs omnis vitæ decoris virtutibus eniteſcit, dicas eum fœliciter renatum.* Grandis tum erit, cùm à rebus ſublimibus trahetur. Huius exemplum erit illud, *Sicuti deus cùm nullius egeat, tamen ſuapte natura gaudet omnibus benefacere: ita qui deum patrem appellant, debent gratis de omnibus, quod in*

Iucunda ſimilitudo.

Grandis ſimilitudo.

ipſis

ipſis eſt, bene mereri. Porrò acris dictionis hoc ſit exemplum, *Expalleſcis ad afflatum aut morſum viperæ, & ad medicum curris? quantò magis horrenda turpitudo, quæ venenum habet omnibus viperis præſentius, quantóq; celerius quærenda medicina?* Cæterùm mediocris characteris exemplum à rebus mediocribus ſumendum: hoc pacto: *Quemadmodum, qui iuxta Hæſiodi conſilium crebro parua paruis addunt, tandem euadunt diuites: ita qui in virtutibus ſemper ad meliora proficit, tandem perfectus euadit.* Poſtremò, Humilis ſiue ſubmiſſæ dictionis hoc exemplum erit. *Quemadmodum medici ſiquid habent boni celant, ſed pannos & vlcera oſtendunt, quo ſpectantium benignitatem prouocent: ſic nos oportet non iactare noſtra benefacta apud Deum, ſed mala noſtra profiteri, ſi velimus illius in nos miſericordiam prolicere.*

Acris ſumitur à rebus terribilibus.

Mediocris ſimilitudo.

Humilis ſimilitudo.

Icon, Imago, Εἰκών, eſt cùm vel rerum vel perſonarum imago exprimitur. Vel eſt formæ cum forma ex quadam ſimilitudine collatio. Vel eſt oratio demonſtrans corporum aut naturarum ſimilitudinem. Corporum: vt: *Os humeróſque Deo ſimilis.* Naturarum: vt, *Duo fulmina belli Scipiadæ.* Hoc ſchema minimum differt à ſimilitudine, quum ſit huius ſpecies. Nam ſimilitudo adhibetur ad ornatum, ad voluptatem, ad perſuadendum, ad euidentiam, ad grauitatem, & ab omni genere rerum ſciſcitur: Imago tantum ab animantis forma ducitur, & ad rem vel amplificandam, vel oculis ſubijciendam, quinetiam ad euidentiam, grauitatem, ac orationis iucunditatem facit: vt, *ſi hominem rapacem aut virulentum depingas, ſimilem iubato draconi, qui oculis ardentibus, dentibus acutis, vnguibus*

Differunt ſimilitudo & imago.

guibus aduncis, biante rictu, per omnia volitet, circumſpiciens ſiquem reperiat, cui poſsit aliquid mali faucibus afflare, quem ore attingere, dentibus diſſecare, lingua aſpergere, vnguibus dilacerare. Item, *Imperator noſter ignis aut ſolis inſtar armis relucens prælium ingreſſus eſt, ac more Leonis hoſtes inſilijt.* Mancinellus:

Ad formam formæ collatio dicitur εἰκών.

Parabola, παραβολὴ, Collatio, eſt ſimilitudo ſumpta ab his quæ fiunt aut quæ natura caſúue rebus iuncta ſunt. Dicta Parabola, authore D. Hiero. quòd alteri παραβάλλεται, hoc eſt, aſſimulatur, &, quaſi vmbra, præuium veritatis eſt. Parabola res longius quæ comparantur repetere ſolet, nec hominum modo inter ſe opera ſimilia ſpectantur, ſed & à mutis atque etiam in animis interim huiuſmodi ducitur. Cic. pro Mure. *Quòd ſi è portu ſoluẽtibus, qui iam in portum ex alto inuehuntur, præcipere ſummo ſtudio ſolent et tempeſtatum rationem, & prædonum, & locorum: quod natura affert, vt eis faueamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti ſumus, ingrediantur: quo me tandem animo eſſe oportet, prope iam ex magna iactatione terram videntem, in hunc cui video maximas Reip. tempeſtates ſubeundas.* Item, *Nauis pro ventorum ratione velum tollens, aut contrahens, in hoc aut illud latus transferens.* Parabola eſt quæ doceat ſapientem tempori cedere oportere, ac rebus præſentibus ſeſe commodare. Definitur & hoc modo: Parabola eſt comparatio rerum genere differentium. Quales in Euangelio multæ ſunt. Quum igitur alicuius vulgaris rei comparatione noſtrum inſtitutum illuſtramus, id propriè Parabola dicitur.

Quæſt. 6. ad Aglaſiam.

Para-

Paradigma, παράδειγμα, Exemplum, eſt enarratio exempli hortantis aut deterrentis. Fabius ita definit: Paradigma eſt rei geſtæ, aut vt geſtæ, vtilis ad perſuadendum id quod intenderis commemoratio. Habent exempla magnam vim, & ad perſuadendum & ad inflammandos animos æmulatione virtutis. Adhibentur autem non ſolùm ad fidem faciendam, verùm etiam ad ornandam rem, ad illuſtrandam, ad augendam, ad locupletãdum. Sunt porrò paradigmata aut vt ſimilia, aut diſſimilia, aut contraria. Rurſum, aut vt maiora, aut vt minora, aut vt paria. Diſſimilia ſiue inæqualis circunſtantijs ferè conſtant. Sunt autem circumſtantiæ vt obiter dicam, partem rerum, vt *cauſa, locus, occaſio, inſtrumentum, tempus, modus*, atque id genus aliæ: partim perſonarũ, vt *natio, patria, ſexus, ætas, educatio, & diſciplina, habitus corporis, fortuna, conditio; animi natura, ſtudium, antecta, commotio, conſiliũ, nomen*. Cæterùm exempla idem efficiunt quod ſimilitudo: neq; quicquam intereſt, niſi quòd hæc ſumuntur à factis aut authoritate. Vt, *Quemadmodum equus, ſi paulatim exerceas, redditur ad ferendos ſummos labores tolerantior: ita corpus hominis, ſi per gradus aſſueſcat maioribus, tolerat quæ alius non auderet attingere*: Simile eſt. Exemplum erit, *Milo Crotoniates, qui ſingulis diebus ad aliquot ſtadia geſtando vitulum, eundem poſt taurum factum ad tantũdem ſpatij faciliè geſtauit*. Sumuntur autem exempla à perſonis ſiue veris ſiue fabuloſis: præterea ã brutis & inanimis. *Habent enim bruta animantia natura ductu plurimas virtutũ imagines: vt, Elephanti non coëunt, niſi in ſemotiſſimis locis, & fortè interuenientẽ*

Lib. 1. ca. 11

Vſus Schematis.

Circunſtantiæ duplices, Græcè Peſtaſes vocantur.

Differunt ſimilitudo & paradigma.

 occidunt.

occidunt. *Quantò magis decet in congreſſu coniugum tametſi licito, multum adhiberi pudoris.* Item: *Delphini minores non ſinunt vagari incomitatos: quantò magis oportet hominem liberis ſuis adhuc teneris adhibere pædagogum.* Item: *Vnaquæque arbor alit quod genuit: decet igitur & matres ſuo lacte nutrire filios ſuos.* Porrò exempla illa potiſſimum animos mouet, quæ ſunt antiqua, illuſtria, noſtratia, id eſt, *ſuæ cuiuſque gentis*: & domeſtica, id eſt, *ſui cuiuſque generis.* Hiſtorici ingentem vim exemplorum verorum, Poëtæ fabuloſorum tibi affatim ſuppeditabunt.

Phi lib. 6. cap. 8.

Digreſſio, παρέκβασις, eſt alicuius rei, ſed ad vtilitatem cauſæ pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio. Vocatur etiam *Excurſus, Egreſſio, Expatiandi genus, Egreſſus.* Et quia hęc orationem maximè illuſtrat, ornat ac locupletat, haud immeritò illam huic ſchematum ordini veluti appendicem adſcribere placuit. Adhibetur autem vel laudandi gratia (qualis eſt apud M. Tullium pro L. Cornelio popularis illa virtutum Cn. Pompeij commemoratio, in quam ille diuinus Orator, veluti nomine ipſo ducis curſus dicendi teneretur abruptio quem inchoauerat ſermone, diuertit) aut vituperandi, aut ornandi, aut delectandi, aut præparandi cauſa. Sumuntur autem ab expoſitione rerum geſtarum, à deſcriptione locorum, regionū, perſonarum: item à tractatione fabularum, apologorum, præterea à locis communibus, &c. Porrò longius immorari licebit excurſionibus vel in initio dictionis (Qualis illa Herculis Gallici apud Lucianum, & Lamiarum apud Politianum deſcriptio) vel in fine, quo iam feſſus recreetur auditor: Quemadmodum in Georgicis

Fab. lib. 4. cap. 3. Eraſm. 2. comment. Author Fab. & Eraſm. Digreſſione ſex modis vtimur.

Vnde digreſſio petenda.

Vbi digreſſio locum habeat longius immorandi.

Georgicis ferè facit Virgilius. In medio, ſi quando digredi licebit, celerius eò redeundum, vnde digreſſus ſis, niſi pars cauſæ iam abſoluta digreſſionis anſam præbebit. Veluti poſt narratam cauſam: quò ad ſecuturam argumentationem auditor reddatur alacrior. Aut poſt probationem, ſiue omninò poſt locos inamœniores, quò tædium ſubtilitatis diſcutiatur. Aut niſi res ipſa locos huiuſmodi ſuapte ſponte afferat, qui inuitent ad diutius immorandum. Hæc Eraſmus Barbarici in Germania noſtra profligator, ſyncerae Latinitatis reparator, ac de omnibus literarum ſtudioſis optimè meritus.

In medio orationis quomodo digrediuntur. Longior erit digreſſio in orationis medio.

FINIS.

ANtonamaſia	10	ἀνακοίνωσις	64
Abuſio.	12	Auerſio.	66
Acclamatio	94	ἀποστροφή	ibid.
Acyrologia	13	Amplificatio triplex	68
Antiphraſis	13, 17	αὔξησις	69
αἴνιγμα	13	ἀσύνθετον	70
Allegoria	ibid.	ἀντίθεσις	ibid.
Aenigma	15	ἀφορισμός	74
Aſteiſmus	17	ἀντιμεταβολή	80
Appoſitio	21	ἀπολογία	83
Aphæreſis	ibid.	ἀναγκαῖον	14
Ablatio	ibid.	Apophthegmata	94
Apocope	22	βραχυλογία	53
Abſciſſio	ibid.	¶ Catachreſis	12
Antitheſis	24	Charientiſmus	18
ἀντίστοιχον	ibid.	Confuſio	34
Apoſiopeſis	26	Cacemphaton	36
Anaſtrophe	32	Cacophaton	ibid.
Antiptôſis	35	Cacoſyntheton	37
Aſyndeton	37	Circuitio	40
Appoſitum	39	Circumlocutio	ibid.
Attributum	ibid.	Conduplicatio.	49
Alloeotheta	42	Conuerſio	50
Alloeoſis	ibid.	Complexio	ibid.
Anadiplôſis	50	Copulatio	52
Antiſtrophe	ibid.	Compar	54
Articulus	53	Communicatio	64
Agnominatio	55	Confirmatio	67
Antanaclaſis	56	Congeries	70
Anthypophora	60	Coaceruatio	ibid.
Antiſagôga	ibid.	Contentio	ibid.
Σκοτία	63	Contrarium	ibid.

Com-

Comparatio	71	Epentheſis	22
Correctio	74	Ectaſis	23
Commutatio	81	Ecthlipſis	ibid.
Cauſa	83	Eclipſis	25
Confeſſio	83	Epanalepſis	49
Chronographia	17	Epitheton	39
Continuatio	95	Epimone	42
Commoratio	96	Eleuatio	17
Collatio	100	Emphaſis	44
Circunſtantiæ dup.	101	Epanalepſis	31
¶ Διασυρμός, Diaſyrmus	17	Epizeuxis	49
Diductio	22	Ἐπιφορά	51
Diaſtole	23	Ἐπίτημα	57
Diæreſis	ibid.	Exclamatio	60
Diacope	33	Ἐκφώνησις	ibid.
Dialyſis	34	ἐπεξήγησι	65
Dialyton	37	Exegeſis	68
Duplicatio	52	Ἐπιτροχασμός	70
Denominatio	56	ἐπανόρθωσις	74
Dubitatio	63	Ἐπάνοδος	81
Διαπόρησις	ibid.	Excuſatio	83
Diminutio	77	Ἐνάργεια	84
Δικαιολογία	83	Euidentia	ibid.
Δείνωσις	84	Effictio	85
Definitio	ibid.	Expolitio	18
διατύπωσις	ibid.	Ἐξεργασία	ibid.
Deformatio	ibid.	Ἐπιφώνημα	94
Demonſtratio	85	Expeditio	96
Diſtributio	90	Enumeratio	ibid.
Diuiſio	91	Exuſcitatio	97
Digreſſio	102	Exemplum	101
¶ Eminentia	18	Egreſſus	102
Exceſſus	ibid.	Excurſus	ibid.

¶ Furaig

¶Figura 7
Figurata conſtructio 25
Figura dupliciter ſumitur 47
Frequentatio 96
¶Gradatio 79
γνώμη. 92
¶Hyperbole 18
Hyperbaton 32
Hyſterologia 33
Hyſteron Poteron. ibid.
Hyperbaton obſcu. 34
Hypallage 35
Hendiadis 35
Hirmos 38
ὁμοιόπτωτον. 54
ὁμοιοτέλευτον. 54
Hypotypoſis 84
ὁρισμός. ibid.
ὁμοίωσις. 97
¶Intellectio 9
Ironia 16
Illuſio ibid.
Interpoſitio 22.33
Interruptio 26
Inuerſio 13
Intercіſio 33
ἀνάκωλον. 53
ἀσυνδέτα. 54
Interrogatio 57
Imprecatio 61
Inſultatio 62
Inopinatum 63
Interpretatio 68
Incrementum 69
Illuſtratio 84
Intellectus 95
Immoratio 97
Imago 99
Icon ibid.
Irriſio 17
¶Κατάχρησις. 12
Κλίμαξ. 79
¶Liptote 41
Licentia 65
¶Metaphora 8
Metonymia 9
Metalepſis 12
Mycteriſmus 17
Metaplaſmus 21
Metatheſis 24
Macrologia 31
Membrum 53
μετάνοια. 74
μείωσις. 76
Μετάστασις. 82
¶Nominis confictio 11
Νόημα. 95
¶Onomatopœia 11
Obticentia 26
Obteſtatio 62
Ominatio ibid.
Occupatio 18
¶Pronominatio 10
Parœmia 15
Protheſis 21

Paragoge

Paragoge	22	Parabola	100
Præciſio	26	Paradigma	101
Prolepſis	29	παρέκβασις.	102
Pleonaſmus	30	¶ Reticentia	26
Periſſologia	ibid.	Reſumptio	31
Parekon	31	Reuerſio	32
Parentheſis	34	Repetitio	48
Παροίμιον.	15	Reduplicatio	50
Polyſyndeton	38	Reprehenſio	74
Periphraſis	40	Ratiocinatio	ibid.
Paradiaſtole	46	Regreſſio	81
παλιλογία.	50	¶ Schema	7.20
πολύπτωτον	52	Synecdoche	9
Proſonomaſia	55	Simulatio	16
παρηχία.	56	Sarcaſmos	ibid.
παρέχησις.	ibid.	Superlatio	18
παρονομασία.	ibid.	Syncope	22
πύσμα.	57	Syſtole	ibid.
πυνθάνομαι.	ibid.	Synalœpha	23
παθοποιΐα.	62	Synæreſis	ibidem
Paradoxum	63	Syllepſis	27
[illegible]miſſio	64	Sectio	34
[illegible]ησία.	65	Synchyſis	ibid.
[illegible]ſopopœia	67.85.	Submutatio	35
Præteritio	81	[illegible]ubalternatio	ibid.
Paralepſis	ibid	Scheſis onomáton	38
Præpoſteratio	33	Significatio	44
Præſumptio	82	Subiunctio	49
Præoccupatio	ibid.	Συμπλοκή.	51
προκατάληψις.	ibid.	Similiter cadens	54
παρομολογία.	83	Similiter deſinens	ibid.
Proſopographia	85	Subiectio	58
προσχηματοποιΐα.	86	Subiectio ſub oculos	85

Syn-

συγχώρημα	65	Tranſumptio	12
συγχώρησις	ibid.	Tranſgreſſio	32
συνωνυμία	68	Tmeſis	33
συναθροισμὸς	70	Tapinôſis	36
Synœciôſis, ξυνοικείωσις	80	Traductio	52
Suffiguratio	85	Tranſitio	82
Sermocinatio	91	τοπογραφία	16
Sententia	92	τοποθεσία	87
Similitudo	99	¶ Vox aliqua tribus rationibus transfertur.	8
¶ Tropus	7	Vrbanitas	12
Tranſlatio	9	¶ Zeugma.	27
Tranſnominatio	8		

FINIS.

συγχώρημα 65
συγχώρησις ibid.
συνωνυμία 68
συναθροισμὸς 70
Synœciôſis, ξυνοίκειωσις, 80
Suffiguratio 85
Sermocinatio 91
Sententia 92
Similitudo 99
¶ Tropus 7
Tranſlatio 9
Tranſnominatio 8
Tranſumptio 12
Tranſgreſſio 32
Tmeſis 33
Tapinôſis 36
Traductio 52
Tranſitio 82
τοπογραφία 16
τοποθεσία 87
¶ Vox aliqua tribus rationibus transfertur. 8
Vrbanitas 17
¶ Zeugma. 27

FINIS.